

EINO LEINO
**ALLA KASVON
KAIKKIVALLAN**

*MYSTILLINEN
TRILOGIA*

KUSTANTAJA ARVI A. KARISTO · HÄMEENLINNA

ALLA KASVON KAIKKIVALLAN

EINO LEINO

ALLA KASVON KAIKKIVALLAN

MYSTILLINEN TRILOGIA

ERÄÄN AIKANSÄ LAPSÄN AJATUKSIA, TUNNUS-
TUKSIA JA KAUONÄKYJÄ

KUSTANTAJA
ARVI A. KARISTO, HÄMEENLINNA

HÄMEENLINNA
O.Y. HÄMEENLINNAN UUSI KIRJAPAINO
1917

SISÄLTÖ.

Itsestäni minä vain todistan	9
--	---

Ensimmäinen osa.

Jumaltieto.

Tähdet.	15
Ihmiset.	
Pajavirsi	28
Lemmenvirsi	31
Tietovirsi	35
Taitovirsi	37
Kirkkovirsi	41
Kuningasvirsi	45
Tuomarivirsi	48
Toukovirsi	51
Mieronvirsi	54
Täydelliset	58

Toinen osa.

Jumaltunto.

Syvyiden ääniä.	
Laiva	83
Sydämen hyvyys.	85
Runous ja taide	90
Ristiriita	95

Jumala on rakkaus	97
Itsetutkistelua	101
Rikos	104
Neiet niemien nenissä.	
Nuori Väinämöinen	107
Sininen loihtu	110
Aurinkolaulu	114
Piika pikkarainen	118
Yksilö ja yhteiskunta	122
Neien surma	127
Vastahankaan	132
Raivottaret	134
Iltahämärä	138
Myrskyjen nokka.	
Taivaan vallat	141
Kuolema	144
Kiertokulku	148
Maailmanloppu	150
Niiniven lapset	154
Kohtalottaret	156
Maailmantaiteilija	160

Kolmas osa.

Jumaltahto.

Yleis-itselö.

Jälleensyntyminen	167
Ristin tie	170
Kansan suosio	173
Rauhantekijä	176
Mestari	178
Vapaus	181
Itse-uhri	184

Jumalan yrттitarha.

Polun päässä	188
Näkymätön saattaja	190
Uni-elämä	193
Myrsky-ihmiset	196
Elämän muukalaiset	197
Kuolemattomuuden toivo	201
Oikeudenmukaiset	203
Yli-ihminen	206
Neitsyt-Äiti	208
Epilogi	211

Itsestäni minä vain todistan.

Tiedän, että Hän on olemassa.

Hän, jota kaikki kirkkokunnat kiittävät ja jonka palvelus on yhteistä kaikille uskonnoille.

Laki tai Logos, Henki tai Herra, Brahma tai Jehova, kaikki ovat yhtä hyviä nimiä Hänelle. Pääasia, että Hän on Hän ja että me Hänen nimellään käsitämme Kaiken-Yhteyttä ja maailmanrakenteen ääretöntä, ihmeellistä, itsetietoista Järkeä ja Järjestystä.

Omasta puolestani nimitän Häntä mieluummin Jumalaksi.

Hän on! Maailmankaikkeus ei ole enää tyhjä ja autio minulle.

En ole löytänyt Häntä kirjoista enkä kansantaruista, en luonnosta enkä yksilöiden ja kansojen elämästä. Olen löytänyt Hänet omasta kuolemattomasta itsestäni.

Nyt näen Hänet kaikkialla.

En aio todistella Hänen olemassa-oloon enkä edes koettaa kuvailla Hänen olemustaan, sillä eiväthän mitkään ihmiskielen eivätkä ihmismielen sanat kuitenkaan riittäisi siihen.

Aion laulaa vain kuin lintu äänelläni. Aion kuuluttaa vain Hänen iäistä kunniaansa.

Teen sen ilosta enkä velvollisuudesta.

Teen sen saman luonnollisen välttämättömyyden voimasta kuin meri pauhaa tai koski kohisee, kuin aamukaste kimaltelee auringossa tai kärsivän poskelta kyynel vierähtää.

Laulunlahjani pyhä pakko se on. Tiedän sen Häneltä saaneeni, tahdon tuntea sen Hänelle myös takaisin antavani.

Hän on tehnyt suuren ihmeen minussa. Ja nyt näen minä pelkkää ihmettä kaikkialla.

Tuskin tulevat nämä näkemykseni ketään toista hyödyttämään tai kenellekään muulle Hänen olemassaoloaan todeksi vakuuttamaan. Enkä usko, että ihmiset olisivat edes onnellisemmat, jos niin tapahtuisi.

Mutta minä olen varma siitä, että he silloin olisivat hiukan lempeämmät ja hiukan laupiaammat toisilleen.

Olen liian vanha jaksakseni käsitystäni muille tyrkyttää. Olen liian viisas edes koettaakseni käännättää ketään samoin uskomaan ja ajattelemaan.

Hän on opittava eikä opetettava.

Hän on tunnettava, kunkin omassa mielessään ja omassa sielussaan, eikä kaikkialla ja joka hetki suullaan tunnustettava.

Mutta kerran tai kaksi elämässään saattaa ehkä tehdä sen, Hänen pyhää nimeään turhaan lausumatta, silloin kun tuntee, että Hänen suuri hetkensä on lähestynyt.

Silloin on Hänen nimensä mainittava. Silloin on kuulutettava Hänen kunniaansa.

Tuo hetki tulee joskus jokaiselle.

Nyt on se tullut minulle. En voi väistää enkä välttää sitä, en voi valehdella enkä teeskennellä Hänen edessään.

Itsestäni minä vain todistan.

ENSIMMÄINEN OSA
JUMALTIETO

*»Vain täydellisille voi Hän ilmoit-
taa itsensä täydellisenä.»*

Tähdet.

1.

Seisoin yksin hiljaisessa talvi-yössä. Näin maailmoiden äärettömyyden kuin korkean tähtiteltan kaartuvan ylitseni.

Äänetön hartaus täytti minut. Ei pelko eikä vavistus, vaan pyhä, rajaton kunnioitus ja kiitollisuus kaiken sen suuren ja ijäisen edessä, jota tunsin olevani kutsuttu aavistamaan, vaikka en ehkä valittu tajuamaan tai kellenekään muulle tajuttavaksi tekemään.

Siksi huokasi sieluni kohti korkeutta:

— Tähdet kirkkaat! Mitä saattaa kurja kuolevainen tietää Hänestä, joka oli, joka on ja joka yksin on todella olevainen?

Vyöryi vastaus kuin syvien vetten pauhu. Taikka saapui se minun omasta sydämestäni:

— Kukaan ei voi tietää Hänestä enempää kuin kukin tulee Häntä omassa itsessään tuntemaan.

Eikä tuo vastaus vielä tyydyttänyt minua.

Se vain herätti toisia kysymyksiä. Kuulin niiden ponnisteleivan esille sielustani kuin tuskan ähkynällä:

— Miksi Hän ei siis ilmoita meille itseään? Eikö Hän voi taikka tahdo tehdä sitä? Miksi Hän ei muuten valmistaisi meille tuon riemun vapautusta?

Antoi vastauksen kuin etäinen tähtikuoro. Taikka ehkä soinnahti tuon pulman kuullessaan kuin tuhansin kannelkielin oma korkeampi, henkisempi minuuteni:

— Hän tekee sen aina ja kaikkialla. Täytyy olla vain korvat kuulla ja silmät nähdä sitä havaitakseen.

Eikä tuokaan vastaus vielä tyydyttänyt minua. Mutta se vaiensi minut moneksi pitkäksi tuokioksi.

2.

Mietin ja mietin. Tunsin, että tarvittiin rohkeutta tunnustaa julki, mitä nyt liikkui sielussani.

Minäkö, jumalankieltäjä, minäkö, tunnettu vapaa-ajattelija, minäkö, koneellisen maailmankatsomuksen tunnustaja, tässä seisoin yksinäisessä talvi-yössä ja kaikessa hiljaisuudessa tutkistelin suhdettani korkeimpaan olentoon?

Eikö se ollut tuiki naurettavaa?

Olihan maailman-arvoitus luonnontieteellisesti ratkaistu jo. Eihän ollut mitään Henkeä ihmishenkeä korkeampaa, ei mitään Totuutta korkeampaa kuin ihmis-totuus. Ihminen oli luomakunnan kruunu, syntynyt maan tomusta tosin, mutta säteilevä jo kirkkaasti ja korkealle omalla valollaan.

Miksi ei tuo riittänyt sitten? Mikä pakotti minut tällä hetkellä jotakin toista, itseäni suurempaa ja ijäisempää olentoa maailmankaikkeudesta etsimään?

Ja mikä se oli tuo sisäinen ääni, jonka kuulin koko ajan kuin etäisen kuparikellon korvissani kumahtelevan?

Ymmärsin pian, että Totuuden ääni se oli. Enhän sitä voinut enkä tahtonut välttää, sillä olinhan siitä saakka kuin opin ajattelemaan pyrkinyt Totuuteen.

Olisihan se ollut samaa kuin kieltää oma henkinen minuutensa.

Tahdoin kuulla, mitä se kumahteli. Ja pian muutuivat sen sävelet sanoiksi sielussani:

— Ole tosi! Ole aivan tosi! Älä tingi oikeaan äläkä vasempaan! Jos sinä olet kerran uskaltanut kieltää Jumalan, silloin kun et ole tuntenut Häntä, totta uskaltanut Hänet myöskin tunnustaa, jos tunnet joskus Hänen henkensä liikkuvan lähelläsi.

Tietysti! ajattelin minä. Tietysti, vaikka murtuisi koko entinen minuuteni! Tietysti, vaikka menisi rautioiksi koko henkinen elämänikin eikä minusta jäisi jäljelle enempää kuin savu, joka ilmaan katoaa, tai kupla, joka särkyä ensimmäisen tuulen tullen.

Olihan ihmisen ylin velvollisuus olla itselleen uskollinen. Ja olinhan itse kannattanut halki elämäni tätä yksilön suvereenista oikeutta, jonka vaatimisesta — tätä velvollisuutta, jonka täyttämisestä — vasta seurasivat kaikki hänen muut oikeutensa ja velvollisuutensa.

Niin vannoin, etten vavahtaisi, mikä ikinä kohtaisi minua tällä uudella tiellä, jolle tunsin astuvani.

Tahdoin pitää pääni kirkkaana ja sydämeni pelottomana. Enkä kieltää taikka myöntää mitään, jota ei kieltänyt tai myöntänyt sisin tajuntani, enkä antaa itsestäni pois mitään, jonka tunsin elimellisesti kuuluvan siihen.

Lupasin itselleni olla vain suora ja rehellinen, en muuta.

Vannoin olla voimieni mukaan vain puolueeton, lahjomaton totuuden-etsijä, joka ei tunnustaisi muille muuta kuin mitä hän on itse havainnut omassa sisäisessä tai ulkonaisessa tajunnassaan eikä väistyisi sitten siitä hiuskarvaakaan, ei henkisen, vielä vähemmän aineellisen hyödyn vuoksi, ei tähden ihmisten ilojen tai surujen, vielä vähemmän heidän tuomionsa tai arvostelunsa, ei myöskään oman sisäisen onnensa tai onnettomuutensa, nautintonsa tai kärsimyksensä, tässä taikka tulevaisessa elämässä!

Säikähdin heti tuon valan tehtyäni. Olisiko minussa miestä myös sitä pitämään?

Mutta kuparikello soi ja soi. Tunsin, että se vaati vastausta.

Ja niin tunnustin minä alla taivon tähtikirjan kuin Kaikkivaltiaan kasvojen edessä:

— Olen Sinut aina aavistanut. Luulen, että olen joskus saanut myös jonkun viestin Sinulta, vaikka vain silmänräpäyksittäin ja kuin ohimennen.

Tuo on tapahtunut hiljaisimpina hetkinäni.

Uskon, että olen ollut silloin itselleni rehellisempi kuin koskaan muulloin, sillä se on tapahtunut juuri niinä tuokioina, jolloin ei ulkonaisen elämän pauhu eivätkä sisäiset tunnemyrskyt ole henkistä havaintoani sumentaneet.

Noita tuokioita on ollut tuiki vähän minulla. Eivät ole levon lempeän immet minun kätkyelläni istuneet.

Ne ovat olleet minun elämässäni vain kuin välkähdyks, kuin helkähdyks.

Kuin kiitävä päivänkilo laineilla, joita myrsky laulattaa, tai kesken katkeava huuto syys-yössä, josta ei tiedä, kuka se on ja mitä se on. Niin ovat olleet rauhan hetket minun rinnassani.

Sitten on kaikki taas ollut vain pelkkää tulta ja tulikiveä.

Siksi olen pitänyt noita hetkiä vain pelkkänä harhakuulona, harhanäkynä.

Jos se olit Sinä, Kaikkivaltainen, miksi ei tuo huuto jatkunut? Jos se olit Sinä, Kaikkietoinen, miksi ei tuo pyhä välke jäänyt ainaiseksi eloni tietä valaisemaan?

Tähdet korkeat! Eikö Hän voi tai eikö Hän tahdo tehdä itseään meille täysin tiettäväksi? — —

Huomasin heti noin puhuttuani pilkanneeni Jumalaa, herjanneeni Häntä, joka ei salli itseään herjattavan. Sillä kuulin äänen kuin kaikkien aurinkokuntien ukkonen olisi jyrähtänyt pääni päällä:

— Vain täydellisille voi Hän ilmoittaa itsensä täydellisenä.

Se oli totuus, joka musersi minut niinkuin suuri kalio heikon heinäkorren musertaa.

3.

En ymmärrä, kuinka elän vielä. Mutta se mahtaa johtua tavallista paatuneemmasta ja itsepintaisemmasta henkisestä olemuksestani.

Palasi järki päähäni, ajatus aivoihini. Mutta tuskin olivat kaikki tavalliset sielunkykyni jälleen käsiteltävinäni, kun minä suuresti suutuin ja häpesin itseäni.

Ja minä annoin itselleni aika ripityksen.

— Mikä olen minä, sanoin, minä, vähäpätöinen mikrokooppi-olio, joka en taida selittää edes ensimmäisen elävän solun syntymistä, saati sitten oman pienen itseni arvoitusta, arvaamaan Hänen arvoitustaan ja Hänen henkistä olemustaan, jonka täytyy olla rajaton niinkuin on Hänen luomakuntansa ja ajaton kuin on tähtitaivaiden iankaikkisuus?

Minä, minä, kiitävän hetken ilmiö, pyrin muka täysin tuntemaan Jumalaa! Sehän on hullunkurista.

Ja vaikka minä olisin pysyväisempikin ilmiö kuin itse otaksunkaan, vaikka minun henkinen minäni olisi kuolematon kuin Hänen henkensä ja minä eläisin Hänen kerallaan iankaikkisesti, täytyisihän kaiken järjen ni-

messä sen olla vain kuin pieni kipinä verrattuna maailmanpalloon, turha tomuhiukkanen, suuren pyörremyrskyn kuljettama!

Eihän Hän muuten Jumala olisikaan. Kuuluuhan Hänen rajattomuutensa ja minun rajallisuuteni jo itse käsitteeseen.

Ja jos minulla olisikin valta ja voima tulla Hänet täysin tuntemaan, mitä tekisin minä poloinen tuolla tiedollani? Kestäisinkö minä sitä? Jaksaisinko minä kantaa tuota tunturien painoista taakkaa edes tuokion, edes niin kauan kuin silmä rävähtää tai sähkö vaatii aikaa maapallon ympäri matkatakseen?

Eikö se ennemmin olisi omiaan vain minut maahan murtamaan ja musertamaan?

Enkö jo äsken murtunut tuosta yhdestä totuudesta, joka muistutti mieleeni omaa epätäydellisyyttäni? Kuinka tuhatkertaisesti murtuisinkaan sitten koko maailmantotuuden painosta, jos se siinä silmänräpäyksessä laskeuttaisiin hartioilleni?

Ja eikö se jälleen tuhatkertaisesti olisi omiaan minua juuri omasta pienuudestani ja epätäydellisyydestäni muistuttamaan?

Minua, joka en saata katsoa silmiin edes keskipäivän aurinkoa! Minua, jonka päätä huimaa jo ensimmäinen Eiffel-torni!

Ja kuitenkin täytyy Hänen olla kirkkaampi kuin kaikki, mitä ihmissielu saattaa valkeudesta aavistaa, ja

korkeampi kuin kaikki, mitä ihmismieli voi ylhäisintä kuvitella.

Tähdet ijäiset, tyydyn osaani siis. Mutta tahtoisin kuitenkin tehdä teille yhden kysymyksen:

Kuinka paljon saattaa tietää Jumalasta niin epätäydellinen olento kuin se, jonka tässä näette?

Soinnahtivat äänet lempeämmät pääni päällä:

— Kaikki, minkä itse kykenet Hänestä aavistamaan.

— Siis vain muruja! huokasi henkeni hiljaisesti.

— Niin, mutta muruja kultaisia, kuiskivat korvaani taivas-äänet. Muruja niin kirkkaita ja häikäiseviä, että jokainen niistä jo riittää sinut loistollaan sokaisemaan.

Jälleen sai kiivauden ja kärsimättömyyden henki valan minussa.

— Tahdon tuntea Hänet! huudahdin nopeasti. Nyt heti! Missä Hän on? Mistä löydän Hänet?

Vastasivat tähdet tyynesti pääni päältä:

— Kukin löytää Hänet siitä parhaasta ja ylevimmästä, mihin Hänen henkensä katse on kannattanut.

Henkeni salpautui. Jaksoin tuskin enää pysyä jaloillani.

4.

Vieri kotvanen, ennen kuin jälleen tohdin hengittää.

Tämä totuus ei ollut omiaan minua musertamaan. vaan päinvastoin täyttämään riemulla ja pyhällä pyörtymyksellä.

— Onhan Hän tuossa! huusin itselleni haltioituneena.
Onhan Hän tuossa melkein kuin käden kurkoteltavissa!
Kuka sitten?

Hän, Hän, Jumala! Hän, Hän, ijäinen, Hän, ääretön, Hän, ihmeellinen, halki elämän etsimäni, kaikkialla kaipaamani! Hän, jonka avulla kaikki salaisuudet selviäsivät ja jonka edessä ei olisi mitään muuta ihmettä enää!

Sillä tiedän hän minä, mikä on minun parhaani!
Onhan niin päivänselvää, missä minä olen pyhintä pyytänyt ja tavoitellut!

Siksi olikin vastaukseni voitonvarma, kun sain sanoiksi huohottaen:

— Minun parhaani on aavistus ja mielikuvitus.

Eikä taivas langennut. Eivätkä taivaan tähdet tuosta radoiltaan järkähtäneet.

Haastoivat vain yhtä tynesti ja levollisesti:

— Siispä saapuu Hän sinun luoksesi henkesi haltioitumisessa.

Niinkö? Sitäkö se olikin vain?

Tunsin itseni tuiki pettyneeksi. Sillä tiesinhän, etten voinut haltioitua muuta kuin runoilijana.

Siis vain sitä tavallista!

Sitä tavallista hurmiotilaa, jota olin tuntenut tuhannet kerrat. Sitä tavallista kaikkien hermokykyjen äärimmillään jännittämistä, joka kuului melkein kuin minun ammattiini.

Mutta enhän minä ollut tullut tänne runouden jumalaa etsimään.

Olinhan joutunut juuri sille elämän jyrkän teelle, missä taide ja estetiikka eivät yksin riitä enää, mistä etiikka alkaa ja missä suuret maailman-arvoitukset vaativat itsekunkin omaa henkilökohtaista ratkaisua.

Ei niin, että millään tavalla olisin runoutta tuominnut tai tuntenut sille turhaan parhaat vuoteni uhranneeni. Täytyihän minun päinvastoin olla sille suuressa kiitollisuuden velassa. Sillä olihan se juuri varjellut minua niin paljosta pahasta, niin monista rikoksista ja kärsimyksistä, joista olin säästynyt elämällä ne pelkästään mielikuvituksessa.

Ja runoilemalla ne pois itsestäni. Niin monta surua, tuskaa ja kaihomieltä.

Epäilemättä mahtoi siinäkin siis olla jotakin jumalallista. Mutta eihän se ollut Jumala, eihän se ollut Hän itse.

Eihän se ollut Hän, vaan Minä!

Oma heikko, vähäpätöinen minuutenihan siinä vain turhaan kalisteli kahleitaan. Pyrki pois maan tomusta, koetti tuntea edes jonkun itseään korkeamman elävän hengen läheisyyttä.

Tahdoin kyllä aavistuksen ja mielikuvituksen siivin Häntä lähestyä. Mutta tiesin korkeimmilleniikin kohotessani tuota tietä kohtaavani vain itseni ja sitä ympäröivän tyhjän äärettömyyden.

Sitäpaitsi riippuu runollinen haltioituminen vain hetken mielialasta.

Saattoiko niin löyhälle perustalle niin korkeata, niin taivasta tapailevaa pylvästä pystyttää? Ei ikinä!

Siksi vastasinkin vain vitkaan ja surumielisesti:

— Minun tunnelmani läikkyvät ja väikkyvät kuin aava merenselkä. Mistä tiedän niiden kuohuja halkoes-sani lujan kallion silmiini sinertävän?

Kuului kuiskaus kuin outojen, sinertävien salojen hu-mina:

— Lempeän luokse Hän tulee kuin lauha länsituuli. Mutta uhmaaja saa tuta Hänet myrskyssä ja ukkosessa.

Tuo vastaus tyydytti minua täydellisesti.

Niinhän se oli, niinhän sen täytyi olla. Eihän Ju-mala voinut jokaista samalla tapaa lähestyä. Täytyihän tulla huomioon otetuiksi kunkin syvin yksilöllisyys ynnä heidän henkilökohtaiset kokemuksensa.

Kullakin ihmisellä oli siis tavallaan ikäänkuin oma Jumalansa.

5.

— Mikä siis on minun syvin yksilöllisyyteni? kysyin itseltäni. Eihän se voi olla runous, sillä sehän on aaltoja, joita tuuli ajelee, muotoja, joita niiden alla asuva henki nostaa pinnalleen.

Minun täytyi myöntää, että niin paljon kuin olin koet-tanut itseäni tutkiakin, minä en tiennyt sitä.

— Kukin palvelee siis Jumalaa omalla tavallaan, sa-noin itselleni. Nöyrä nöyryydellään, uhmaaja uhmallaan, korven jalopeura peljättävällä kiljunnallaan, lempeän lehdon hirvi hiljaisella ylevyydellään.

Ja kukin tunnustaa Hänet omalla tavallaan. Ja kukin tuntee Hänet sellaisena kuin on Hänen oma ijäisin olemuksensa.

Niinhän se on, niinhän sen täytyy olla. Eihän Saulus voi tuntea Jumalaa samoin kuin Paulus, eihän Abaelard samoin kuin Fransiskus Assisilainen.

Eikä vanha Väinämöinen palvella Häntä samoin kuin Kullervo Kalervon poika.

Mutta miten palvelen minä Jumalaa? Miten?

Tiesin itse omien mielialojeni määrättömyyden.

Ja myöskin mielikuvieni. Niillä aloilla ei mikään inhimillinen ollut vierasta minulle, ei alin eikä ylin, ei synkin eikä aurinkoisin.

Kenties palvelin minä juuri niiden kautta jotakin tuntematonta Jumalaa?

— Mistä löydän niiden yhteissumman? kysyin vielä itseltäni. Olisiko se Jumala, minun Jumalani?

Vai olisiko niiden takana ehkä jotakin paljon ijäisempää ja ihanampaa, jota ne vain ovat omiaan minulta pimentämään niinkuin pilvet aurinkoa?

Minun täytyy siis ennen kaikkea päästä itseni perinpohjin tuntemaan. Vain sitä tietä voin saada jotakin tietoa Jumalasta.

Ja oppia Häntä oikein palvelemaan.

Sillä enhän minä voi palvella sitä, josta minä en tiedä mitään, enkä polvistua sen eteen, josta niin monet käsitykset maailmassa vaihtelevat ja vallitsevat. Täytyyhän olla minullakin oma Jumalani.

Mutta miten oppia tuntemaan itseään? Eikö vain vertailemalla? Eikö vain niiden vertailupäätelmien nojalla, joita muiden ihmisten ajatukset ja mietiskelyt ehkä olisivat omiaan minussa herättämään? — —

Tunsin tuntevani liian vähän ihmisiä.

Monelta taholta olin tosin heitä kautta elämäni tarkastellut, mutta en tältä. Monessa tilanteessa olin tullut lähelle heitä ja oppinut paljon heidän sisintä sielun-elämäänsä tuntemaan, mutta en koskaan siinä, missä nyt itse olin.

Mitä mahtoivat he tietää Jumalasta? Miten mahtoivat he yleensä suhtautua Häneen, miten palvella Häntä?

Ja mikä muodosti heidän syvimmän mahtipontensa? Tuon, jonka pohjalta he toimivat ja työskentelivät ja jonka voimalla he yleensä jaksoivat elää maailmassa?

Vai oliko sitä heillä edes ollenkaan? Kenties elivätkin he kaikki vain tyhjän varassa ja sattumalta?

Päätin ottaa selon tuosta, sillä tiesin sen vaikuttavan väkevästi myös omaan ymmärrykseeni Jumalasta.

Jätin tähdet. Läksin ihmisten lasten luo.

Ihmiset.

Pajavirsi.

— Seppä, joka seisot siinä alasimesi ääressä! Mitä tiedät Jumalasta?

— Miksi häiritset minua? Minun on kiire! Sitäpaitsi minulla on ollut niin vähän aikaa Häntä ajatella.

— Kuinka? Ei aikaa? Ei aikaa tärkeimpään? Miten se on ymmärrettävä?

— Minulle tärkein on työni. Vain sen kautta voin elää ja elättää myös vaimoani ja lapsiani.

— Ja tuoko riittää sinulle? Eikö sinulla siis ole mitään korkeampia, henkisempiä tarkoitusperiä?

— En tiedä, mitä tarkoitat niillä. Mutta työni odottaa minua. Olet minua jo liian kauan pidättänyt.

— Tiedän työsi tuiman välttämättömyyden. Mutta eikö sen lomassa ole koskaan mieleesi juolahtanut, ettei ihminen elä vain leivästä, vaan että hän kaipaa ravintoa myös kuolemattomalle sielulleen?

— Minulla on niin vähän lomahetkiä.

— Mitä silloin teet?

— Lepään taikka koetan parhaani mukaan nauttia vaimoni ja lasteni kera työni tuloksista.

— Ja mitä laatua ovat sinun nautintosi?

— Iloitsen tämän elämän antimista.

— Etkö koskaan toisen, korkeamman elämän? Eikö sielusi koskaan ole tuntenut sammumatonta janoa sinne, missä on kaiken valkeuden ja vanhurskauden alkulähde?

— Ei. En tunne sitä elämää. Minun elämäni piirin muodostavat vain paja ja koti ja joskus käynti hyvissä ystäväissä.

— Aineen orja olet. Etkö koskaan kiitä kaiken hyvän antajaa?

— Kiitän Häntä työlläni ja sillä mielellä, millä työskentelen.

— Siis millä mielellä?

— Tyytyväisellä. En napise kohtaloani. Ja minulle on sanottu, että se on Herralle sangen otollista.

— Sinulla ei siis ole mitään täyttämättömiä toivomuksia? Maailma on siis ylimalkaan varsin hyvä sinun kohdaltasi?

— Kaiketi olisi siinäkin paljon korjaamista.

— Esimerkiksi mitä?

— Palkka voisi olla parempi ja leipä leveämpi. Mutta on turhaa sitä ajatella.

— Miksi?

— Ettei mieli turhan tautta myrtyisi ja katkeroituisi.

— Yhteiskunnallinen vääräys painaa siis sinuakin?

Eikö koskaan ole päähäsi pälkähtänyt nousta sitä vastaan taisteluun?

— Kyllä, nuorempana. Sitten olen koettanut sitä unoh-
taa, ettei elämän kuorma kävisi minulle ylivoimaiseksi.

— Ja oletko siinä onnistunut?

— Kutakuinkin. Ainakin minä luulen niin. Mutta nyt sinun täytyy mennä todellakin, sillä näethän, että hukkaan sinun kanssasi parasta työ-aikaani.

— Vielä yksi sana! Olet jo vanha mies. Etkö koskaan ajattele kuolemaa?

— Se tulee kuitenkin, ajattelipa sitä tai ei. Paras, että koettaa tässä elämässä elää ja tehdä työnsä niin kunnollisesti kuin mahdollista.

— Eikä haudantakainen kammota sinua? Aiot siis kuolla hyvällä omallatunnolla?

— Kuolen samalla tunnolla kuin olen elänytkin.

— Kuin kurja maan matonen siis?

— Maasta sanovat minun tulleen. Kaiketi pitää minun siihen jälleen palajaman.

— Mutta sinun — sinun sielusi! Minne luulet sen joutuvan? Eikö se siis ollenkaan halaja elää iankaikkisesti?

— Lienet pappi, koska noin puhut. Mistä tietäisin, minne liekki menee, kun tuli sammuu ja hiilet kylmenevät!

— Tiedän, että uskot aineen yliherruuteen.

— Uskon siihen, mitä näen ja minkä pääni ja järkeni oikeaksi todistavat.

— Mutta sinun sydämesi, sinun koko ääretön, itse-tiedoton minäsi? Mitä se sanoo? Mitä se uskoo? Vai etkö koskaan ole nähnyt vaivaa kurkistaa sen syvyyteen?

— Puhu selvemmin! En ymmärrä sanojasi.

— Tarkoitan: Etkö ole nähnyt milloinkaan sieltä sielusi sisimmästä ikäänkuin etäistä, epämääräistä kangastusta jostakin itseäsi ijaistemmästä . . . jostakin yksilöä ja yksilön kuolemaa kuolemattomammasta henkisestä mahdista maailmassa?

— Jätä minut! Kieleni on kankea ja ajatukseni aprikoiva. En ole tottunut sitä aina ja joka hetki sanoiksi pukemaan.

Lemmenvirsi.

— Seis! Mihin hiivit kuutamon välkkeessä, mies? Aiotko varastaa vai eikö tekosi muuten siedä päivän valoa?

— Menen lemmittyni luo. Aion varastaa suikon hänen huuliltaan.

— Etkö pelkää kiinni joutuvasi?

— En pelkää mitään, kun on hänestä kysymys. Jos joku tahtoo tieni sulkea, lyön hänet kuoliaaksi kuin jalopeura käpälällään.

— En tahdo estää sinua tolaltasi. Ainoastaan jotakin muuta mieleesi muistuttaa.

— En tahdo nähdä, en kuulla mitään. Väisty! En

tahdo hukata hetkeäkään siitä autuudesta, joka minua odottaa.

— Sinun lemmittysi on siis hyvin kaunis?

— En tiedä mitään häneen verrattavaa. Sinun pitäisi tuntea hänet. Tulisit silloin vasta oikean elämän tajumaan.

— Mutta onko hän myöskin hyvä?

— Taivaallinen hyvyys säteilee hänen silmistään. Jospa näkisit hänet! Paitsi äitiäni en tiedä siinäkään suhteessa mitään häneen verrattavaa.

— Uskon, että rakastat sokeasti häntä.

— En, vaan näkevästi. Olin sokea silloin, kun en vielä tuntenut häntä.

— Ja mitä entistä ihmeellisempää luulet nyt näkeväsi?

— Näen elämän kauneuden. Näen kaiken maailman ihanuuden. Mitä tiesin minä ennen niistä? En enempää kuin mykkä kala tietää taivaan valkeudesta.

— Ja mitä luulet siitä nyt tietäväsi?

— Että on kuin itse aurinko olisi astunut sydämeeni. Minä rakastan! Minä rakastan häntä, yhtä ainoaa, ja samalla minusta on kuin rakastaisin kaikkia ihmisiä.

— En tahdo sinun kaunista tuulentupaasi järkyttää. Mutta hän? Luuletko myös hänen sinua samoin rakastavan?

— Minulla ei ole mitään syytä epäillä sitä. Mutta miksi kysyt sitä? Teetkö sen vain huvin vuoksi vai tahdotko sieluni mustimmalla kaikista epäluuloista myrkyttää?

— Olkoon se kaukana minusta. Toivoisin vain, että tarkoin harkitsisit ja punnitsisit kaikki asianhaarat, ennen kuin sidot itsesi elinkautiseksi.

— Sinä! Sinä puhut kuin puntari! Sinä et ole koskaan itse rakastunut!

— Voimme jättää sen kysymyksen tällä kertaa. Mutta kuinka kauan luulette te kestävän tuon rakkautenne?

— Niin totta kuin elän, se on kestävä iankaikkisesta iankaikkiseen!

— Haudan tällä ja tuolla puolen?

— Niin tässä kuin tulevaisessa elämässä! Mutta en nyt halua enempää kanssasi laverrella. Tahdon nyt juuri kohdata hänen katsettaan.

— Viivy hetki vielä! Te aiotte siis todellakin avioliittoon?

— Luonnollisesti! Niin pian kuin olen onnistunut hänelle ja itselleni siedettävän toimeentulon valmistamaan.

— Ja siihen mennessä te varastatte rakkautta? Eikö niin?

— Emme suinkaan. Me otamme. Me vain otamme omaamme, mikä kuuluu meille.

— Kuitenkin te petätte isiänne ja äitejänne?

— Teemme sen vain niin kauan kuin meidän on pakko tehdä niin. Mikään ei olisi meille itsellemme mieluisempaa kuin tehdä rakkautemme heti kaikelle maailmalle tietäväksi.

— Ja sillä välin te suostutte vilpistelyyn? Onko teidän siis aivan mahdotonta odottaa?

— Aivan mahdotonta! Jokainen hetki, jolloin emme ole toistemme seurassa, on jo kadotettu kalliskivi, eikä meillä ole varaa enempi kadottaa. Nytkin hukkuu niitä jo liian paljon.

— Mutta voiko valheelle mitään pysyväistä onnea rakentaa?

— Meidän lempemme on totinen totuus. Kuinka saatat sinä niin kysyä?

— Sanoit äsken, ettet pelkää mitään. Etkö sitäkään, että voit tahtomattasi tuottaa hänelle ikävyyksiä?

— Jumala varjelkoon minua sitä tekemästä! Mutta jos ikävyydet kuitenkin tulisivat, tahdomme kohdata niitä käsi kädessä.

— Kuinka uskallat mainita Jumalan nimen niin pienen ja matalan seikan kuin kurjan lempesi yhteydessä? Etkö luule Häntä siten herjaavasi?

— Varo itseäsi! Minun lempeni ei ole pieni eikä matala. Tunnenhan itse sen kautta juuri nousevani jumaliin.

— Suuret sanat eivät suuta halkaise. Mutta millä todistat sanasi?

— Tuntoni todistuksella, joka sanoo, että tulen päivä päivältä paremmaksi ihmiseksi.

Tietovirsi.

— Sallinet, että häiritsen sinua? Näin tulen tuikkivan lampustasi yöhön sankeaan.

— Olet tervetullut, kun et kauan viivy. Myöskin minulle voi olla hyvä hetkinen huoahtaa.

— Näytät vanhalta ja rasittuneelta. Milloin lienet viimeksi levähtänyt?

— Lepään silloin, kun puhun muiden ihmisten kanssa. Mutta yksin ollen minun ajatukseni ei lepää milloinkaan.

— Sinä olet paljon yksin?

— Minä olen aina yksin. Mutta muiden seura estää ajatusteni paljouden aivojani pakahduttamasta.

— Näen paljon kirjoja edessäsi. Mitä etsit niistä?

— Koetan oppia ikäni kaiken.

— Mutta lyhyt on ikä ihmislapsen. Luuletko koskaan kaikkea käsittäväsi?

— Tiedän oppivani vain pienen murto-osan. Mutta minun jälkeeni tulee toisia, jotka jälleen vievät elämäntyötäni eteenpäin.

— Ja mitä kutsut sinä elämäntyöksesi sitten?

— Samaa, minkä pitäisi olla jokaisen ihmisen elämäntyö. Mutta kaikki ihmiset eivät sitä käsitä vielä ja siksi on se jäänyt vielä vain muutamien yksilöiden hartioille.

— Siis mikä sitten?

— Tiedon valkeus. Tulla tuntemaan kaikki, mitä maassa, maan alla ja vesissä on. Ja jos mahdollista, tulla tuntemaan myös kerran, mitä piilee maailman-kaikkeudessa.

— Ja jos tuo olisi mahdollista? Luuletko, että ihmiset tulisivat siitä sen paremmiksi?

— Sitä en tiedä. Mutta ainakin uskon, että he tulisivat suuremmiksi ja Jumalan kaltaisemmiksi.

— Uskotko itse Jumalaan?

— Tiedon summa on Jumala. Mutta meillä on siihen vielä pitkä matka.

— Ja ennen kuin pääsemme siihen? Millä siihen saakka henkemme polttoa viihdyttää?

— Häntä etsimällä. En tiedä mitään muuta keinoa.

— Etsitkö Häntä myös kirjoistasi?

— Etsin aina Häntä.

— Ilman että sinulla on toivoa edes koskaan löytää Häntä eläessäsi?

— Niin. Siksi teenkin työtä tulevien sukupolvien edestä.

— Ja voiko tuo sydäntäsi tyydyttää?

— Ei aina. Ei vaikeina hetkinäni.

— Milloin ne tulevat?

— Silloin kun epäusko tulee. Silloin kun työni tuntuu niin turhalta ja edessäni oleva taival niin toivottomalta.

— Ymmärrän. Tuo tapahtuu joskus kaikille ihmisille.

— Mutta ehkä useimmin tietäjille. Sillä heillä olisi niin monta totuutta, joita he tahtoisivat ihmisten lapsille lahjoittaa. Mutta ihmisten lapset eivät tahdo ottaa vastaan niitä.

— Uskotko aina tietojesi totuuteen?

— En aina sitäkään. Ja nepä ne lienevätkin juuri vaikeimpia hetkiäni.

— Mitä silloin teet?

— Painan silloin pääni alas nöyryydessä ja tunnustan, etten varmuudella tiedä mitään. Mutta tunnen, että työni kasvaa juuri tuosta nöyryydestä.

— Ja tyytymättömyydestä?

— Niin. Sillä se pakottaa minut ijäti pyrkimään.

— Mutta myös jäämään ijäti epätäydelliseksi niinkuin elosi työkin?

— Ei ole täydellistä mikään inhimillinen. Kuitenkin osaan olla kiitollinen siitä, että olen saanut aivot, joilla tutkia ja ajatella.

— Kiitollinen? Kenelle?

— Kohtalolle, Jumalalle, maailmankehitykselle, miten vain tahdot Häntä nimittää.

— Ja kun kiität Häntä? Mitä silloin tunnet?

— Tunnen jotakin itseäni varmempaa ja tietoisempaa liikkuvan lähelläni.

Taitovirsi.

— Tervehdin sinua, suuri taideniekka! Miksi niin tiukasti silmiäsi siristät ja tuijottelet?

— Etkö näe? Katson naista, joka seisoo tuolla kauempana.

— Missä?

— Tuolla, tuolla jalustalla. Mikä onni, että löysin hänet! Vahinko vain, että hän ei jaksaa säilyttää asentoaan niin kauan kuin vaatisi siveltimeni.

— Näen naisen, joka on alaston. Eikö hän siis häpeä ollenkaan?

— Ei, sillä hän tietää, että hänen ei ole tarvis hävetä. Hän tietää, että kauneuden jumala itse on hänen muotonsa muovaellut.

— Kenties hän on vielä ylpeä kauneudestaan?

— Epäilemättä hän on ylpeä, niinkuin on rikas rikkaudesta ja nero neroudestaan. Ja eikö hänellä ole siihen mielestäsi oikeutta sitten, sillä onhan kauneus taivaan ylin armolahja?

— Jos on kuin sanot, eikö hänen pitäisi kantaa sitä nöyryydessä ja häveliäisyydessä?

— Ei mielestäni. Vain rumuus peittääkään itsensä ja käyköön allapäin. Kauneuden tehtävä on säteillä kaikille vapaana ja alastomana.

— Kuolemattoman kauneuden, tarkoitat?

— Teen hänet kuolemattomaksi.

— Henki yksin on todella kuolematon.

— Siispä puhallan elävän henkeni hänen sieraimiinsa! Etkö näe, kuinka hän alkaa elää ja hengittää toista, ihanampaa ja ijäisempää elämää tuossa kankaallani?

— Näen kauniin naisen kuvan, joka aistejani miellyttää.

— Etkö muuta? Etkö näe hänessä sen ijäisen iha-

nuuden rakkautta, joka tällä hetkellä täyttää koko ole-
mukseni?

— En. Mitä sinä nimität ijäiseksi, nimitän minä ajal-
liseksi.

— Luuletko, että luon silmäni häneen häntä himoitak-
seni? Luuletko, että rakastan häntä sillä rakkaudella?

— Siis millä?

— Toisella, paljon suuremmalla ja korkeammalla,
jonka kautta ja jonka voimasta juuri olen taiteilija. Näen
hänessä jotakin näkymätöntä.

— Jos niin on, mitä teet hänellä siis? Miksi et lä-
hetä kotiinsa häntä?

— Tarvitsen häntä mielikuvani kiteyttämisessä. Tar-
vitsen häntä sitoakseni hänen ajallisiin muotoihinsa jo-
takin ajatonta ja rajatonta, joka liikkuu sielussani.

— Miksi sitoa sitä? Miksi et salli sen täydessä va-
pauudessaan siellä liikkua ja läikehtiä?

— En voi muuten tarjota sitä ihmisille.

— Ja ellet voisikaan? Pitäisitkö sitä sitten niin suu-
rena onnettomuutena?

— Kyllä.

— Kenelle? Meille vai itsellesi?

— Pitäisin itseäni kitupiikkinä, joka ei jaa maljastaan
janoaville, vaikka miljoonat kädet häntä kohden tuskai-
sesti kurkottavat.

— Etkö pelkää siten suurta pienentäväsi? Etkö pel-
kää siten pyhintä alentavasi ja myös samalla ijäistä
itseäsi?

— En. Enhän tee muuta kuin mitä ovat tehneet kaikki suuret uskonnonperustajatkin, silloin kun he ovat syvimmät ajatuksensa sanoihin pukeneet.

— Et voi itseäsi verrata heihin. He ovat Jumalan totuutta eivätkä kauneutta julistaneet. Taikka niinkuin se sinun kielelläsi kuuluu: ihmisille tajuttaviin muotoihin pukeneet.

— Jos pidät sen pienempänä syntinä, niin mielellään minun puolestani. Mutta kuinka luulet muuten totuuden kauneudesta erottavasi?

— Kaikki totinen totuus on aina kaunista.

— Ja kaikki oikea kauneus on aina totta. Mutta työni häiriytyy, en nyt tahdo antautua kanssasi sanasotaan.

— Yhtä vähän kuin minäkään. Mutta salli vielä yksi kysymys!

— Sano se siis!

— Ymmärrän, että etsit ihannettasi . . .

— En! Se on jo minulla. Etsin vain ilmaisua sitä ilmi saadakseni.

— Ja senkö luulet löytäneesi tuon naisen katoavaisesta muotomuhkeudesta?

— Löydän kaavat hänestä katoamattomalle kauneuskuvalleni.

— Niinkö alhaiseksi arvaat ihanteesi? Vai näetkö Jumalan myöskin maan tomussa siis?

— Kuinka en näkisi? Kuinka en uskoisi kaiken elämän jumaluuteen? Enhän muutoin voisi hetkeäkään harjoittaa taidettani.

— Se ei ole taakka sinulle? Teet sitä sydämesi suurimmalla ilolla siis?

— Kysy rakastavalta naiselta, joka synnyttää! Eikö hän tee sitä sydämensä suurimmalla tuskalla ja hekkumalla?

— Etkö tiedä mitään korkeampaa elämässä?

— En.

— Etkä kuolemassa?

— En. Pelkään vain liian varhain kuolevani.

— Miksi pelkääät sitä?

— Koska en silloin saisi tehdyksi kaikkea, mitä liikkuu sielussani.

— Kerran on sinunkin luomisvoimasi lakastuva.

— Tiedän, etten ole ikuinen. Mutta luon kuin Luoja kuolemattomia.

— Etkö nyt herjaa Häntä? Etkö pelkää tiliä, jonka kerran olet tekevä Hänelle lahjoistasi?

— Olen taiteilija Jumalan armosta. Tiedän, että tili on oleva helppo minulle, jos vain joka hetki, viimeiseen hengenvetooni saakka, olen itselleni uskollinen.

Kirkkovirsi.

— Mitä paukutat, pappi, siellä? Tunnetko sen elävän Jumalan, jonka kunniaa niin korkealla äänellä kuulutat sanankuulijoillesi?

— Tiedän Hänestä sen, mihin usko koko kristikunta

ja minkä suuret kirkko-isät ovat meille kerran oikeana opettaneet.

— Oletko lutherilainen vai katolilainen? Monet lahkot halkovat kristikuntaa.

— Kaikki uskovat ne kuitenkin Jesukseen Kristukseen.

— Ehkä suullaan, mutta eivät sydämellään. Suurin osa kristikuntaa ei enää usko mihinkään.

— Ikuinen totuus ei siitä muutu. Sen voima on sama tänään kuin tuhat vuotta sitten ja on oleva sama myös tuhat vuotta meidän jälkeemmekin.

— Oletko tuntenut tuon voiman myös tunnossasi ja elämässäsi?

— En usko yksilöllisiin totuuksiin.

— Mihin uskot enemmän siis?

— Uskon enemmän pyhään raamattuun ja siihen, mitä menneet sukupolvet aikakaudesta aikakauteen ovat todeksi tunnustaneet.

— Siis auktoriteetti-uskoa?

— Voit sitä myös siksi nimittää.

— Siis uskot siihen, mitä muut ovat Jumalasta tienneet ja todistaneet?

— Niin. Muut minua pyhemmät ja jalommat miehet, ennen kaikkia Hän, joka oli kutsuttu maailmaa synneistä vapahtamaan.

— Pidätkö itsesi siis niin vähäpätöisenä? Etkö pane siis mitään arvoa omalle tiedollesi ja todistuksellesi?

— En. Täytyy olla joku yksilöä korkeampi arvo-

valta, ellei mieli ainoan oikean opin ja koko ihmiskunnan ehkä jälleen vuosituhansiksi harhaan hairahtua.

— Luulet siis tuon ainoan oikean opin omaavasi?

— Olen siitä vakuutettu sielustani ja mielestäni.

— Etköhän nyt itse vetoa yksilölliseen totuuteen?

— En. Sillä se oppi on sama kuin mitä Herramme Vapahtajamme on itse julistanut.

— Entä Buddha? Entä Konfutse? Entä Muhammed?

— En tunne heitä. En siis voi mitään sanoa heistä.

— Kuitenkin myöntänet, että on ollut muitakin suuria ihmiskunnan opettajia?

— Tunnen vain yhden ainoan oikean Jumalan Pojan: Sanan, joka tuli lihaksi.

— Hyvä. Seuraatko Hänen oppiaan myös jokapäiväisessä elämässäsi?

— Saarnaan Häntä sunnuntaisin. Kaikessa muussa olen erehtyväinen kuolevainen.

— Mutta et virkasi toimituksessa?

— En, sillä toimitan sitä puhtaasti opin ja kirkon käsikirjan mukaan, puolelle taikka toiselle siitä tuumaakaan poikkeamatta.

— Onko oikeus muuta julistaa kuin mitä itse on kokenut ja havainnut todeksi omassa sydämessään?

— Kyllä. Eihän opin arvo riipu siitä, kuka ja minkälainen ihminen sitä kuuluttaa.

— Toivot kuitenkin tulevasi autuaaksi?

— Toivon sen tapahtuvan Karitsan veren kautta, joka

on myöskin minun vaivaisen syntisen vuoksi pirskoitettu.

— Olet pantu kansan paimeneksi.

— Tiedän, että raskas edesvastuun taakka lepää hartioillani. Siksi koetankin suorittaa pyhän tehtäväni niin uskollisesti ja tunnollisesti kuin mahdollista.

— Muiden maallisempien tehtävien lomassa?

— Meidän on myös ajassa eletävä.

— Tiedän, että maanviljelyksesi on mallikelpoisessa kunnossa ynnä karjasi suurin ja kaunein koko pitäjässä. Mutta tätäkö kutsut sinä Kristuksen seuraamiseksi?

— Meidän on myöskin maallisesta leiviskästämme tili tekeminen. Siksi koetan hoitaa kotini ja kontuni niin toimellisesti kuin mahdollista.

— Kuuluuko siihen myös, että kiusaat torppareitasi ja ryöstät saatavasi köyhimmältäkin seurakuntalaiseltasi viimeiseen penninkiin?

— Jos jättäisin jonkun ryöstämättä, jättäisivät monet minulle maksamatta.

— Entä sitten? Luuletko, että olisi samoin tehnyt myös Herrasi Vapahtajasi?

— Poimi Hänkin tähkäpäitä. Teen samaa, vaikka omilta tiluksiltani.

— Leipäpappi olet! Etkö pelkää pyhän virkasi saastuvan siitä, että näin kasaat itsellesi maallista mammonaa?

— Taidan vastata apostolin sanoilla siihen: joka evankeliumia saarnaa, sen on myös evankeliumista eletävä.

Kuningasvirsi.

— Kuningas korkea! Onko sinulla tuokion aikaa kuulla minua?

— Mitä? Kuka tuo on? Kuinka hän on tänne tunkeutunut?

— En puhu omalla suulla. Suuremmat ovat minut tänne lähettäneet.

— Näen, että olet profeetta. Mitä tahdot minusta?

— Tahtoisin tehdä sinulle eräitä kysymyksiä.

— Kysy!

— Kuningas korkea! Tiedätkö jotakin Jumalasta?

— Kuinka en tietäisi Hänestä minä, joka juuri olen kuningas Hänen armostaan?

— Muistatko kiittää Häntä myös ylhäisestä asemastasi?

— Teen sen joka päivä aamu- ja iltarukouksissani. Mutta minun asemaani seuraavat myös raskaat velvollisuudet.

— Rukoiletko myös voimaa Jumalalta voidaksesi hyvin ja oikein täyttää niitä?

— Kyllä. Ja jos sen joskus unohtaisinkin, tekevät pappini ja piispani sen minun puolestani kautta valtakunnan.

— Ja valtakuntasi kukoistaa?

— Katso ympärillesi! Näet, että voin sisäisellä ylpeydellä sovittaa itseeni raamatun sanat: »Sen päällä on kuningas valtakunnassa, että kedot kynnettäisiin.»

— Ajattelet siis kaikessa vain alammaistesi hyötyä ja menestystä?

— Mitä voisinkin minä muuta ajatella? Olenhan minä maan isä. Siis on minun lapsistani huoli pidettävä.

— Ja he tuottavatkin varmaan paljon huolta sinulle?

— Monet unettomat yöt olen valvonut heidän vuokseen vuoteellani.

— Oletko pyytänyt silloin neuvoa Jumalalta?

— Olen rukoillut, että Hän valistaisi minut oikeudessa ja viisaudessa. Mutta sittenkään en ole aina ollut varma siitä, mikä olisi ihmisille parhainta ja Jumalalle otollisinta.

— Tiedän, että olet hurskas ja hyvä kuningas. Mutta muistatko aina myös, että Hän ennen kaikkea on rauhan ja rakkauden Jumala?

— Koetan pitää sitä mielessäni. Mutta Hän on myöskin vanhurskas ja kiivas Jumala.

— Seuraatko siinäkin Hänen esimerkkiään?

— Ei kannata turhaan miekkaa esivalta. Mutta tunnustan, että se on ehkä raskain kaikista minun kantamuksistani.

— Hän on sanonut: »Joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu.»

— Hän ei ole sillä ijäisen oikeuden eikä itse-säättämänsä esivallan miekkaa tarkoittanut.

— Mutta Hän on sanonut myös: »Älä tapa!»

— Siksi onkin ylevin oikeuteni armahtaa kuolemaantuomittuja.

- Kuitenkin käyt sinäkin sotia.
- Koetan välttää niitä niin paljon kuin mahdollista. Mutta jos vihollinen hyökkää minun maahani, on minun pyhä velvollisuuteni sitä asevoimalla puolustaa.
- Etkö itse koskaan alota hyökkäyssotia siis?
- En.
- Etkä koskaan ole edes välillisenä syynä niihin?
- Koetan elää sovussa kaikkien naapurieni kanssa. Mutta heidän joukossaan on toisia, joita eivät elähytä samat tarkoitusperät.
- Mistä tuo johtunee?
- He tahtovat riistää meiltä väkivallalla ja miekka kädessä, minkä me olemme rauhan työllä ja ahkeruudella saavuttaneet.
- Ja silloin taistelee rauhan Jumala teidän puolellanne?
- Silloin johdattaa Hän sotajoukkojamme. Silloin kuulevat he Hänen äänensä meidän tykkiemme jylinästä.
- Mutta heidänkin puolellaan tykit jylisevät.
- Ne eivät merkitse mitään meidän rynnätessämme. Sillä meidän puolellamme on oikeus ja sen Jumala kuulee meidän esirukouksemme.
- Hekin rukoilevat Jumalaa.
- He herjaavat verisesti Häntä anomalla, että Hän vääryyden ja väkivallan asiaa avittaisi.
- Mutta kuitenkin! Jos kaikesta asiasta oikeudesta huolimatta sattuisit sittenkin tappiolle joutumaan?
- Mahdotonta!

— Eikö tuollaista ole koskaan koko hallitus-aikanasi tapahtunut?

— Kyllä. Kerran.

— Kuinka sen selität?

— Minä en mielelläni muistele sitä. Mutta se oli koettelemus, jonka Hän lähetti kansalleen.

— Uskot, että kansasi on Jumalan valittu kansa siis?

— En voi epäillä sitä nähdessäni niitä ihmetöitä, joita Hän on tehnyt tämän kansan hyväksi.

— Hän pitää siis aivan erikoisesti huolta siitä?

— Kyllä. Ja siitä päätän minä, että Hän on myös aikonut sen suhteen jotakin aivan erikoista.

— Siis mitä? Sinä et voi arvata sitä?

— En. Mutta minä uskon, minä tunnen, minä tiedän...

— Etkö juuri päässyt myöntämästä, ettet tiedä mitään?

— Kyllä. Ja kuitenkin minulla on vankkumaton varmuus täällä sydämeni syvimässä, että tämän kansan vielä kerran täytyy tavalla taikka toisella tulla maailmaa vallitsevaksi.

Tuomarivirsi.

— Vanhus vakava, harmaahapsi! Sama on matka meillä. Sallinet, että saattelen hiukan sinua?

— Tie kuuluu meille kummallekin.

— Mistä tulet? Minne riennät niin keveillä askelilla?

— Tulen käräjäpaikalta. Riennän kotiin, missä monet vieraat minua odottavat.

— Vietät pitoja siis? Voitko tehdä sen todellakin hyvällä omallatunnolla?

— Miksi en voisi päätettyäni hyvin päivätyöni?

— Olet jakanut oikeutta siis? Tiedän sinua kihlakunnan tuomariksi mainittavan.

— Se olenkin. Jaan oikeutta maan lakien mukaan.

— Ja olet ehkä tänäänkin tuominut monta ihmistä vankilaan?

— Kyllä. En ole voinut välttää sitä.

— Etkö milloinkaan pelkää erehtyäsi?

— Ihminen voi aina erehtyä. Mutta sitä varten ovat ylioikeudet olemassa.

— Entä jos nekin erehtyvät?

— Sitä varten on olemassa prokuraattori. Et suinkaan tahtone väittää meidän kaikkien lain hengestä erehtyvän?

— Saattaisihan sekin olla mahdollista. Mutta myös laki itse voi olla väärä.

— Väärä se ei voi koskaan olla, korkeintaan vanhentunut.

— Kuinka niin? Miten selität sanasi?

— Mikään laki ei olisi koskaan tullut laiksi, ellei se ainakin joskus olisi vastannut kansan oikeustajuntaa.

— Mutta myös tuo oikeustajunta voi olla väärä.

— Ei milloinkaan. Kansa on aina oikeassa, sillä sen ääni on Jumalan ääni.

— Kuitenkin ovat monet kansanjohtajat siitä usein erehtyneet.

— Silloin he eivät ole kyllin herkällä korvalla sitä kuunnelleet. Sillä tuo ääni voi joskus olla hiljainen kuin kuiskaus, vaikka se taas toisin vuoroin voi pauhata pauanteena.

— Sitäkö kuuntelet siis kansalle oikeutta jakaessasi?

— Tutkin ja tuomitsen parhaan ymmärrykseni mukaan. Tavallisesti kaikuu kansan ääni jo kyllin selvänä minun omasta oikeustajunnastani.

— Ei ystävyys eikä vihamielisyys sitä pimitä siis?

— Ei. Olenhan tuomari, tunnen ylevän virkani vastuunalaisuuden.

— Eivätkä mitkään muutkaan yksityiset syyt koskaan vaikuta tuomioosi?

— Eivät milloinkaan. Teen kaiken tuomarivalallani.

— Se on siis niin pyhä sinulle?

— Kyllä. Kun istun sillä istuimella, en tiedä mitään sitä korkeampaa.

— Siksikö, että olet pannut sielusi autuuden pantiksi siitä?

— Miten lienee. Tunnen joka tapauksessa istuvani silloin kaikkivaltiaan Jumalan kasvojen edessä.

— Tunnet itsesi Jumalan sijaiseksi?

— Ehkä niinkin. Edustanhan silloin Hänen itsensä asettamaa esivaltaa.

— Päätin äskeisestä puheestasi sinun kansan oikeustajuntaa edustavan.

— Voit niinkin sanoa, sillä sekin on Jumalasta.

— Miksi et siis jätä tuomiota Hänelle? Hän on sanonut: »Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi!»

— Siksi en teekään sitä koskaan yksityisenä henkilönä. Mutta tuomarina olen minä Hänen ajallinen välikappaleensa.

— Siis tiedät myös, että Hän on pitkämielinen ja hyvä?

— Kyllä. Siksi muistutankin aina mieleeni tuhatvuotista tuomarisääntöäni, joka sanoo: »Parempi päästää kuin langettaa.»

— Seuraatko sitä myös omassa oikeustoimessasi?

— Kyllä. Aina, kun rikos on epäselvä.

Toukovirsi.

— Miksi kynnet, kyntäjä?

— Sekin kysymys! Teen työtäni, elän pellostani.

— Etkö pelkää peltosi poutivan tai hallan käyvän vieraana halmeellasi?

— Minun tehtäväni on vain kyntää ja kylvää. Kasvu riippuu kaiken hyvän antajasta.

— Onko ehkä joskus onnettomuus kohdannut sinua?

— Usein. Mutta eletty on, Jumalan kiitos, tähän päivään asti.

— Mitä olet silloin tuuminut? Mitä olet ajatellut pahan päivän päälle sattuesssa?

— Onni yksillä, kesä kaikilla, olen ajatellut. Ja siten jälleen tuuminut, että se varmaan on ollut niin sallittu minun kohdalleni.

— Eikö mikään sinussa ole noussut kapinaan?

— En ymmärrä, mitä tarkoitat. Eihän voi kapinoida vastaan kohtaloa.

— Etkö koskaan ole sellaisina hetkinä syyttänyt Jumalaa sielusi sisimmässä?

— Mahtaisihan se paljon parata syyttämisestä!

— Mutta sen sijaan olet varmaan syyttänyt itseäsi?

— Lie tuota ollut syytä minussakin.

— Olet pitänyt sitä koettelemuksena? Olet tuntenut itsesi suurimmaksi syntiseksi Hänen edessään?

— Lie tuota tullut tehdyksi sen verran syntiäkin. Ja onhan se saattanut olla Jumalan koettelemustakin.

— Oletko rukoillut Häntä silloin avuksesi?

— Harvoinpa sitä on tainnut tulla tehdyksi minun kohdaltani. Mutta eukko on kyllä rukoillut.

— Etkö ole muistanut, että missä hätä on suurin, siellä on apu lähinnä?

— Ei ole sattunut niin suuri hätä.

— Käytkö kirkossa?

— Käynhän toki, ja vielä kerran vuodessa ripilläkin.

— Ja viljelet muutenkin sanaa?

— Joskus. Mutta vaari on ahkera lukumies.

— Siis uskot Jumalaan?

— Totta toki. Enhän minä mikään pakana ole.

- Ja maksat verosi säännöllisesti ?
- Kyllä. Sekä kunnalle, kirkolle että valtiolle.
- Sinä olet siis, kuten sanotaan, uskollinen ja Her-
raa pelkääväinen alammainen ?
- Mikä häntä lienee! Mutta saattaa niitä olla esi-
vallalla pahempiakin.
- Entä jos nyt joka tapauksessa ja kaikista hyvistä
avuistasi huolimatta sittenkin joutuisit helvettiin ?
- Eihän Jumala toki niin kovaksi ruvenne.
- Toivot pääseväsi siis taivaaseen ?
- No, jos nyt en aivan sinne ylimmäisille sijoille-
kaan, niin ehkä sentään esikartanoihin.
- Mihin perustat tuon autuudentoivosi ?
- Ka, siihen, mihin muutkin. Tietysti Jesukseen
Kristukseen.
- Etkö tiedä, että Hän ei tullut lakia ja profeettoja
päästämään, vaan täyttämään ?
- Hänhän ne täytti.
- Ja että Hän vaatii jokaiselta täysin nuhteetonta
vaellusta juuri tässä elämässä ?
- Harvallapa meistä taitaa niin lumivalkea omatunto
olla. Ja lupaanhan minä luonnollisesti katua kaikki
pahat tekoni viimeisellä hetkelläni.
- Mutta ellet ehtisi katua ? Jos kuolisitkin äkkikuo-
lemalla ?
- Se olisi pahempi se. Mutta siitä Herra Jumala
meitä hyvästi varjelkoon !

— Myöntänet joka tapauksessa, että silloin, ilman Luojan erikoista laupeutta, joutuisit kaiken todennäköisyyden mukaan iankaikkiseen kadotukseen?

— Siltähän se näyttää. Mutta vaikeata minun on sittenkin sitä saada päähäni.

— Kuinka niin vaikeata? Oletko tehnyt niin paljon ja niin erikoista hyvää eläessäsi, että tohdit siinäkin tapauksessa turvata Luojan rajattomaan laupeuteen?

— En ole tehnyt mitään erikoista pahaakaan.

— Siis sillä perusteella?

— Niin, ja sillä, että tämäkin elämä on ollut jo kylmän kovaa ja työlästä minun kohdaltani. En saa päähäni, että vielä olisi tulossa tiukempaa.

— Ja kuinka luulet käyvän naapuriesi? Uskotko heidänkin kaikkien pääsevän Jumalan päivän valkeuteen?

— Soisin sen mielelläni heille, sillä he ovat kaikki minun hyviä ystäviäni ja kylänmiehiäni.

— Änotko samaa kaikille ihmisille?

— Hennon kaiketi minä puolestani. Mutta onhan niitä kaikenkaltaisia mustalaisia ja rakkareita, joita varten helvetti saattaa olla hyväkin olemassa.

Mieronvirsi.

— Vihdoinkin ihminen! Jumalan kiitos, että tapasin sinut.

— En tiedä, lieneekö sinulla paljoakaan iloa tästä tapaamisesta.

— On totisesti! Olin eksynyt metsään niinkuin sinäkin, silloin näin tulen tuikkivan täältä puiden lomasta ja riensin majallesi.

— Tervetullut nuotiolleni! Mutta erehdyt, jos luulet minun metsään eksyneeni.

— Tiedät tiesi siis?

— Voin sinullekin suunnan oikean opettaa.

— Olen siitä sinulle suuresti kiitollinen. Mutta jos talosi on tien varrella, tahtoisin kuitenkin sitä ennen siinä hetkisen levähtää.

— Minulla ei ole mitään taloa. En voi tarjota edes tässä tuulessa ja sateessa mitään kattoa pääsi päälle.

— Ymmärrän, asut muiden luona.

— Lämmittelen joskus toisten liesien lämpimässä. Mutta muuten olen ikäni kaiken samonnut talottomia taipaleita.

— Sinulla ei ole mitään pysyväistä asuinsijaa?

— Ei. Pedoilla on luolansa ja taivaan linnuilla on pesänsä, mutta Ihmisen Pojalla ei ole paikkaa, kuhun päänsä kallistaa.

— Ymmärrän, olet mieronkiertolainen.

— Niin. Tuo reppu ja sauva ja nämä kurjat rääsyt minun ruumiillani ovat ainoat, joita tässä maailmassa voin omikseni nimittää.

— Elät kerjäämällä?

— Annan enempi kuin otan.

— Kuinka se on mahdollista?

— Annan sellaista, mitä ei heillä ole. Vastalahjaksi

tarjoavat he taas, mitä minä kullakin hetkellä satun tarvitsemaan.

— Siis kuljeksiva kauppias tai työnhakija?

— Minulla ei koskaan ole ollut kaupan mitään. Ja työtä on toimeni aina tarjonnut minulle yli voimieni.

— En nyt käsitä kaikkia sanojasi. Mutta mitä teet metsässä? Näen sinut nuotiolla, olet tullut tänne Tapion riistaa vaanimaan?

— En tapa ketään. Olen tuleni metsään sytyttänyt sen ääressä yöni viettääkseni ja kuivatakseni vaatteitani.

— Miksi et jäänyt kylään? Etkö nähnyt rajusäättä nousevaksi?

— Kyllä. Mutta se ei voinut millään tavalla estää minua tietäni jatkamasta, sillä olenhan viettänyt suurimman osan elämäni taivas-alla.

— Tiesi on siis niin tärkeä?

— On. Mistä minä nyt vaellan, tulevat tuhannet ja jälleen tuhannet minun jälkeeni vaeltamaan.

— Ymmärrän, vaellat valtatieä.

— Tarvon taipaleita, joita ihmisjalka ei ole astunut vielä. Mutta niin totta kuin tässä seison, siitä on keran tuleva valtatie.

— Mistä ja minne tuo polku poimuttelee?

— Majasta majaan, sydäimestä sydämeen. Mutta ihmiset eivät usko siihen eivätkä tahdo sitä kulkea vielä.

— Sinä et pidä ihmisistä?

— Päinvastoin. Minä rakastan heitä.

— Kuitenkin karttelet heitä? Kuitenkin makaat sinä

mielummin taivas-alla kuin jäät heidän huoneisiinsa säätä pitämään?

— Sieluni kaipaa joskus lepoa ja yksinäisyyttä.

— Siinä tapauksessa valitan, että olen vasten tahtoani häirinnyt sinua.

— Älä huolehdi, olen levännyt jo! Mutta joskus saattaa sydänkin olla niin nihki väsynyt, että se sulkeutuu kuin lummekukka ehtoon langetessa.

— Ymmärrän, että voi väsyä alati vaeltamaan.

— Voi väsyä itseään alati antamaan. Sillä tiedä, että joskin nuo tuolla kylässä joskus syöttävät ja juotavat minua, syötän ja juotan minä heitä sydänverelläni.

— Jälleen en täysin tajunne sanojesi tarkoitusta. Mutta kumma mies olet. Äsken näytit vanhalta ja vaivaiselta, nyt säteilevät silmäsi kuin nuorukaisen.

— Olen nuori vuosiltani, vanha viisaudeltani.

— Mistä tuo johtunee?

— En elä ensi kertaa. Olen tullut maailmaan toisen kerran ristiinnaulittavaksi.

— Käytät sanoja, joita me käytämme vain Jesuksesta Kristuksesta.

— Niin minäkin.

— Mutta sinä käytät niitä omasta itsestäsi. Kuka olet? Näen kuin tuliset kielet sinun pääsi päällä.

— Minä olen Maailman Valkeus. Jokainen, joka uskoo minuun, se pelastuu, mutta jokainen, joka ei usko minuun, se kadotetaan.

— Oletko tietäjä?

- Monet ovat minua myöskin profeetaksi nimittäneet.
 - Oletko profeetta?
 - Olen se, josta kaikki tietäjät ja profeetat maailman alusta asti ovat ennustaneet.
 - Ymmärrän, ettet ole mikään tavallinen ihminen. Voidaksesi niin sanoa, sinulla täytyy olla joku varma tieto Jumalasta.
 - Minä olen Tie, Totuus ja Elämä, sillä minun tietoni Jumalasta on täydellinen.
 - Kuinka saatat niin sanoa? Etkö tiedä, että vain täydelliselle voi Hän ilmoittaa itsensä täydellisenä?
 - Olen täydellinen, niinkuin minun Taivaallinen Isäni on täydellinen.
 - Kavahda, mitä sanot! Et suinkaan tahtone verrata itseäsi aivan toden teolla meidän Herraamme Mestariimme.
 - Mestari olen Minä.
 - Kaikkivaltias Jumala, auta minua! Olen joutunut tekemisiin mielipuolen kanssa!
-

Täydelliset.

1.

Hän seiso minun edessäni korkeana kuin kohtalo. Minun oli turha koettaa edes paeta häntä.

Ja miksi pakenisin? ajattelin. Jos hän on mielipuoli, saavuttaa hän kuitenkin ja lyö kuoliaaksi minut sitä pikemmin, mitä enemmän yritän hänen tahtoansa vastustaa. Mutta jos taas on jotakin totuutta Hänen sanoissaan . . . ?

Niin silloin on minun suurin hetkeni tullut.

Silloin seison minä kasvoista kasvoihin sen uuden Opettajan edessä, jota koko maailman parhaat henget tällä hetkellä odottavat ja joka tulee pusertumaan esille tämän aikakauden tuskasta ja ahdistuksesta niinkuin lapsi äitinsä kohdusta ajan täytyessä.

Mutta saattoihan olla olemassa myöskin joku väli-muoto.

Kenties hän oli haaveksija? Kenties hän oli tullut ihmisille uutta ja onnellisempaa aikaa uneksimaan?

Minun täytyi ottaa selvä hänestä. Kenties oli juuri

tämä minun etsikkohetkeni. Eihän ollut sanottu, että se palautuisi minulle enää milloinkaan.

Ainakin on varmaa, että hän uskoo olevansa uusi Messias. Hän käy kylästä kylään, majasta majaan, ja jakaa kansalle elämän antimia.

Minkä elämän?

Todennäköisesti ei tämän elämän. Toden totta tuo mies ei näytä miltään maanviljelysneuvojalta eikä karjantalouden kaitsijalta.

Siis iankaikkisen elämän? Mutta hän sanoo itse, ettei tuhma kansa tahdo kuulla häntä eikä seurata hänen opetuksiaan.

No niin, onhan sellaista ennenkin tapahtunut.

Onhan ollut ennenkin väärinkäsitettyjä neroja, jotka tarpeellisen tunnustuksen puutteessa ovat saaneet koko elämänsä sateessa ja tuulessa vaeltaa. Kenties hän kuuluu niihin? Kumma vain, että minä en ole mitään kuullut hänestä.

Mutta sekin on sängen luonnollista, jos hän on ikänsä täällä synkintä maaseutua vaeltanut eikä käynyt koskaan pääkaupungissa.

Niitä liikkuu niin monenlaisia profeettoja nykyaikaan. Yksi tahtoo parantaa kaikki taudit vedellä, toinen kasvisruoalla. Kolmas tahtoo perustaa koko kansamme tulevaisuuden vain maahenkeen tai osuustoimintaan, neljännen mielestä taas olisi koko ihmiskunta pelastettu, jos se vain saataisiin kyllin korkeasta hinnasta henkivakuutetuksi.

Mitähän tämä lienee miehiään?

Arvaan jo edeltäpäin, että hän ei kuulu mihinkään yllämainituista kategorioista. Sillä silloinhan kansa kuuli häntä ja seuraisi ilomielin hänen opetuksiaan.

Ja silloin hänellä olisi paikka, kuhun hän päänsä kallistaisi.

Silloin hän olisi valtion virkamies taikka ainakin yhteiskunnallinen luottamushenkilö, jota kyydittäisiin kylästä kylään, jolla olisi vakituinen palkka ja vakituiset päivärahat ja jolla siis olisi varaa käydä myös hiukan paremmin puettuna.

Ei, hän ei mahtane opettaa mitään hyödyllistä. Mutta kenties hänellä on joku ikiliikkujan kaavapiirros loussaan?

Tuskin sitäkään, sillä silloin hän olisi alottanut heti siitä puheen ja ruvennut kaunopuheisesti kuvailemaan sen ääretöntä käytännöllistä merkitystä. Tämä taas ei ole mitään käytännöllistä tai teknillistä seikkaa sanallakaan koskettanut.

Ei! Jotakin sielukkaampaa sen täytyy olla. Jotakin paljon henkisempää ja hyödyttömämpää.

Siis uskontoa!

Miksi juuri uskontoa? Eikö hän voisi olla taiteilija? Ehkä suuri runoilija?

Tuskin. Jos hän olisi taiteilija, olisi hänellä ainakin pakka kangasta ja värilaatikko mukanaan. Jos hän taas olisi suuri runoilija, olisin kaiketi jotakin kuullut hänestä taikka hän olisi minulle itsensä esittänyt ja deklamoinut minulle jonkun viimeisistä ennätyksistään.

Ei, hän ei ole taiteilija eikä runoilija. Mutta kuka

takaa, että hän ei ole etevä tiedemies, jolla on laukku täynnä mitä harvinaisimpia sammalia tai hyönteisiä?

Niin, luonnontutkija hän saattaisi olla, mutta silloin hänellä olisi pitkä, läkipeltinen kotelo mukanaan. Ja silloinhan hänellä täytyisi olla joku pysyväinen asuin-sija, ainakin akateeminen oppituoli, eikä hän silloin joutaisi näin keskellä parasta syyskautta maita ja mante-reita haihattelemaan.

Parhaiten hän sittenkin sopi uskonnolliseksi haavei-lijaksi.

Mutta ei valtiokirkon papiksi eikä edes minkään lail-listetun lahkokunnan edustajaksi. Siinäkin tapauksessa olisi hänellä toki joku seurakunta vaikka kuinka pieni tahansa, mutta kuitenkin kyllin suuri häntä vaatehtimaan ja hänen huomisestaan huolta pitämään.

Tällä ei tuntunut olevan mitään sentapaista. Tämä tuntui olevan aivan yksin maailmassa.

Niin yksin kuin tuuli erämaassa. Niin yksin kuin lastu lainehilla. Niin yksin kuin voi olla vain korkein tunturi laajoilla Lapin perillä, joka katselee ympäri iha-lat ilmanpielet, näkee taivaanrannasta toiseen eikä koh-taa ketään tasaveroista silmäkantamalla.

Taikka niin yksin kuin on ihminen, joka on kasva-nut kaikkia muita ylemmäksi.

Entä jos hän sittenkin olisi uusi Messias?

Peljästyin tuota ääretöntä ajatusta, vaikka oli kulunut tuskin kahta sekuntia siitä kuin hän oli itse sen nimenomaan minulle ilmoittanut.

Niin mahdottomana olin sen äsken työntänyt luotani. Nyt olin tullut omia kiertoteitäni samaan ajatukseen.

Uusi Mestari? Uusi Opettaja? Voisiko se olla mahdollista?

Jos hän oli Mestari, missä olivat hänen opetuslapsensa? Jos hän oli Opettaja, miksi hän ei noussut ylös suurissa kansankokouksissa ja puhunut? Jos hän oli Maailman Valkeus, eikö hänen velvollisuutensa ollut valistaa kärsivää, sokaistua ihmiskuntaa eikä peittää kynttiläänsä vakan alle?

Taikka ehkä hän oli tehnyt tuota kaikkea? Ehkä hän oli jylissyt niinkuin ukkonen ja paistanut niinkuin aurinko, eikä kukaan siitä huolimatta ollut uskonut häneen?

Olisiko sekin mahdollista? Olisiko mahdollista, että jos Herramme Vapahtajamme tulisi toisen kerran maan päälle, ei kukaan täällä häntä tuntisi eikä tunnustaisi?

Hän oli sanonut: »Olen tullut maailmaan toisen kerran ristiinnaulittavaksi.»

Mitä enemmän mietin hänen sanojaan, sen syvemmän totuuden huomasin niissä.

Niin se oli, niin sen täytyi olla. Niin oli ollut maailman alusta asti. Niin oli käynyt kaikkien ihmiskun-

nan suurten henkien, kuinka ei sitten Hän en, joka oli suurin kaikista ja jolla juuri senvuoksi oli varaa esiintyä muita nöyrempanä ja vaatimattomampana ?

Ja vielä lisäksi: seisoihan Hän itse tällä hetkellä tuossa minun edessäni enkä minäkään Häntä tuntenut enkä tunnustanut.

Vapisin kiireestä kantapäähän tuota mahdollisuutta ajatellessani.

Mutta samalla tunsin minä kumean vihan kuin kaukaisen ukonjylinän nousevan sielustani. Ja kuulin äänen, joka huusi kuin hukkuvan epätoivo sen syvyyksistä:

— Mitä minä mahdan sille, etten tunne Häntä! Enhän voi langeta heti ensimmäisen vastaantulijan jalkoihin vain siksi, että hän väittää olevansa Jesus Kristus! Miksi Hän ei tule sitten kaikessa kunnianssaan? Onko lupa tulla niinkuin varas yöllä, jolloin ei kukaan kuolevainen osaa olla Hänen suhteensa varoillaan?

Miksi tuo naamiopuku? Onko lupa noin piileksiä ja teeskennellä? Ihmekö, ettei kukaan tunne Häntä! Jos Hän on Hän, miksi Hän ei esiinny julkisuudessa, agiteeraa ja tee itseään tunnetuksi?

Miksi Hän ei kirjoita sanomalehtiin? Miksi Hän ei anna ainakin haastatella itseään niinkuin kaikki muutkin henkisen työn tekijät?

Voin mainita kunniakseni, että heti seuraavassa hetkessä huomasin tuon ajatuksen kovin naurettavaksi.

Mikä lehti olisi painattanut Hän en kirjoituksiaan? Kenen päähän olisi pälkähtänyt Häntä haastatella? Kuka

kirjanoppinut olisi täällä uskonut Häneen? Mikä yhteiskunnallisesti merkitsevä ryhmäkunta, kuka publikaani tai fariseus olisi tohtinut täällä uskoa uuteen Messiakseen?

Ei, kyllä Hänen täytyi tulla niinkuin Hän oli tullutkin: köyhänä ja alastomana.

Mutta oliko Hän Messias?

Tosin hän oli ainoa ihminen tässä metsässä, mutta oliko Hän silti meidän Herramme Vapahtajamme? Tosin leimusivat niinkuin tuliset kielet Hänen päänsä päällä, mutta oliko Hän silti elävän Jumalan Poika?

Saattoihan se myöskin olla näköhäiriö. Miksi Hän ei antanut mitään merkkiä siis?

Kristus teki monta ihmettä eivätkä monet sittenkään uskoneet Häneen. Mutta tämä vaatii minua uskomaan itseensä vain tyhjän sanan vuoksi ja ilman yhtään ihmettyötä.

Merkki, joku merkki edes!

Vai oliko aika täyttyä myös noiden Kristuksen sanojen totuuden: »Autuaat ovat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat.»

Pitkö minun siis uskoa sokeasti? Ei, ei! Sitä Hän ei voisi ikinä vaatia minulta, ei sitä. Sillä olisihan se samaa kuin vaatia minua kieltämään kaikki järkeni ja ymmärrykseni, nuo taivaan lahjat, jotka enin minut eläimestä erottavat.

Se olisi orjan uskoa eikä vapaan miehen! Ja mitä Hän sillä tekisi?

Hän, joka itse on vapain kaikista ja joka itseään Maailman Vapahtajaksi nimittää, ei voi koskaan vaatia minua uskomaan mihinkään, mitä ei epäilevin järkeni ja ylevin ymmärrykseni myönnä oikeaksi.

3.

Näytti kuin Hän olisi arvannut ajatukseni. Hän hymyili.

— Sinä heikkouskoinen! lausui Hän lempeästi. Näen, ettet luota sanoihini.

— Olet oikeassa. En tohdi vielä.

— Mitä pelkää?

— Pelkään pettyväni. Usko ja epäusko taistelevat sydämässäni. Tee loppu tästä hirvittävästä epävarmuudesta!

— Uskot jo sängen paljon minuun, koska katsot, että se on vallassani.

— Anna merkki minulle! Olkoon se kuinka pieni tahansa, lupaan heti sen saatuani uskoa, että olet elävän Jumalan Poika.

Hänen pitkä ja tutkiva katseensa tunki minun lävitse. Tunsin, että vaikka tahtoisinkin, minä en kuitenkaan voisi peittää Häneltä mitään, vaan että Hän joka tapauksessa näkisi minut kaikessa kurjuudessa ja alastomuudessa.

Mutta minähän en tahtonutkaan peittää mitään. Olinhan halki elämäni juuri etsinyt ymmärtäjäni.

— Sinulla on siis niin suuri tarve uskoa? hän kysyi lempeästi.

— Kyllä, vastasin minä totuudenmukaisesti. Mutta minä en voi! Ja se juuri on minun syvin onnettomuuteni.

— Uskotko Jumalaan?

— Uskon ja en usko. Epäilen vaistoja, epäilen sydäntäni . . .

— Mutta päätäsi ja järkeäsi sinä et epäile?

— Kyllä. Usein niitäkin. Siksi en voi myöntää enkä kieltää mitään ylikuonnollista.

— Epäilet siis oman sielusi todistusta?

— Minun sielussani on niin paljon ristiriitaisia voimia, jotka kaikki todistavat eri tavalla. Pääni ja järkeni esim. kieltävät persoonallisen Jumalan, samalla kuin tunteeni ja sydämeni vaativat Häneen uskomaan.

— Epäiletkö myös omaa sisäistä havaintoasi?

— En, yhtä vähän kuin ulkonaista. Eihän kukaan voi epäillä sitä, sillä olisihan se samaa kuin epäillä omaa olemassa-oloaan.

— Ja kuitenkin voi sekin erehtyä. Mutta hyvä niinkin! Jos pääsi ja järkesi siis joskus myöntäisi persoonallisen Jumalan . . .?

— Silloin lupaisin minä uskoa Häneen ikäni kaiken.

— Se olisi merkki siis, jonka pitäisit pätevänä todistuksena myöskin minun jumaluudestani?

— Epäilemättä, jos voit tehdä tuon ihmeen minussa. Sillä sitä ei ole kukaan voinut vielä.

Seurasi lyhyt vaitiolo.

Hänen katseensa ei päästänyt minua hetkeksikään. Tunsin, että Hänen armonsä säteili kuin aurinko minun ympärilläni.

Nyt kohotti Hän oikean kätensä vitkalleen.

— Tahtosi tapahtukoon! lausui Hän juhlallisesti.

Tunsin sydämeni seisahtavan.

— Nytkö heti? sain vielä ääneen kuiskatuksi.

— Niin. Teen sinut tiedossa elävän Jumalan kaltaiseksi.

— Varro hetki vielä! Enhän ole ollenkaan tähän suureen hetkeen valmistunut.

— Koko elämäsi on sinulla ollut aikaa siihen. Ja etkö itse pääsyt juuri äsken sanomasta, että sinulla oli totinen tarve uskoa?

Hän oli oikeassa. Hän oli aina oikeassa.

Hänen logiikkansa oli ylimalkaan sitä laatua, että oli turha kiistellä Hänen kanssaan. Siksi en sitä enää yrittänytkään, vaan päätin antaa tapahtua kaiken, mitä tapahtui, vaikka henki menisi.

— Olenhan oppimassa, ajattelin, tietoa ainoasta oikeasta Jumalasta. Monet ovat paljon turhemmankin asian vuoksi elämänsä uhranneet.

Ja enkö itse ole sitä jo kyllin tuhlannut paljon turhempaan? Nytkö vääjäisin, nytkö väistyisin, kun oli kysymys kaikkein korkeimmasta?

Minä, jonka ylin ylpeys oli aina ollut kuulua hei-

moon *Homo sapiens*, tietämisen sammuttamaton intohimo iankaikkisena aateliskilpenään ?

Ei! Tästä ei voinut väistyä tuumaakaan, ellei mieli jäädä koko loppu-ijäkseen henkisesti raajarikoksi.

— Minä olen valmis, vastasin lujasti. Tahdon tulla tietämään Jumalan.

— Mutta sitä ennen on sinun kaikki henkilökohtainen itsesi tyystin unohdettava, soinnahti Hänen äänensä kuin sateisen metsän kohina minun ympärilläni.

— Sen ymmärrän, vastasin vankkumatta. Suureita voidaan mitata vain toisilla samanlaisilla suureilla, eikä hän minun pieni minäni ole kelvollinen Jumalaa käsittelemään.

— Saat unohtaa myöskin suuremman ja vieläkin suuremman minäsi, ja niin eteenpäin, siksi kuin tulet kaikkein suurimpaan, siihen kuolemattomaan, iankaikkiseen itselöösi, joka oli ennen kuin maa, taivas ja tähdet olivat ja tulee myöskin niiden jälkeen olemaan.

— Sanasi peljästyttävät minua! Minun on siis unohdettava kaikki inhimillinen ?

— Kaikki äärellinen, joka sinun henkistä näköpiiriäsi rajoittaa. Se on sinun riisuttava pois yltäsi niin kuin kuori ja suunnattava henkesi katse vain kaiken olevaisen ytimeen.

— Enkö saa ottaa edes mitään inhimillisiä käsitteitä mukaani? Enkö edes pienintä ajallista mittapuuta keskelle äärettömyyttä ?

— Liian myöhäistä! Etkö huomaa, että olet jo ajan ja paikan ulkopuolella?

Hän puhui totta. Aika ja paikka oli jo haihtunut minulta. Tunsin vain kuin tuhannen sähkökipinän salammat aivoissani.

4.

Mitä sitten seurasi, on minun vaikea sanoin kuvata. Kieli, inhimillinen kieli sellaisenaan, kantaa jo meidän kurjan ääreellisyytemme todistusta.

Kaikki ääretön ja ijäinen, sanoiksi tulkittuna, muuttuu sen kautta meidän tajunnassamme vain vertauskuvalliseksi.

Ja ainoastaan sellaisena se voi ollenkaan tulla tajuntaamme.

Siksi tahdon ainakin yrittää. Sillä eihän minulla ole muita keinoja kuin ne, jotka Jumala itse on antanut minulle, ei tajuta Häntä eikä tehdä tietoani Hänestä muille tajuttavaksi.

Mutta tämä on tarinani Jumalan tietämisestä, mikäli se minulle pään ja järjen kautta on ollut mahdollista.

Olin olevinani omassa työhuoneessani. Kaikki siellä oli ennallaan, pöytä, hyllyt, paperit. Kuitenkin huomasin siellä suuren ja ihmeellisen muutoksen tapahtuneen.

Siinä huoneessa ei ollut seiniä! Ja kun loin katseeni ylös, ei siinä ollut kattoakaan.

Permantoon en uskaltanut katsoa, sillä pelkäsin sen-

kin haihtuvan alla jalkojeni. Sillä pääni ja järkeni todisti heti, että ne haihtuivat vain sikäli kuin katsoin niihin, mutta että ne heti kun käänsin huomioni toisaalle, siirtyivät jälleen paikoilleen.

Tämähän on ihmeellistä! ajattelin. Täytyypä tarkemmin tutkia tuota ilmiötä.

Toisessa huoneessa ei ollut ketään, ei kolmannessa eikä neljännessäkään. Mutta keittiössä pesi piika astioita. Voin nähdä läpi niin monen seinän aivan selvään hänet.

En viitsinyt edes nousta paikoiltani ja mennä katsomaan, oliko asianlaita todella niin. Sillä minähän näin hänet, minähän tiesin hänen niin tekevän. Mikään epäily ei tässä ollut mahdollinen.

Yhtä vähän viitsin juosta kadulle. Huoneusto, jossa asuin, oli nimittäin pihan puolella, ja minun teki mieleni koettaa niitä merkillisiä kykyjä, joita tunsin omaavani, hiukan laajemmallekin lähimmästä ympäristöstäni.

Toimisivatko ne sielläkin? Näkisinkö myös paksujen kivitalojen lävitse?

Kyllä! Se kävi kuin karkelo.

Tosin minä en nähnyt mitään erinomaista siellä, ainoastaan tuon tavallisen ja jokapäiväisen, kadun, ajurit, raitiotiet, poliisin ja kadun kahdenpuolen kulkevat ihmisvirrat. Mutta minä tunsin heidät, minä saatoin erottaa kunkin heidän kasvonsa ja vaatepartensa ikäänkuin ne olisivat olleet tuossa kämmenenleveyden päässä.

Katsoin kadun päähän saakka ja vielä toisen ja kol-

mannenkin. Tunsin, että olisin samoin voinut katsoa vaikka yli kaupungin, vaikka yli maan, vaikka yli maapallon, jos vain olisin päästänyt tämän salaperäisen, ennen aavistamattoman kykyni pitemmälle pingoittumaan.

Mutta minä palasin takaisin. Sillä nyt alkoi minua toden teolla pelottaa. — Jahah, tämä on todettu, sanoin itselleni. Ihmisessä piilee siis jumalallisia voimia, joiden avulla hän voi tulla kaikkinäkeväksi.

Mutta voiko hän tulla myös kaikkikuulevaksi? Päätin tutkia myös tuota kysymystä.

Viereisessä huoneessa oli kello. Sen lyönnit voitavallisissakin oloissa kuulla seinän lapi, mutta ei koskaan sen nakutusta.

Nyt kuului sekin aivan selvälle.

Entäs katu? Koetanpa kuunnella myös kadulle saakka.

Siellä ei tällä hetkellä ajanut kukaan. Ei sattunut edes autto kulkemaan, ei yksikään raitiovaunu jyriseämään. Ja ihmis-askleet eivät tavallisissa oloissa kuulu sieltä tänne pihan perälle.

Siellä kulkee muuten alituinen ihmisvirta.

Nyt kuulin minä sieltä satojen ihmisten askleet. Ja mikä enempi: minä kuulin heidän puheensa ja arvasin heidän ajatuksensa jo ennen kuin he olivat ehtineet ne sanoiksi puukeakaan.

Minun hermoni ovat eilisestä suunnattomasti herkistyneet, ajattelin. Mutta saapa nähdä, mitä tästä tulee vielä.

Olin äsken kadun päässä nähnyt talon-isäntäni, jonka tunsin hyvinkin luonnollisesti ja jonka nopeat, tarmokkaat askeleet olin oppinut muista erottamaan hänen kulkiessaan kovaksi kivitetyyn pihan poikki. Nyt kuulin minä selvään ne jo monen katuristeyksen takaa, tunsin tuhansien muiden askelien joukosta ja oivalsin hänen tulevan kotia kohti.

Minua huvitti tarkata erikoisesti vain tuota yhtä ilmiötä. Kuulin, kuinka hän läheni lähenemistään, kuinka hän pysähtyi, kuinka hän avasi portin, kuinka hän kulki poikki pihamaan ja rupesi ylös portaita kapuamaan.

Aukaisin oven porraskäytävään: se oli isäntä.

— Jahah, se on todettu siis, sanoin itselleni, että ihmisessä piilee jumalallisia voimia, joiden avulla hän voi tulla myöskin kaikkikuulevaksi.

Jälleen en uskaltanut jatkaa pitemmälle kokeitani. Tuo riitti minulle.

Mutta jos joku voi olla kerran kaikinäkevä ja kaikkikuuleva, niin on hän samalla myös kaikkialla läsnäoleva!

Tuo totuus iski salamana aivoihini. Mutta se ei tarvinnut mitään todistamista, sillä se oli vain loogillinen johtopäätös edellisistä.

Mutta voiko hän olla myös kaikkietäväinen?

Käänsin henkeni katseen sisäänpäin. Ja samalla haihtui viimeinen pikkupersonallinen itsetieto minulta.

Mutta oli kuin olisin saanut sensijaan toisen paljon suuremman ja avaramman tiedon itselleni.

En tiennyt enää, kuka olin enkä missä olin, tunsin vain, miten sähkökipinät yltyivät myrskyksi aivoissani. Eikä minusta ollut jäljellä enää muuta kuin pää, muuta kuin aivot, eivätkä nekään enää muussa kuin puhtaasti henkisessä, aineettomassa merkityksessä.

Jos kaikesta huolimatta siis käytän tässä tuota sanaa, käytän sitä vain vertauskuvallisesti.

Minusta ei ollut jäljellä enää muuta kuin Tieto. Mutta ei ollut kulunut montakaan tuokiota, ennen kuin huomasin, että se oli Kaiken Tieto. Taikka kulki sitten joku toinen mahtavampi ja korkeampi Tieto tällä hetkellä minun lävitseni.

Joku, joka oli niin kaukana minun tavallisesta pikku-persoonallisesta tiedostani kuin taivas on maasta erotettu.

5.

Tuntui kuin olisin seisonut kaiken olevaisen keskipisteessä.

Se oli samaa kuin jos olisi äkkiä tullut pohjoisnavalle siirretyksi. Ei ollut mitään ilmansuuntia, ei mitään vastakohtia enää. Eikä minun ympärilläni näkynyt enää muuta kuin salamoita.

Mutta jokainen niistä oli ratkaisu! Jokaisessa niistä piili jonkun sisäisen pulman päästö, jota turhaan olin miettinyt vuosikausia mielessäni.

— Henki ja aine? kysyin esim. itseltäni. Mitä ne

ovat? Kumpi niistä on asetettava ainoan oikean maailmankatsomuksen perustaksi?

Ja heti kirposi vastaus kuin sähkökipinä samasta patterista:

— Et voi niitä toisistansa erottaa. Ei ole olemassa mitään »henkeä» taikka »ainetta», on olemassa vain eri puolia samasta asiasta.

— Siis ylempää ja alemmaa olevaisuutta?

— Ei ole olemassa mitään »ylempää» ja »alempaa». Ne ovat vain ihmisen luomia käsitteitä, jotka todistavat hänen rajallisuuttaan.

— Mitä on sitten todella olemassa?

— On vain Jumala. Kaikki muu on vain Hänen muuttuvia ja vaihtelevia muotojaan.

Olihan se niin selvää, niin päivän selvää. Minä oikein häpesin entistä tuhmuuttani.

— Myöskin minä? uskalsin vielä kysyä.

— Sinä olet vain hänen biljoonas, triljoonas murto-osansa. Ja sentään on Hän sinussa kokonaan ja kokonaisena aivan kuin Hän on pienimmässä haavanlehdessä.

Joskus muulloin olisi tuo totuus ollut omiaan aivoni hyvinkin mullertamaan. Nyt sensijaan tuntui se mielestäni mitä luonnollisimmalta.

— Onko Hän rakkaus? soinnahti esille uusi kysymys sielustani.

— Ei Jumala »vihaa» eikä »rakasta». Nekin ovat pelkästään inhimillisiä käsitteitä.

— Mutta hyvä Hän kuitenkin lienee?

— Onko sinun siis aivan mahdoton päästä inhimillisistä äärellisyyksistäsi? Sillä mitä tarkoitat sinä »hyvällä» ja mitä »pahalla»?

— »Hyvällä», hm . . .? Se on jotakin sellaista tietysti, joka on Jumalalle otollista.

— Ja ihmiselle edullista, eikö niin?

— Epäilemättä. Ja »paha» taas on edellisen vastakohta.

— Kyllä, kyllä, ihmisen kannalta katsottuna. Mutta täällä ei ole mitään vastakohtia.

— Mitä täällä sitten on? Enhän voi ilman vastakohtia edes loogillisesti ajatella, en muodostaa edes yhtään järjellistä käsitettä heti sille vastakkaista käsitettä samalla muodostamatta.

— Täällä vallitsee vain Kaiken Yhteys. Täällä sopu-sointuvat kaikki ristiriitaisuudet. Se, mitä nimität loogilliseksi ja järjelliseksi sinä, on täällä suurinta tuhmautta ja järjettömyyttä.

— Missä olen siis?

— Olet Jumalassa ja Jumala on sinussa. Siksi ei sinun nyt ole ajateltava inhimillisesti, vaan jumalallisesti.

Sen ymmärsin, vaikka minun olikin niin vaikea luopua antropomorfisesta Jumala-käsitteestäni.

Koetin mikäli mahdollista eliminoida pois kaikki inhimilliset ominaisuudet Hänestä, sillä tajusinhan, ettei minulla ollut lupa luoda Jumalaa omaksi kuvakseni. Niinpä Hän ei voinut »suuttua» eikä »leppyä», ei »tuo-

mita» eikä »armahtaa», Hän oli järkähtämätön kuin luonnonlaki.

Mutta oliko Hän myös tietoinen omasta itsestään?

Luonnollisesti oli. Tätä ihmisen korkeinta etuoikeutta kaiken muun luomakuonan rinnalla en voinut eliminoida pois Hänestä. Enhän voinut Häntä eläimen tasolle asettaa.

Päinvastoin täytyi Hänen itsetietonsa olla kaikkien muiden elävien olentojen itsetietoa äärettömästi korkeampi. Hänen täytyi olla Tiedon summa. Hänessä ei saanut olla mitään hämärää eikä vaistomaista.

Niinkuin suuren suunnattoman sähkö-aurionon täytyi Hänen valaista kaikkea olevaista. Ja Hänen säteittensä täytyi tunkea kaikkialle, maihin, meriin ja ihmissydämiin.

Mutta lämmittikö Hän myös? Epäilemättä, sillä eihän ollut muuta lämmönlähdettä kuin Hän eikä muuta paikkaa levätä ihmissydämen kuin Hänen suuri, leimuava sydämensä.

Ilme vain, että minä en tuntenut mitään lämpöä tällä hetkellä. Minua paleli.

Silloin jysähti äkkiä päähäni — kaikki oli kuin silmänräpäyksessä, kuin salamassa — ettenhän minä vielä tiennytkään Jumalasta sen enempää kuin minkä pää ja järki, joiden avulla olin koettanut lähestyä Häntä, saattoivat tietää Hänestä. Jos lähestyisin tunteella Häntä, ehkä tulisin Hänestä tietämään myös jotakin tunteen piiriin kuuluvaa.

Minua houkkaa! Mitä auttoi Kaiken Tieto minua,

ellei Kaiken Rakkaus minua lämmittänyt ja uhonnut minusta?

Samalla valtasi äkillinen, ääretön kuolemanpelko minut.

Sanoin turhaan itselleni, ettei ollut olemassa mitään »elämää» eikä »kuolemaa», sillä olivathan nekin vain meidän oman rajallisuutemme luomia inhimillisiä käsitteitä. Yhtä turhaan koetin tuon kylmän Tiedon sinisiä salamoita ympäriltäni sammuttaa.

— Lakatkaa! huusin henkeni hädässä heille. Olen ihminen, olen elävä ihminen, erehtyväinen ja kuolevainen. Enhän vielä ole täydellinen! En tahdo haihtua kuin savu taivaalle, minulla on vielä maan päällä paljon tekemistä, monta askelta astuttavaa!

Mutta salamat kiihtyivät ja kiihtyivät vain. Nyt ne seurasivat jo toisiaan kuin yhtämittäinen valomeri.

Tämä on oikein minulle! ajattelin. Olen aina ollut ylpeä älyllisestä olemuksestani. Olen aina pyrkinyt vain tietämään. Nyt saan kerrankin niin paljon tietoa, että pääni pakahtuu sen runsaudesta, samalla kuin kaikki muu minussa surkastuu ja tukahtuu.

Mutta ääneen huusin minä:

— Jo riittää! Salamat, sammukaa! Tahdon tulla tuhmaksi jälleen, minä en uskalla mennä tätä tietä etemmäksi. Jos tätä jatkuu vielä sadas-osa sekuntia, minä kuolen tai tulen mielipuoleksi!

Oli kuin olisi Jumala kuullut rukoukseni.

Salamat sammuivat, kipinät harvenivat. Palasivat jälleen kuin pitkältä matkalta kaikki inhimilliset sielun-

ominaisuudet. Minä, joka äsken olin tuntenut itseni maailmanvaloksi, maailmanvaloksi, olin jälleen tavallinen kurja kuolevainen.

Tulin vasta nyt jälkeinpäin ajatelleeksi, ettei ollut pelkkä sattuma, miten olin ensin lähestynyt Jumalaa.

Epäilemättä oli parasta minussa aavistus ja mielikuvi-
vitus. Mutta mitä ne olivat, ellei juuri Tiedon airueita,
niitä jumalaisen Järjen kultanuolia, joita se ampuu edel-
lään?

Mutta minulla ei ollut aikaa kauan tuota asiaa aja-
tella. Sillä Jumalan myrsky jatkui, vaikka ei enää pelk-
känä puhtaana tietämisenä, vaan myöskin inhimillisinä
tunteina, tunnelmina ja kaukonäkyinä.

TOINEN OSA

JUMALTUNTO

*»Sillä ei Jumala salli itseään
pilkattavan.»*

Syvyyden ääniä.

Laiva.

Olin olevinani laivalla, joka keinui lainehilla. Järvi oli peilikirkas. Kaste kimalteli vielä äskeisen sateen jälkeen saarten vehmaissa rantapuissa.

Ja oli olevinaan kuin kesäinen sunnuntaipäivä tai aamu sen alkaessa. Laiva oli täynnä kansaa, nuorta ja vanhaa, kaikki kirkkoon kiirehtäviä, joka jo näkyi tuolta kaukaa salmen suusta kummultaan kohoavan.

Silloin kaikui Jumalan ääni minulle syvyydestä:

— Miksi niin yksin, matkamies? Miksi seisot muista erilläsi laivan nokassa ja tuijottelet ryppy-otsin kuohuun kohisevaan? Miksi et hae seuraa itsellesi, vai ovatko ajatuksesi niin pyhät, että ne eivät siedä ihmisten läheisyyttä?

Säpsähdin suuresti, sillä enhän minä ollut tällä hetkellä mitään niin erikoisen pyhiä ajatellut. Olin ajatellut vain omia aikojani.

Siksi vastasinkin vain kaihtaen ja epäröivästi:

— Seison yksin, koska en täällä tunne ketään. Kat-

son syvyyteen, koska monet muistot nousevat minulle sieltä. En hae seuraa hälisevistä ihmisistä ympärilläni, koska etsin erään eloni arvoituksen selitystä.

Ja jälleen kaikui Syvyyden ääni minulle:

— Mistä etsit päästöä pulmillesi? Oletko matkalla kirkkoon palvelemaan Herraasi Jumalaasi vai kuulutko niihin harvoihin valittuihin, jotka tekevät sen vain Hengessä ja Totuudessa?

Vastasin totuudenmukaisesti Hänelle:

— Koetan palvella Häntä omassa sydämessäni.

Tuo vastaus näytti Häntä hetkeksi tyydyttävän.

Hän vaikenä, eikä kuulunut pitkään aikaan muuta kuin kahtia halkeavan veden kohina kokassa ja laivan koneiden tasainen tahti, joka jyskytti kilpaa kera sydämeni.

Mutta tuota hiljaisuutta ei kestänyt kauan. Kuulin taas puhuvan Äänen, jota ei voi paeta kukaan:

— Asuuko siis Henki ja Totuus sydämässäsi? Etkö koskaan valhettele? Etkö petä koskaan itseäsi etkä muita? Seisotko aina Herrasi Jumalasi edessä niin kuin tulisit tuomiolle?

Tuskan hiki kohosi otsalleni. Enhän ollut aivan näin ankaraa keskustelua tarkoittanut keskellä Jumalan kirkosta aamupäivää, jolloin kaikki luonto ympärilläni näytti vain Hänen valkeuttaan säihkyvän ja säteilevän.

Mutta täytyihän minun sanoa jotakin.

— Ei kukaan ole täydellinen, vastasin vaatimattomasti. Koetan valhetella niin vähän kuin suinkin enkä koskaan oman etuni vuoksi tai esiintyäkseni muiden

edessä parempana kuin olen. Voit ehkä ennemmin syyttää minua juuri päinvastaisesta.

— Siis liiasta Totuuden tunnustamisestako, tarkoitat?

Tuo soinnahti jo veriseltä ivalta korvissani. Ja minun oli varsin vaikea hillitä itseäni, kun sain ilmi lausutuksi:

— Tiedän, että sitä ei voi tehdä kukaan kuolevainen. Tarkoitin, että voit pikemmin syyttää minua muiden edessä liian mustana esiintyneeni kuin liian valkeana ja synnittömänä.

Mutta mikään ei tyydyttänyt Häntä. Hän oli päättänyt nähtävästi ottaa täyden selon minusta.

— Miksi valhettelet niinpäin sitten? Uskotko sillä Jumalaa paremmin palvelevasi? Ja jos uskot niin, teetkö sen tietoisesti vai seuraten jotakin himmeää, vaistomaista tajuntaa, johon ehkä et ole tätä ennen tullut kyllin huomiota kiinnittäneeksi?

Minusta tuntui, että oli jotakin perää tuossa puheessa. Ainakin näytti asia sen arvoiselta, että sitä kannatti lähemmin ajatella.

Sydämen hyvyys.

Kuinka vaikeata on ihmisen oppia totta puhumaan edes oman pienen itsensä edessä, joka sentään on useimmiten itselleen varsin anteeksi-antavainen!

Mikä taitava asianajaja ihminen on! Hän tietää, että liika itsensä parhaaminen vaikuttaa samaa kuin teesken-

nely vaatimattomuus: se vaatii itselleen enempää kuin ansaittua kiitosta ja kehumista.

Juuri tuohon syntiin olin tehnyt itseni niin usein syy-pääksi ihmisten edessä.

Päätin tunnustaa tuon heti sille Äänelle, joka kaikui syvyydestä.

— Olet oikeassa, sanoin, en ole tullut tuota asiaa ennen niin tarkoin ajatelleeksi. Nyt näen, että eräs himmeimmistä vaistoistani on ollut saada aina tunnustusta. Mutta eikö niin ole kaikkien ihmisten laita?

— Ei, sanoi Ääni jyrkästi. Ei niiden, jotka tuntevat seisovansa henkisesti omilla jaloillaan. Heille riittää se tunnustus, jonka he saavat hyvältä omaltatunnoltaan.

— Minulla on ollut aina hyvä omatunto, vastasin voitollisesti. Mikäli seikka siitä riippuisi, olisin synnittömin kaikista ihmisistä.

Mutta sitä minun ei olisi pitänyt sanoa Hänelle.

— Taas valhettelet! jyrähti Hän musertavalla mah- tiponnella. Tunnet itsesi syy-pääksi paljoonkin, joka mielestäsi olisi voinut jäädä tekemättä.

— Tuskinpa sentään, väitin vastaan ylimielisesti. Kai- ken, mitä olen tehnyt, olen tehnyt senvuoksi, etten ole voinut toisin tehdä.

— Kaikenko? kysyi Ääni epäilevästi. Etkö todella- kaan ole koskaan tehnyt taikka tekemättä jättänyt mi- tään inhimillisestä heikkoudesta?

— En! vastasin miltei kiivastuen tuon Toisen kiro-

tusta itsepintaisuudesta. Lienen tehnyt niin taikka näin, olen aina pitänyt silmällä jotakin korkeampaa tarkoituserää.

— Taikka matalampaa!

— Ainakin on omatuntoni sen sillä hetkellä ja siinä tilanteessa oikeaksi todistanut.

— Taikka sinä sen hyväksynyt, koska se on ollut mukavampaa!

Tuo vivahti jo suorastaan loukkaukselta. Vastasin-kin sentähden vain lyhyesti ja arvokkaasti:

— Olla hyvä on usein mukavinta.

Tuntui kuin olisin päässyt hetkeksi voiton puolelle. Sillä Hän heitti minulle vain tuon helpon kysymyksen:

— Ja mikä on vaikeampaa?

— Olla paha. Tarkoitan: hyvälle ihmiselle, jollaisena aina kaikesta huolimatta olen pitänyt itseäni.

— Ja mitä tarkoitat tässä tapauksessa pahuudella?

— Kovuutta, ankaruutta itseään ja muita kohtaan. Sitä se on. Ihmiselle, joka on syntynyt herkäksi ja helläksi, on se samaa kuin omien myötäsyttyneiden heikkouksiensa voittaminen.

— Ja miksi hänen on siis ne ominaisuudet itsessään voitettava?

— Tullakseen lujaksi ja voimakkaaksi. Voidakseen kestää elämäntaistelussa ja täyttää elämäntehtävänsä, minkä kaikkivaltias Jumala itse on hänen hartioilleen asettanut.

— Ja muuten? Ellei hän tee tuota kaikkea?

— Hän sortuu. Hän katkeaa kesken, ja elämän vau-
nut kulkevat hänen ylitseen.

— Entä sitten?

— Sitten! Sitten hän ei ole täyttänyt Luojan tarkoi-
tusta, joka kuitenkin lienee itsensä säilyttäminen jonkun
itseään ylemmän ja ijäisemmän päämäärän vuoksi.

— Etkö usko, että ihminen joskus säilyttää parhai-
ten itsensä juuri murtumalla?

Nyt oli minun vuoroni hämmästyä. Sillä olinhan itse
juuri samoin ajatellut, ainakin joskus parhaina hetkinäni.

— Mitä tarkoitat? katsoin kuitenkin tarpeelliseksi var-
muuden vuoksi kysyä.

— Tarkoitan: »Mitä se auttaa ihmistä, vaikka
hän kaiken maailman voittaisi...?»

— Ymmärrän. Mutta eihän tässä ole ollut kysymys
saada vahinkoa kuolemattomalle sielulle. Olihan kysy-
mys juuri oman sielunsa syvimmän sisällyksen pelastu-
misesta.

— Ja minkä luulet olevan sydämen hyvyyttä ja lau-
peutta syvempää?

— Eiköhän taistelu niiden puolesta? Eiköhän olla
kilpenä ja kalpana kaikkea pahaa, tuhmaa ja lokaista
vastaan, joka tahtoo niitä ryvettää ja vahingoittaa?

— Ja tulla itse tuhmaksi ja saastaiseksi? Paatua itse
pahaksi ja ilkeäksi, tai toisin sanoen, lisätä itse juuri
niiden lukua, joita vastaan luulee taistelevansa?

Se oli erittäin salakavala kysymys. Tarvitsin hiukan aikaa tuosta selvitäkseni.

Enkö itse ollut juuri samoin epäillyt joskus mielestäni oikeankin asian vuoksi iskiessäni? Eikö isku niin usein ollut sattunut takaisin iskijäänsä? Enkö ollut niin usein tuntenut kalvavaa tuskaa siitä, mistä kaiken järjen nimessä omantunnon olisi pitänyt palkita minua, ja enkö vain pitkien järjen ponnistelujen ja todistelujen avulla ollut voinut tuosta taakasta vapautua?

Ja oliko se edes aina sitenkään minulle täysin onnistunut? Tuskin! Miksi olisi mieleni muuten kaikesta huolimatta käynyt vuosien vierieissä aina raskaammaksi ja elämäntunto minulle aina tuskallisemmaksi?

Vastasinkin sentähden vain hiljaisesti:

— Voihan tuon hyvyytensä silti säilyttää.

— Miten ja missä? kajahti heti vastaani tiukka kysymys.

— Omassa sydämessään. Ehkä senkin aika joskus tulee.

Mutta se oli lapsellista puhetta. Kaikkein vähimmän saattoi se Syvyyden ääntä vaientaa.

— Rauta, jota ei käytetä, ruostuu! sanoi Hän jyrkästi. Samoin on laita hyvyydenkin. Luuletko, että siten parhaiten hoidat leiviskääsi? Etkö tiedä, ettei pahaa ole vastustettava pahalla eikä kovaa kovalla kohdattava?

— Vaan millä sitten? uskalsin vielä kysyä tuskin kuuluvasti.

— Lempeydellä, kaikui varma vastaus syvyydestä. Ei sovi maksaa samalla mitalla, millä itse saa, eikä ole silmää silmästä otettava. On oltava elämää ylhäisempi.

— Etkö usko, että olen joskus ollut sitä? hymähdin surumielisesti.

— Kyllä. Mutta olet ollut niin usein myöskin niin paljon julmempi elämää, vain jonkun aatteen tai asian vuoksi, jota olet luullut siten edistäväsi.

— Eikö sekään ole sallittua siis?

— Ei. Ei mikään aate tai asia ole niin jalo ja pyhä, että se oikeuttaisi meitä sen edestä muita ihmisiä uhraamaan

— Eikö itseänsäkään?

— Kyllä. Se uhri on ainoa, joka kelpaa korkeuden ja kirkastuksen Jumalalle. Mutta mitä olet sinä uhrannut sitten?

Siinä minä olin. Mitä saattoi minulla olla siihen vastattavaa? Olinko minä itseäni uhraamalla koskaan itseäni jalostanut ja pyhittänyt?

Ja kuitenkin minun täytyi vastata jotakin! Sillä laivan koneet jyskyivät, kokka kohisi ja Syvyyden ääni kaikui yhä sydämässäni.

Runous ja taide.

Mitä oli runous, mitä taide sitten? Eikö sekin ollut jokapäiväistä itsensä uhraamista ja siis samalla itsensä kirkastamista ja pyhittämistä?

Ei, täytyi minun sieluni sisimmässä tunnustaa.

Mitä uhrautumista se oli, jos seurasi omia synnynnäisiä luonnonlahjojaan? Seurasi siinäkin tapauksessa ja niinkin itsepintaisesti, että siitä saattoi koitua kaikenlaisia koettelemuksia ja kärsimyksiä?

Enkä minä tähän päivään saakka ollutkaan tuntenut siitä mitään henkilökohtaista kirkastumista tai pyhittymistä.

Pikemmin päinvastoin!

Enkö ollut jo pitemmän aikaa tuntenut, että kaikki taiteellinen työni oli tapahtunut ja tapahtui yhä edelleen juuri minun syvimmän itseysteni kustannuksella?

Olihan tuo tunto joskus täyttänyt minut sellaisella sielun katkeruudella, että olin ollut valmis määrittelemään mielipiteeni niinkin kyynillisesti kuin: täytyy olla huono ihminen voidakseen olla hyvä taiteilija.

Enkä minä suinkaan yksin ole näin ajatellut.

Monet maailman suurimmista taiteilijoista ovat samoin ajatelleet. Toiset huomanneet sen jo varhaisessa nuoruudessaan, toiset keski-ikäisinä. Vain aniharvat voineet säilyttää myöhäiseen vanhuuteensa saakka nain uskonsa taiteen jalostavaan olemukseen.

Taide voi ehkä jalostaa, mutta ainoastaan muita, ei taiteilijaa itseään.

Hänelle itselleen se on ikuinen helvetti. Hänelle itselleen se on Molok ja kuluttava tuli, joka polttaa palvelijansa, autioittaa hänet itsensä ja kaiken olevaisen, kaiken oleellisen hänen ympäriltään, eikä jätä jälkeensä muuta kuin suitsevia raunioita ja kekäleitä.

Luonnollisesti on tässä kysymys ainoastaan niistä taiteilijoista, jotka käsittävät tehtävänsä tärkeästi, jotka todellakin uhraavat sen edestä jotakin, uhraavat kaiken muun niinkuin pyhimmälle pyyteelleen ja palavimmalle intohimolleen.

Taikka elämäntehtävälleen. Niinhän sen nimi kuului minun niinkuin monen muunkin taiteilijan oppisanastossa.

Eihän kukaan oikea taiteilija saanut eikä voinut olla »hyvä», sanan tavallisessa, jokapäiväisessä merkityksessä.

Eihän taide ollut mitään hyväntekeväisyyttä. Taiteilijan täytyi voida olla »paha», pakottaa itsensä siihen, ellei se muuten ollut hänelle mahdollista, katsoa säälimättömästi kaikkea ympärillään olevaa elämää ja elämän-ilmioitä, kaikista henkilökohtaisista myötä- ja vastatunteista vähääkään välittämättä.

Leppymätön, lahjomaton tuomari oli taiteilija, tuima itseään, ankara muita kohtaan.

Sillä eihän taide ollut leikkiä, jos sen mieli olla totta. Ja jos sen mieli olla totta, oli taiteilijan oltava järkkämätön todenpuhuja hengen maailmassa.

Ainakin oli tuo ollut taiteellinen ohjelmani varhaisesta nuoruudesta.

Ei se ollut aina aivan helppoa ollut.

Oli täytynyt itseään kiristää, silloin kun olisi tehnyt mieli aukaista itseään ja kulkea sydän selkoselällään. Täytynyt polkea rikki paljon sellaista, jonka mieluim-

min olisi ottanut ylös ja säilyttänyt povellaan, lyödä kuoliaaksi monta ihmistä ja asiaa, joissa ei ollut muuta vikaa kuin että ne olivat joutuneet polulle, jonka olin omakseni viitoittanut.

Enkö siis voinut kiertää, enkö karttaa niitä? Enkö vaeltaa tietäni varovammin tai estää itseäni niin paljoa pahaa tekemästä?

Koetin kiertää, koetin karttaa, koetin pujotella, sovittella ja kiemurrella. Mutta eihän se paljon auttanut, kun minun kuitenkin oli siitä kuljettava. Ja jos joskus sellaista yritinkin — tein sitä sangen usein muuten — ei omatuntoni siitä suinkaan kiittänyt minua, soimasi päinvastoin huonoksi, heikoksi ja raadolliseksi.

Ymmärsin, että se oli minun taiteellinen omatuntoni. Mutta eihän minulla pitkiin vuosiin ollut juuri mitään muuta omaatuntoa ollutkaan.

Taikka oikeammin: tietysti se oli olemassa, se toinenkin, mutta vain jossakin siellä syvällä, siellä alitajunnassa ja vielä senkin alla, josta sitä olisi ollut tuiki työläs löytää, jos olisi tahtonutkin, ja josta sen ääni vain heikkona kaikuna saattoi joskus pintavesien viihtyessä tunkea kuuluviin.

Ja miksi minä olisin tahtonutkaan sitä etsiä esille sieltä? Olinhan minä sen juuri itse sinne alas, sinne syvälle, sinne mustiin pohjamutiin karkoittanut.

Mielellään se ei ollut mennyt sinne, mutta minä olin tahtonut niin, ja minun tahtoni oli tapahtunut. Kauan jälkeenkinpäin oli se vielä monta kertaa koettanut nos-

taa päätänsä sieltä, mutta turhaan. Minä olin sen aina yhtä ankarasti sysännyt syvyyteen.

Ja niin sitä ei ollut pitkiin aikoihin näkynyt enää. Ja minulla oli ollut kaikki syy uskoa, että se oli kuollut.

Ikävä kyllä, ei se ollut kuollut yksin.

Se oli painunut hyvässä seurassa sinne.

Se oli vienyt — valon lapsi kun oli — sinne mukanaan valkeudesta kokonaisen parven kauniita, kultasii-pisiä kangastuksia, armaita, aurinkoisia lapsuuskuvia, nuoruuden herkimpiä, heleimpiä mielihaaveita, suvisen luonnon ja suvesta uneksivan lemmen ensimmäisiä, aavistelevia ailahduksia. Ja se oli vahinko, sillä niitä minä ehkä olisin tarvinnut ja voinut käyttää taiteessani!

Mutta sitä itseään en. Mitä minä tein muulla omalattunnolla kuin taiteellisella?

Mitä minä täällä pintamyrskyissä, täällä tuimassa pohjatuulella purjehtiessani, tein sillä lämmöllä, joka piilee hyvien sydänten ja kultaisten lapsuusmuistojen syvyydessä?

Eihän taiteilija saanut olla »lämmin». Vielä vähemmän hän sai olla hyväsydäminen. Näin kyllä monta sellaistaikin taiteilijaa ympärilläni, mutta tavallisesti ne olivat niin huonoja taiteilijoita, että heistä puhuttiin vain säällillä, pilkalla tai ylenkatseellisella olkapään-nykähdyksellä.

Ei, taiteilijan — jos mieli hänestä koskaan tulla todellista, suurta taiteilijaa — täytyi olla kova ja raaka. Vain siten saattoi hän olla se todenmukainen, se oikeuden-

mukainen kuvastin, joka oli luotu Luojan kovaa ja raa-
kaa maailmaa mahdollisimman väärentämättömästi hei-
jastamaan.

Mihin ihminen kaikella ponnellaan pyrkii, sen hän
saavuttaa. Ja luulen, että minusta, ainakin joskus ja
katkonaisesti, tuli taiteilija.

Ristiriita.

Eheää taiteilijaa ei minusta tullut milloinkaan.

En tahdo väittää, ettei minulla olisi ollut lahjoja sii-
hen, yhtä vähän kuin sitäkään, että olisin erikoisemmin
väärinkäyttänyt lahjojani. Kaikesta näennäisestä tuhlaa-
vaisuudestani huolimatta olen nimittäin aina ollut mie-
lestäni siinä suhteessa tavattoman kansantaloudellinen,
melkein kitupiikki.

Mitäkö sillä tarkoitan? Sitä että muut yleensä ovat
antaneet minulle enemmän kuin minä muille ja että kai-
ken avomielisyyteni, jopa avosuisuutenikin ohella olen
suljetumpi ja umpimielisempi kuin kukaan niistä, joita
olen tavannut eloni taipaleella.

Tietysti tahtoisin minäkin antaa puolestani.

Mutta enhän minä parhaalla tahdollanikaan voi antaa
enempää kuin muut voivat ottaa minulta, ja siksi täy-
tyi minun tavallisesti jaella ympärilleni vain rihkamaa,
vain sellaista, jolla ei ollut mitään arvoa minulle.

Olen ollut joskus huomaavinani, että se monien mui-
den mielestä on ollut hyvinkin arvokasta.

En tahdo syyttää myöskään ympäristöäni, etäisempää tai kaukaisempaa, siitä ettei minusta tullut tuota eheän taiteilijan ihannetta.

Eihän tämä aika tosin ole aivan kiitollinen sellaisten synnyttämiseksi, yhtä vähän kuin tämä maa, mikäli ajan tuulet ovat lyhven elämäni aikana sen ylitse puhaltaneet, lienee paras mahdollinen maaperä sellaisten kasvamiselle ja kehittymiselle. Mutta eihän se ole mikään syy! Ainakaan minä en sitä myönnä sellaiseksi.

Mitkään ulkopuoliset olusuhteet eivät voi eivätkä saa määrätä ihmisen sisintä olemusta. Jos ne sen ehkä ovat joskus tehneetkin, ovat ne tehneet sen myrjaadeja vuosia sitten, harmaassa muinaisuudessa.

Mitä syytän sitten?

En oikeastaan mitään, sillä omasta puolestani en katso miksikään sen suuremmaksi synniksi olla myöskään epäehea taiteilija. Mutta jos se on synti, silloin tiedän kuka ja ketkä ovat sen aiheuttaneet.

Ne ovat nuo äänet syvyydestä.

Niitä syytän minä. Sillä minä en ole koskaan saanut niitä täysin vaiennetuksi.

Ne ovat aina jossakin muodossa helisseet, kumisseet vielä kuoltuaankin.

Minä en ole koskaan voinut polttaa mitään laivoja takanani. Jos joskus jotakin sellaista on minulle harvinaisuuden vuoksi onnistunutkin, olen heti ensimmäisen tilaisuuden esiintyessä palannut vanhoille valkamilleni, koonnut tuhkasta kaikki vielä käyttökelpoiset kekäleet

ja niiden kannattamana jälleen uusille ulapoille purjehtinut.

Minusta ei ole koskaan tullut eheää taiteilijaa siksi, etten koskaan ole eheästi uskonut taiteen kaikki-oikeuttavaan, kaikkivelvoittavaan olemukseen.

Minussa on aina asunut pieni epäily siitä, eikö tämä kaikki, jota taiteeksi ja runoudeksi sanotaan, sittenkin ole vain sielun sairautta, sittenkin vain suurta — itsepetosta!

Tietysti eivät terveet tarvitse parannusta, vaan sairaat, eikä mikään hengenviljelys ylimalkaan ole mahdollinen missään maassa, kansassa tai yksilössä, jota ei jo edes jonkinlainen etääntymys »luonnosta» ole saastuttanut. Mutta kuitenkin! Eikö tuon sairauden vastapainoksi sitten löydy muita arvoja kuin n. s. kauneusarvot?

Nähtävästi ei, koska nykyaikainen ihminen niihin niin mielellään tarrautuu. Katson omasta puolestani, että n. s. totuus-arvojenkin pitäisi riittää siinä, sillä ovathan ne meissä kaikissa niin paljon syvemmät ja alkuperäisemmät.

Taikka n. s. siveys-arvojen. Sillä mitä ne ovat? Eivät muuta kuin meidän oman isiltäperityn itsesäilytys-vietimme määräyksiä, mikä on edullista meidän henkiselle olemuksellemme, mikä ei, että me kauan eläisimme ja maailmassa menestyisimme.

Ja siitä vietistä me voimme johtaa yleensä kaikki muutkin, tietopuolisesti sangen epäilyksen-alaiset, käy-

tännössä sangen puolustettavissa olevat olemuksemme välttämättömyyden todistuskappaleet.

Myöskin yllämainittuja Syvyyden ääniä olen joskus pitänyt sellaisina.

Ne ovat ääniä entisyydestä. Ne eivät koskaan viito meille tietä tulevaisuuteen. Ne vetävät meitä takaisin siihen, mistä olemme lähteneet, ja niiden todistusvoima on käypää voimaa vain sikäli kuin emme ole voineet omasta entisestä itsestämme täysin irtaantua.

Minulle ei se ollut koskaan täysin onnistunut.

Siksi oli koko elämäni, samoin kuin taiteellinen työni, jäänyt ikuiseksi kompromissiksi, ikuiseksi sovitteluksi.

Vuoroin olin uhrannut elämän taiteelleni, vuoroin taiteen elämälleni. Ja kummassakin tapauksessa oli oma tunto aina soimannut minua, milloin yhden, milloin toisen sielunpuoleni polkemisesta ja väärinkäyttämisestä.

En ollut koskaan tahtonut enkä toivonut tulla yksipuoliseksi.

Siksi ei minusta koskaan ollut tullut eikä tule eheätä taiteilijaa. Sillä eheän taiteilijan, samoin kuin hyvän ampujan, olemukseen kuuluu ennen kaikkea taito — tai synnynnäinen lahja — sulkea toinen silmänsä ja tähdätä toisella suoraan ja rävättämättä nuolenkantamalla olevaan pisteeseen.

Olin aina tahtonut pitää auki molemmat silmäni.

En uhrata taiteilijaa, mutta en myöskään ihmistä itsensä kokonaan. Siitä kyyneleet! Ja siitä myös se ristiriita, joka on havaittavana kautta kumpienkin.

Jumala on rakkaus.

Näitä ja muita seikkoja laivankannella miettiessäni aloin jo kuulla useampia ääniä altani syvyydestä.

Nais-ääniä, mies-ääniä, heleitä lapsen-ääniä. Yksi syytti minua kylmenneestä ystävytydestä, toinen samuneesta rakkaudesta, kolmas sielullisesta etäännyttämisestä, neljäs väkivaltaisesta irtiriistäytymisestä ja täydellisestä välinpitämättömyydestä.

Eikä minulla ollut niille kaikille mitään muuta puolustukseksi sanottavaa kuin tuo ainainen ja yksikantainen:

— Minun täytyi tehdä niin! Minä itse olen enimmin kärsinyt siitä. Mutta elävän ja kehittyvän ihmisen tie käy aina kohti suurempaa yksinäisyyttä.

— Miksi? kuuluivat valittavan äänet syvyydestä.

— Siksi että se on Luojan laki, koetin selittää heille. Siksi että te etäännyitte ja jätte jälle minusta, mitä enemmän kehityin ja kohosin aina suurempaan tietoon ja vapauteen.

— Miksi et meitä kerallasi kohottanut? valittivat äänet. Miksi unohdit meidät tänne alas yöhön ja pimeyteen?

— Enhän ole teitä unohtanut, koetin puolustautua. Tehän kaiutte, ette ole koskaan lakanneet kaikumasta sydämestäni. Mutta minun täytyi ensin päästä kyllin ylös, että kerran voisin kyllin korkealta teille kauneuden ja totuuden evankeliumia kuuluttaa.

— Me emme kuule niin ylös, huokasivat äänet. Jos sinulla on jotakin meille sanomista, täytyy sinun tulla

tänne alas meidän luoksemme. Miksi sinun täytyi mennä niin ylös? Mitä luulit sieltä löytäväsi?

Jäin tuokioksi vaille vastausta. Niin, miksi minä oikeastaan olinkaan niin vimmatusti pyrkinyt ja ponnistellut?

Huomasin heti, että oli aivan turhaa edes yrittääkään ruveta puhumaan heille taiteesta, runoudesta taikka jostakin muusta itseäni ulkopuolella olevasta elämäntehävästä. Mutta jos koettaisin puhua jostakin sisäpuolisesta? Eikö siis ollut taiteella ja runoudella ollut mitään siveellistä arvoa kehitykselleni?

Kyllä, oli yksi: ne olivat pakottaneet minut rehelliseksi itseäni kohtaan. Ja mitä vanhemmaksi olin tullut, sen helpommaksi oli minulle käynyt olla rehellinen myös muita kohtaan. Siitä ainakin oli minun nähtävästi taitteen ja runouden jumalia kiittäminen.

Mutta eihän minun sopinut puhua niistäkään, sillä nuo äänet tuolla alhaalla eivät olisi kuitenkaan sellaista puhetta käsittäneet. Ne olivat yksinkertaisia, hyvien, koruttomien ihmisten ääniä, ja vaativat yhtä korutonta, tyhjentävää vastausta.

Siksi vastasinkin heille vain yksinkertaisesti:

— Minä etsein Jumalaa.

Mutta tuntui nyt kuin ei ainoastaan syvyys, vaan korkeus ja taivaan vahvuus ja kaikki luomakunta minun ympärilläni olisi suurena kuorona julki kuuluttanut:

— Jumala on rakkaus. Jos Häntä etseit, miksi et meitä rakastanut? Miksi et hellinyt kukkaa kedolla ja paistanut päivänä laaksoihin ihmislasten?

— Minä en jaksanut, olisin tietysti voinut vastata heille. Mutta enhän minä ollut tullut tänne heikkouttani heille ilmi tunnustamaan.

Enhän ollut tahtonut koskaan tunnustaa sitä edes omalle pienelle ja viheliäiselle itselleni.

Voimakas tahdoin minä olla, voimakkaana myös itseni ja muiden edessä esiintyä. Voimakas, — vaikka tunsin pohjan horjuvan alla jalkojeni, — voimakkaana esiintyä, — vaikka tunsin koko henkisen olemukseni päivä päivältä syöksyvän aina syvempään perikatoon.

Itsetutkistelua.

Aluksi en ollut tuosta paljoakaan välittänyt. Olinhan läpikäynyt niin monta kehityskautta, noussut ja langennut niin monia porraspuita, että pidin tuollaisen aallonpohjankin aivan luonnollisena ja maailman yleiseen kehityskulkuun kuuluvana.

Eihän aallonpohjakaan aina kestäne, ajattelin. Tottaahan se siitä pian jälleen harjaksi hyrskähtää!

Olihan niin aina ennen tapahtunut. Minulla oli siis kaikki syy otaksua samoin tälläkin kertaa tapahtuvaksi. Sillä täytyihän luonnonlakien pitää paikkansa ja sitä varmemmin vielä sielunlakien, jotka määräsivät, että mitä syvempi alho, sen korkeampi kukkula oli seuraava sitä, Ja katsoen silloiseen huimaavaan alimenuoni, täytyi sitä seurata aivan tavattoman, yhtä huimaavan nousu-ajan.

Minulla ei siis ollut muuta tehtävää kuin antaa kriisin kehittyä kaikessa rauhassa ja — odottaa.

Mutta tällä kertaa näkyi tuo toivottu aallonharja todellakin antavan odottaa itseään.

Kului päiviä, viikkoja ja kuukausia, eikä vieläkään mitään merkkiä ilmapuntarin kohoamisesta. Vierähti vuosi, vierähti parikin vuotta, — aina vain sama kiristytvä perikadon tunne sisälläni ja ulkopuolellani.

Tunnustan suoraan, että minua rupesi silloin jo hiukan pelottamaan.

Näinkö sitä vain mennään? ajattelin, kerta viimeinen, luonnollisesti, mutta enpä olisi luullut välttämättömän lopun toki vielä näin lähellä olevan. No niin, onhan sitä jo tullutkin tehdyksi taivalta yhden ihmisen kohdalta . . .

Ruumiillista kuolemaa en pelännyt, mutta henkistä, sillä en olisi tahtonut suurin surminkaan ennen niin halveksimieni elämän-kummittelijoiden lukua lisätä.

Tunsin itseni pörssipeluriksi, joka oli pannut kaiken omaisuutensa yksiin osakkeisiin, joka näkee niiden arvon päivä päivältä aina alemma noteerattavan ja vaanii turhaan onnellista sattumaa tai pelastavaa ajankohtaa.

Jos jotakin tahdoin, en kyennyt. Jos jotakin yritin, epäonnistuin. Päätin sentähden kovan kohtalon ainakin tilapäisesti, mutta mitä rautaisemmin vainoavan minua, ja turhaksi mitään tahtoa tai yrittää.

On turha potkia vasten tutkainta, ajattelin.

On kärsittävä, mikä on kärsittävä. Jos tämä on loppu, niin se on loppu. Jos on vielä joku pääsy tästä umpikujasta, niin ei se ainakaan ole minun löydettävissäni.

Tuomitsin itseni siis täydelliseen passivisuuteen, etten vain tekisi mitään typeryyksiä.

Mutta kun kolmas vuosi koitti eikä näkynyt vielä kään valonpilkkua siinä keski-yön pimeydessä, jonka tunsin pääni päälle seisahtaneen, tuli kauhu ja tuskanhiki minulle ja minä aloin hätäisesti kysellä itseltäni:

Mitä tämä on? Varmaan on nyt jotakin hullusti! Leikkivätkö korkeammat voimat minulla taikka olenko minä sielunsilmäni kadottanut?

Edellinen osa tuosta lauseesta oli tietysti vain pelkkä sananparsi minulle, sillä enhän minä siihen aikaan vielä mitään »korkeampia voimia» tunnustanut.

Tosin olin, varovaisesti kyllä, säästänyt jonnekin sydämeni syvimpään komeroon niidenkin mahdollisuuden: minä en kieltänyt enkä myöntänyt Jumalaa. Mutta pidin mahdottomana — ja vielä enemmän naurettavana, — että Jumala, jos Hän nyt kerran suvaitsi olla olemassa, alentuisi jonkun niin turhan ja vähäpätöisen asian kuin oman mielentilani kautta minulle ilmestymään.

Tuo toinen puoli lausetta ei sensijaan ollut pelkkä sananparsi.

Pelkäsin todellakin tulleeni sokeaksi tai kadottaneeni sen onnea tuovan taikakalun, jonka tiesin lempeiden kohtalotarten suoneen minulle syntymässä.

Rikos.

Rupesin katselemaan ympärilleni pimeydessä, tutkistelemaan itseäni ja muuta maailmaa ympärilläni. Täytyihän olla joku syy, joku erikoinen aihe, joka näin pimensi päivän minulta.

Täytyi olla joku salainen sälö, joku vika malmissa, koska ei soinut ehein sävelin sieluni kirkonkello.

Tiesinhän minä sen olevan siellä, erään hiuksenhienon, tuskin huomattavan halkeaman kulkevan läpi nuoruuteni ja miehuuteni.

Se ei ollut mikään tavallinen tunteiden, vaistojen tai vakaumuksien ristiriita. Myöskään ei se ollut tuo taiteellisen ja inhimillisen velvollisuudentunnon välinen sorasointu, joka muuten oli niin monta kipeän tuskan ja murheellisen mielialan hetkeä elämässäni aiheuttanut.

Se oli rikos. Se oli synti.

— Vainko yksi? tekisi oudon mieli ivallisesti huudahtaa. Miekkoinen mies, jolla siinä iässä ei ole useampia omallatunnollaan!

Huudahtaisin epäilemättä samoin hänen kerallaan, ellen tarkoittaisi rikoksella ehdotonta rikosta ja synnillä syntiä Pyhää Henkeä vastaan, jolle ei parhaalla asianajo-taidollaankaan voi keksiä mitään puolustusta ja jolle ei siis voi olla olemassa myöskään mitään anteeksi-antamista.

Tietysti olin minä tehnyt niin monta muutakin syntiä elämässäni, myöskin sellaisia, jotka todellakin olin itse tuntenut synniksi ja joita siis eivät vain muut

olleet siksi nimittäneet. Mutta niille löytyi aina joku puolustus, niistä pois aina joku takaportti. Jos katsoinkin rikkoneeni jotakin elämän-arvoa vastaan, oli minulla aina mahdollisuus kohottaa sen sijalle toinen kahta korkeampi, jonka valossa tekoni oli täysin hyväksyttävä ja joka suorastaan vaati minua niin menettelemään.

Tälle yhdelle ei vaan löytynyt mitään. Se oli synti kaikkia elämän-arvoja vastaan.

— Siis rakkaus? kuulen jälleen uteliaan kysymyksen ilmassa soinnahtavan.

— Niinpä kyllä, sillä ainoastaan se intohimohan voi kaikkia elämän-arvoja koskettaa. Se oli lemmenrikos.

— Aistillisen, synnillisen lemmen?

— Epäilemättä, mikäli käytämme yleisesti hyväksytyjä puheenparsia. Rakastin häntä kaikella ruumiillani ja sielullani.

— Ilman mitään kirkollisia tai yhteiskunnallisia sitoumuksia?

— Niin. Sitäpaitsi me olimme kumpikin vielä aivan liian nuoret sellaisia edes ajattelemaan.

— Siitä on kauan?

— Parikymmentä pitkää vuotta. Paljon on tapahtunut niiden kuluessa sekä sisälläni että ulkopuolellani.

— Etkä vieläkään ole voinut häntä unohtaa?

— En. Hän oli ensimmäinen rakkauteni.

— Ja sinä hänen?

— Niin. Minä viettelin hänet, kuten sanotaan.

— Ja tuoko nyt painaa omaatuntoasi?

— Ei se, että rakastin häntä, vaan se, että hylkäsin

hänet ja jätin hänet ypöyksin outoon, avaraan maailmaan.

— Sinä et ole kuullut senjälkeen hänestä mitään?

— En. Minulla ei ole ollut rohkeutta edes tiedustella. Hyvin luultavaa, että hän on minut jo aikoja sitten unohtanut.

— Mutta . . .? Siinähän tapauksessa . . .?

— Muisto elää. Mutta koska tarkoitukseni on kaikkein vähimmän ollut mitään itse-elämäkerrallista kuvausta ulkopuolisen todellisuuden merkeissä kirjoittaa, en aio vastata enempiin kysymyksiin.

— Mikä on ollut tarkoituksesi sitten?

— Esittää ainoastaan eräitä yleisiä, joskin omassa itsekohtaisessa elämässä toteamiani henkisiä viivoja, joiden arvo luonnollisesti riippuu kokonaan niiden viitoittamien totuuksien suuremmasta tai pienemmästä yleisinhimillisestä pätevyydestä.

Koetan, mikäli mahdollista, seurata alkuperäistä tarkoitustani.

Mutta siltä varalta, että sattuisin, tämän teoksen ankarasti yleistetyistä puitteista huolimatta, ehkä joskus liian itsekohtaisille aloille poikkeamaan, pyydän huomauttaa ensiksikin, että se tapahtuu kokonaan vasten tahtoani, ja toiseksi, että jotakin samantapaista on ehkä jossakin muodossa tapahtunut meille kaikille ja meidän kunkin täytynyt silloin omalla tavallamme siihen suhtautua.

Mutta tämä oli laulu, jonka laineet lauloivat minulle syvyydestä:

Neiet niemiä nenissä.

*»Toisin silloin touko kasvoi,
toisin maa orahan otti.»*

Nuori Väinämöinen.

Se oli siihen aikaan kuin Väinämöinen »laski laulellen vesiä, ilon lyöden lainehia».

Neiet niemiä nenissä katselivat, kuuntelivat: »Mikä on ilo merellä? Mikä laulu lainehilla?»

Maailma oli siihen aikaan kauniimpi kuin nyt, ihmiset itse iloisemmat ja valoisammat. Mitkään valtioita ja yhteiskuntia mullistavat kysymykset eivät vielä mieliä painaneet. Ei raivonnut myöskään maailmansota eikä ollut ihmisyyden yöpuoli vielä niin tiukalle yksilöiden ja kansojen ympäri kiristynyt.

Vallitsi päivänpuoli. Oli tilaa suuntaan ja toiseen, elämää edessä ja takana, kaikkialla siintäviä, soiluvia järvenselkiä, puuntavia, ystävällisiä taloja ja kasteesta kimaltelevia rantalepikkoja.

Oli kuin koko maailma olisi ollut nuori ja autuas siihen aikaan.

Ja myöskin Väinämöinen oli siihen aikaan nuori.

Oikeastaan hän oli kaikista ikäkausista riippumaton, sillä hän oli syntynyt vanhana, ihmisistä vanhimpana, joskin hän kautta elämänsä katseli lapsensilmillä maailmaa. Mutta tämä maailma oli vielä uusi hänelle ja tarjosi hänelle aina uusia, toinen toistaan ihanampia ihmeitä ja yllätyksiä.

Hän oli ensimmäiset elämänkokeensa tietäjänä suorittanut ja tunsu nyt hänelle ominaisen laulu-ilon poveaan paisuttavan.

Eikä hän vain elämänviisauksia lausunut eikä tulkinut vain sydämensä syvyydessä piilevää, raudanraskasta elämänmurhettaan. Luonnon ja lemмен ylistystä hän lauloi, ja sen kauniin maan, jonka lempeät jumalat olivat antaneet hänen asuinsijakseen.

Keveinä kuin perhoset liitelivät laulut hänen huuliltaan. Vaivattomasti kuin vaahtokellot kumpuilivat soinnut ja säkeet hänen olentonsa onnellisesta yltäkülläisydestä.

Ihnekö, että ihmiset pitivät hänen lauluistaan? Ihmekö, että he iloitsivat ja taputtivat käsiään kaikkialla, missä hänen punaisen laulupurtensa nähtiin vesiä viilettävän?

Tänä kullaisna kesänä hän oli kaikista elämänhuolistaan tyysti irroittautunut.

Hän oli lykännyt venheensä vesille ja pyytänut kansaa kaikkennäköistä siihen sisälle astumaan. Ja kansa oli seurannut hänen kutsuaan, lähinnä nuori kansa, istunut tuhdoille monta impeä iloista, airoille monta

sulhoa sulkapäätä. Laskettu päivät viliseviä virtoja pitkin, toiset peilikirkkaita suvantovesiä soudateltu.

Ja kaiken päällä oli paistanut keskikesän pilvetön päivänkehrä, Ja jokaisessa niemessä oli ollut talo ja jokaisessa talossa tanhujuhlat ja kauniit kassapäät. Ja nuoret apilanurmet olivat kukkineet kaikkialla, tuoksu- neet orapihlajat ja tuomet, käki kukahellut kummulla talon takana ja visertänyt pääsky kaivonvintin päässä seesteisen, huikaisevan korkeuden, välkkyvien vesien ja laajan, viheriöitsevän maan ylistystä.

Niin oli vihdoin tultu suurelle järvenselälle. Vain viimeinen, kapea niemenkaisu erotti sen enää taampana sinertävästä, peninkulmien pituisesta ja levyisestä ulapasta.

Myöskin siinä niemessä oli ollut talo, talon alla sauna ja tuuhea rantalepikko.

Mutta täällä ei ollut näkynyt neitejä nenässä niemen, ei kuulunut nuorten pajatusta lehdoista eikä rantakiviltä. Istunut vain piika pikkarainen yksin saunalaiturin päässä käsi poskellaan, ei itkenyt eikä iloinnut siinä, ilman vain itseksensä hyräillyt ja katsonut päivän kauniin laskemista, joka oli heittänyt kimmeltävän hohtonsa hänen kellertäville suortuvilleen.

Väinämöinen silloin viskannut hänelle sanan vesien poikki:

— Tule, tyttö, purtehemme!

Tyttö vastannut vain yksikantaan hänelle:

— Tuuli sulle purtehesi!

Väinämäinen siihen soreasti virkkanut vielä:

— Entä jos maalle astun? Annatko kutreistasi kielet kantelooni?

Piika pikkarainen painanut silloin päänsä alas ujos-tuen ja kuiskannut tuskin kuuluvasti:

— Se on liian suuri kunnia minulle.

Mutta Väinämöinen silloin pyöräyttänyt purren liki laituria ja lausahtanut:

— Tähän jään. Muut matkaa jatkakoot! Mutta ellei minua kuulune elonleikkuujuhille Kalevalaan, niin käykää noutamassa.

Ja muut menneet matkaansa melastellen ja sen enem-pää ihmettelemättä, sillä nuori Väinämöinen oli tunnettu oikullisista päähänpistoistaan sekä niistä äkillisistä lemmenleimahduksista, joita aivan uppo-oudot naiset saattoivat hänessä herättää.

Samat inhimilliset heikkoudet seurasivat häntä vielä harmaahapsenakin.

Sininen loihtu.

Talon iloinen isäntä ja ehtoinen emäntäväki ottivat Väinämöisen vastaan mitä ystävällisimmin, saattoivat hänet saunaan ja antoivat pihan toisella puolella olevan uutispirtin hänelle avaraksi asuinsijaksi. Siinä nukkui hän yönsä ja heräsi jo aamulla kukonlaulun aikaan kesäisen päivännousun kohottaessa ruusunpunaisia sormiaan yli pilvettömän taivaanrannan.

Väinämöinen hieroi silmiään ja katsoi ympärilleen.

Koko pirtti oli kultaa täynnä. Se oli tehty uusista, puhtaksi piilutuista honkahirsistä, joiden rakoihin oli tuoreita tuomenterttuja ja lemuavia koivunlehtiä aseteltu. Aamu-aurinko läikkyi sisälle suurista avoimista ikkunoista, ikkunain alla välkkyivät laajat järvenlahdet ja tuolta tuonnempaa mäenrinteiltä suurten salokyltien vihertävät vainiot ja kaatut kaskimaat.

Tuntui tietäjistä kuin hän olisi tullut asunnoille autuaitten. Hän hypähti ylös hyvin levähtäneenä ja nuortakin nuorempana.

Ei näkynyt vielä kukaan liikkuvan talossa. Hän pisti kanteleen kainaloonsa, astui pihalle ja lähti noin vain ilman aikojaan polkua niemen päähän noudattelemaan.

Niemen päässä oli vanha lyyllilehto, siinä ijanikuiset kivet ja valtaiset uhripaadet. Istui eräälle niistä Väinämöinen ajatuksissaan, painoi kyynärpään vasten polveaan, varasi leuan vasten nyrkkiään ja vaipui kesäisen luonnon ja sisäisen sielun-elämänsä katselmuksiin.

»Mitä minä teen täällä?» kysyi hän itseltään. »Kuinka olen tullut tänne ja miksi olen jättänyt punaisen purteni vesiä viilettämään? Hyvä, että on edes kannel täällä kerallani. Vaikka onkin täällä onni ollakseni, tuntisin ilman sitä itseni tuiki orvoksi ja yksinäiseksi.»

Mutta vaikka hän olisi kuinka koettanut täällä-oloaan koristella ja selitellä, täytyi hänen kuitenkin myöntää poikenneensa tähän taloon vain tuon piika pikkaraisen

vuoksi, joka oli istunut laiturin päässä ja joka hänet oli eilen-illalla puhtaaksi ja virkeäksi kylvettänyt.

Miten nuori ja notkea se oli ollut! Herkkä kuin hii-renkorva, kaita kuin rannankaisla. Ja sen silmissä oli ollut tumma sini kuin ruiskukan kuvussa tai sudenko-rennon siivessä tai suvisen järven pinnassa, jonka äärtä etäinen, päivänpaistama ukkospilvi uhaten pimittää . . .

Uhaten ?

Väinämöisen täytyi oikein ääneen hymähtää tuolle ajatukselleen. Mikä uhka siinä voisi piillä, katseessa pienen tyttölapsen, joka tosin näytti terhakalta kuin nuori petranhieho, mutta kuitenkin siksi hennolta ja turvattomalta, että olisi tehnyt mieli kietoa suojaaten käsivartensa hänen ympärilleen ?

Mutta kun hän kohotti katseensa, hän hämmästyi, sillä maailma ei vielä koskaan ollut loistanut hänen silmäänsä niin siniseltä.

Kaikki sinersi, taivas, järvet ja hiljaisessa aamutuullessa heiluvat kissankellot . . . Väinämöinen pyyhkäisi otsaansa ja hymähti jälleen. Oliko sininen loihdu kietonut hänet? Oliko hän katsonut liian kauan noiden kahden silmän syvyyteen ?

Ja ikäänkuin itsestään menivät hänen sormensa soittimelle . . .

Mutta silloin näki hän näyn, joka oli kultaisena kuvajaisena halki elämän seuraava häntä.

Astui tervaleppien lomasta rantaan metsän sinipiika

ja seisahtui somerikolle hetkeksi kuin omaa ihanuuttaan imehtimään. Muodoiltaan hän oli niinkuin piika pikkarainen, mutta hänellä oli kuolemattomuuden sädekehä kulmillaan. Ja hän heitti paitansa pajulle, hamehensa haapaselle ja sukelsi suurien lummekukkien sekaan, keinuen itse kohta laineilla niinkuin suuri, lumivalkea lummekukka.

Eikä hänen tarvinnut kauan yksin uiskennellä. Tulivat vellamoiset veen seliltä, aallottaret aamun terheestä, ja tempasivat hänet kerallaan kultana vipajavien kaislojen karkeloon. Väinämöinen katsoi ja katsoi. Ja ikäänkuin itsestään humahelivat uusien runojen uskot ja uusien kauneuksien kangastelevat mielikuvat hänen huuliltaan.

Heräsivät jo talo ja talon asukkaat ja hiipivät hiljaa niemen kärkeen. Heräsivät myös viheltävät viidat ja lehtojen lempeät eläjät hänen ympärillään, kumahti kumpu, pamahdi paasi, ja kohosivat vainajien valkeat hengen soittoa ikirunojan kuulemaan. Missä pursi piirti pitkin järvenselkää, siihen se pysähtyi kuin naulattuna, missä haukka liiti ilman halki, siihen se jäi siivilleen lepäämään.

Ja nuori Väinämöinen lauloi ja lauloi. Päivä oli jo kohonnut keskitaivaalle, karissut ammoiden jo lepänlehdistä aamukaste, ja aina vieräi hänen virtensä hetki hetkeltä heleämpänä, syvempänä, maata ja taivasta syleilevämpänä. Eikä hän nähnyt enää maailmaa ympä-

rillään, ainoastaan omat kimmeltävät mielikuvansa, korkeat kuin ilmankaaret, pohjattomat kuin kuohut Manalan alantehissa.

Syntyi sunnuntai, minne aikahti Väinämön virren laine. Hehkuivat helkavalkeat, kunne kirposi kipinä hänen haltioituneesta hengestään.

Ja mitä lauloi nuori Väinämöinen?

Hän tunnusti uskoansa kaikkeuden rajattomaan kauneuteen, elämän ja ihmisen suunnattomaan, määrättömään ihanuuteen.

Aurinkolaulu.

Hän lauloi maasta, jota ei ollut, ja maailmasta, jonka hän näki vain sielunsilmillään. Eikä siinä maassa ollut vihaa eikä vainoa, ei sotaa eikä sortoa, vaan vallitsi ainoastaan loppumaton lempeys ja oikeamielisyys.

Hän lauloi ajasta, joka oli tuleva, ja kansasta, joka oli kaltainen hänen unelmiensa. Syvältä synnyinmaan kamarasta se oli kasvanut, mutta sen latva lautui vapaana taivaan tuulien ja tähtien alla.

Hän lauloi Jumalasta, jolla oli kunnia korkeudessa, mutta autuas asuinsijansa hyvien ja hiljaisten ihmisten sydämissä.

Hän lauloi ihmislapsista, jotka tulivat toimeen keskenään, ja Jumalan lapsista, jotka nauttivat kiitollisin mielin elämän-antimista, hymyilivät ja tekivät hyvää.

Hän lauloi valtiosta, joka oli olemassa vain kansa-

laisia varten, ja yhteiskunnasta, joka oli yksilöiden vapaudelle ja suurelle suvaitsevaisuudelle perustettu. Eikä enemmistö siinä valtiossa sortanut vähemmistöä eikä yksilö siinä yhteiskunnassa väärinkäyttänyt vapauttaan, sillä hän tiesi siten joutuvansa vain kiitollisuudenvelkaan niille, jotka joka tapauksessa olisivat hänen väärinkäytöksensä ymmärtäneet ja anteeksi antaneet.

Hän lauloi miehestä, joka oli lempeä kuin nainen, ja naisesta, joka oli miehen vertainen viisaudessa. Mutta kun he toisiaan rakastivat, eivät he enää sukupuolestaan tietäneet, vaan sulivat toisiinsa ja tulivat täydellisiksi.

Hän lauloi tiedosta, joka tunki luonnon uumeniin, ja taidosta, joka oli lukemattomien manalle menneiden sukupolvien perintösumma. Mutta ensin lauloi hän Sannasta, jota kaikki mahdit maassa, meressä ja ihmis sydämissä tottelivat, sillä se oli ollut alussa ja asunut Jumalan tykönä ja Jumala oli ollut se Sana.

Hän lauloi maailmanluomisesta, joka päivä päivältä edessämme tapahtuu, ja maailmanlopusta, joka on yhtä jatkuva ja ikuinen kuin sen alkaminen.

Hän lauloi kuolemasta, joka oli vain elämän toinen puoli, ja syntymisestä, joka vain oli ikuisen voiman muodonmuutos.

Hän lauloi luonnosta, jonka ulkopuolella ei ollut mitään, ja täyteläisyydestä, joka ei sietänyt mitään tyhjää tilaa. Mutta ensin lauloi hän kaiken yhteenkuuluvaisuudesta ja siitä synn ja seurauksen laista, joka Jumalan järkenä läpätunkee luomakunnan.

Hän lauloi tähdistä taivaalla ja kukkasista kedoilla ja ihmissieluista, jotka ovat niinkuin Jumalan silmät, sillä niiden kautta Hän en sielunsa meille henkevimpanä ja käsitettävimpänä heijastuu.

Hän lauloi Yöstä, joka oli maailman äiti, ja Aurin-gosta, joka oli isä kaiken luonnon ja ihmiskunnan.

Hän lauloi lämmöstä, joka oli Jumalan rakkaus, ja kylmyydestä, joka oli Hänen viiltävän vihansa kuva. Eikä Jumalan rakkaus ollut muuta kuin ihmisen oman itseyyden avartumista Luojan koko suurta luomakuntaa käsittäväksi, eikä Jumalan viha ollut muuta kuin ihmisen oman olemuksen kutistumista pieneksi, pahaksi, paatuneeksi ja itsekkääksi.

Hän lauloi valon ja pimeyden valloista, jotka luonnossa ja ihmisissä taistelivat, ja hyvän ja pahan tiedon puusta, joka oli tuottanut niin paljon kärsimystä, mutta myöskin nautintoa maailmaan.

Hän lauloi vapaudesta, joka oli ihmisille annettu hänen aateliskilvekseen, ja suurista sankareista, jotka eivät olleet sitä ikinä tahranneet.

Hän lauloi Hengen jättiläisistä, jotka olivat miljoonien kuormat kantaneet, ja Kalevan pojista, joiden jäljissä elämä oli ollut kauniimpi ja ilma helpompi hengittää. Monet heistä olivat suuria tekoja toimittaneet, mutta monet myöskin tehneet hyvää vain pelkällä olemassaolollaan.

Hän lauloi niistä, jotka olivat olleet uskollisia vähässä,

ja niistä, jotka vastavoimien kohdatessa eivät olleet tinekineet edes paljostaan.

Hän lauloi elämän vaatimuksesta, joka on pienimmälläkin maan madolla, ja elämän jännityksestä, josta syntyy sen voimien tasapaino.

Hän lauloi elämän-ilosta niinkuin lahden lumpehista, ja elämän murheesta niinkuin niiden juurista, jotka ovat syvällä pohjamudassa. Mutta hän lauloi myöskin elämän lyhyydestä, joka on kerkeämpi kuin kesä pohjossa, ja elämän yltäkyläisyydestä, jota ei ehdi ahmia kuolevainen.

Hän lauloi tiedonjanosta, joka on kuin kuluttava tuli, ja kauneudenkaipuusta, joka riuduttaa ihmisrinnan. Eikä ole hyvä olla siellä, missä on, eikä kukaan tyydy siihen, minkä pivossaan pitää ja omistaa.

Hän lauloi ihmis-onnesta, joka on pyhää pyrkimystä, ja ihmisheimosta, joka tahtoo nousta jumaliin.

Hän lauloi Kohtalosta, joka on kaikkeuden voimien yhteistulos, ja graniitista niinkuin vanhimmasta veljestään. Mutta ensin lauloi hän yksilön sortumisesta Saliman valtojen alle, että yleis-itselö hänessä sen korkeammalle kohoisi ja riemuitsisi.

Hän lauloi ristiriidasta, joka käy läpi lemмен maailman, ja sopusoinnusta, joka sen Jumalana sovittaa.

Hän lauloi äärettömyyksistä, joissa kohtisuorat viivat koskettavat jälleen toisiaan, ja kaiken moninaisuudesta, joka kumpuaa vain kaiken yhteydestä. Eikä ole ainetta,

jossa ei ole henkeä, eikä palavaa soihtua, joka ei olisi ihmisen vertauskuva.

Mutta ensin lauloi hän elämän katkeamattomasta ketjusta, joka kiertää ijäisyydestä ijäisyyteen, joka kimaltelee aamuruskon kullassa ja vipajaa meitä vastaan tähtiöisen metsälammen syvyydestä.

Eikä ole pääsyä siitä pois eikä siihen sisälle, mutta me itse voimme muuttaa pakkomme vapaudeksi.

Piika pikkarainen.

Kolme päivää pääksytyksin soitti ja lauloi Väinämöinen. Ja joka ilta hän kuuli vienon äänen viereltään korvaansa kuiskaisevan:

— Minä rakastan sinua.

Ja joka kerta tunsi nuori laulaja silloin sydämensä niin kummasti sykähtävän.

Hän oli tottunut siihen, että hänen kansansa kassapäät, niin paljon kuin ne häntä tietäjänä ja taitajana ihailivatkin, välttelivät hänen hiukan kömpelöitä kosisyrityksiään, ujostuivat peräti tai pujahtivat pakoon nauraen ja naljaellen. Sillä hän oli aivan liiaksi vakava ja viisas heidän mielestään eikä hänen kanssaan voinut koskaan oikein keveästi ja vaivattomasti keskustella.

Siksi hän oli jo itsekkin tyytynyt huononpuoleiseen nais-onneensa melkoisella, joskin jonkun verran väkinäisellä huumorilla suhtautumaan.

Mutta tämä ei ollut välttellyt, ei ujostellut eikä pitänyt pilkkana häntä. Kiersi vain käsivartensa kiinteästi hänen kaulaansa ja kuiskasi hänen korvaansa leimahdavin silmin:

— Minä rakastan sinua.

Ja silloin olivat kuin Kalevan tulet, kuin siniset, ääretömät liekkimeret myöskin kautta Väinämöisen pään ja sydämen välkähtäneet. Ja silloin hän oli unohtanut kaiken muun ympäriltään, kaikki ajatus ja itsetieto oli haihtunut häneltä ja hän vain tuntenut syöksyvänsä Luojan suuren ja salaperäisen luomakunnan palavaan, pohjatomaan aurinkoon.

Vain nuo kolme pientä sanaa: »Minä rakastan sinua.»

Mutta sisältyihän niihin koko elämän tarkoitus. Piilihän niissä kaikkien ongelmien ja kaikkien arvoitusten alkuselitys.

— Minä rakastan sinua.

Juuri noita kolmea sanaa hän oli tarvinnut voidakseen täysin rinnoin laulaa oman riemulaulunsa elämälle ja sitä ohjaaville ikuisille valloille, jotka olivat järkkymättömät kuin luonnonlait ja joiden ylitse rakkaus yksin saattoi voitollisena liihoitella.

Mutta laulunsa laulettuaan hän tunsi jälleen kaipaavansa jotakin uutta. Ja neljännen päivän illalla hän tapasi itsensä istumasta sangen apeassa mielialassa vuoteensa laidalla ja tuumimasta, miten hän pääsisi tältä lemмен niemeltä ja näistä lemменlumoista takaisin luo kansansa kalevalaisen.

Minä olen hullu! ajatteli hän. Mitähän minun toverini mahtavat ajatella minusta? Pitävät tietysti aivan löyhänkenkänä, joka millä hetkellä hyvänsä saattaa mille rantalaiturille tahansa vain jonkun sinisen silmäparin ja tuuhean tukkapään vuoksi kapsahtaa! Ja oikeasahan ne olivat. Mitä se oli ollut muuta kuin löylynlyö-mää tämä hänen tännekään jäämisensä?

Nauraa hänelle sopikin, naurettava hän olikin, jokaisen oikun johtama, joka helman heittelemä!

Mutta kuinka hänen toverinsa ja ystävänsä vasta olisivatkaan mahtaneet nauraa hänelle, jos he olisivat tienneet, että hän oli täällä todenteolla rakastunut! Ja rakastunut keneen? Turhaan, tuiki vähäpätöiseen tyttölapseseen, piikaan pikkaraiseen, joka ei ollut edes talon oma tytär, vaan isätön, äiditön mieronkiertolainen. Olihan mahdotonta ajatellakaan, että tästä suhteesta voisi kehittyä mitään sen pysyvämpää ja vakavampaa...

Hän, Väinämöinen, heimonsa ruhtinas ja kaiken kansan pää? Ja tuo tyttö, lastu viiman viemä, vaahto tuulen tuoma...?

Ei! Eiväthän he voisi yhdessä edes heimon suurille uhrijuhlille ilmestyä.

Kuitenkin hän oli luvannut viedä elonleikkuujuhille hänet. Niitä vietettiin joka kylässä ja joka pitäjässä, joskin suurimmat niistä olivat Suvantolassa. Niin kaukana ei tuo tyttönen tosin ollut koskaan käynyt, eikä edes pitäjänjuhlillakaan, mutta hänen mielensä paloi väkevästi sinne ja Väinämöinen oli kerran lemmentuu-

meessaan luvannut siellä koko illan hänen kanssaan karkeloida.

Piika pikkurainen oli ottanut luon lupauksen vastaan kuin lahjan. Hänen lapsellinen ilonsa siitä oli silloin myöskin Väinämöisen sydäntä syvästi liikuttanut.

Se olikin ainoa lahja, minkä hän koskaan oli antanut hänelle.

Tuo tyttönen ei ollut tahtonut häneltä koruja, lupauksia eikä lemmenvaloja. Hän ei ollut ylimalkaan tahtonut mitään, ainoastaan rakastaa ja tulla rakastetuksi.

Nyt tuokin ainoa pieni lemmenlupaus oli jo ruvennut Väinämöistä vaivaamaan . . .

Hän, tänne, kaukaisen salokylän helkajuhlille? Eihän se mitenkään käynyt, ei voinut käydä päinsä. Hän, jota niin kiihkeästi juuri samoille juhlille odotettiin Kalevalassa! Eikö hän ollut luvannut myös laulupurtensa väelle ainakin siksi päiväksi sinne ilmestyä?

Kyllä! Olipa hän vielä erotessa käskenyt heidän noutaa hänet täältä, ellei häntä itsestään rupeisi kotiin kuulumaan?

Ja he tulisivat kyllä, siitä saattoi Väinämöinen olla varmasti vakuutettu. Tulisivat ja veisivät hänet riemuiten kerallaan, sillä eihän hän toki voisi ruveta aivan tosissaan todistelemaan, että hänellä oli lupaus täälläkin täytettävänä, lupaus, joka oli tuon yhden ainoan orvon lapsensielun ainoa ilo ja päivänpaiste . . .

Ei! Sitä hän ei voinut tehdä. Eihän hän voinut edes virkkaa heille asiasta mitään eikä paljastaa heille oman lapsensielunsa ääretöntä orpoutta ja yksinäisyyttä . . .

— Minä rakastan sinua!

Väinämöinen heräsi hätkähtäen mietteistään nuo kolme kummallista taikasanaa jälleen kuullessaan. Piika pikkurainen seiso i hänen edessään.

— Sinäkö se olet?

Eikä hän ehtinyt muuta sanoakaan, kun piika pikkurainen jo istahti hänen polvelleen, kiersi käsivartensa hänen kaulaansa ja kuiskasi jälleen hänen korvaansa leimahtavin silmin:

— Minä rakastan sinua.

Ja jälleen haihtuivat kaikki turhat tuumat ja ajatukset häneltä. Ja jälleen tuns i hän kuin suuren, sinisen liekkimeren syvyyteen uppoavansa.

Yksilö ja yhteiskunta.

Vierähti viikko, vierähti parik in ja yhä aika eli niemellä nimettömällä nuori Väinämöinen.

Elonleikkuujuhlat lähenivät, mutta vielä käään hän ei ollut saanut itseään tämän talon lumoista irti temmaistuksi. Hän ei itsekäään ymmärtänyt oikein, mikä häntä vielä viivytti täällä. Piika pikkurainen se ei voinut olla, sillä Väinämöinen tuns i häntä kohtaan enää pelkkää kyllästymistä.

Olihan tyttö kaunis, myönsi hän kyllä mielellään. Eikä hänessä muutakaan vikaa ollut, täytyi hänen myöskin itselleen tunnustaa, oli nuori ja herkkä, ja sitäpaitsi

oli hänellä vielä se aivan erikoinen ansio, että hän todellakin rakasti Väinämöistä.

Olisihan Väinämöisen siis kaikesta päättäen ollut velvollisuus olla onnellinen.

Epäilemättä, mutta hän ei ollut kuitenkaan. Syy oli yksinomaan hänen, mutta hän nyt oli kerran sellainen. Hän tunsu tuon rakkauden kuin kahleen kaulallaan. Eikä hän missään tapauksessa voinut vastata siihen yhtä suurella, yhtä eheällä eikä pyhällä rakkaudella, ja sekin harmitti häntä.

Myöskin kiusasi häntä melkoisesti se seikka, että talonväki nähtävästi tiesi hänen lemmeleikistään, vaikka ei ollut tietävinään. Pitivät arvattavasti sitä pienenä kesäisenä hairahduksena, joita sattuu suurillekin miehille, eivätkä pelkästä kunnioituksesta häntä kohtaan tahtoneet vähäisimmälläkään sanalla häiritä hänen ilojaan.

Ehkä johtui se myöskin ilmeisestä välinpitämättömyydestä tuon orvon tyttölapsen tuleviin kohtaloihin nähden.

Olisipa se talon oma tytär ollut, olisi asia voinut kääntyä varsin vakavaksi ja ristiriitaiseksi. Mutta orpo mieronkierto? Olihan sama, kuinka sellaisen kävi ja mihin sellainen joutui. Olihan sellaisen elämä vain kuin kedonkukkasen, joka tänään kukoistaa ja huomenna tulee heitetään.

Aina kun Väinämöinen tapasi itsensä tuohon suuntaan ajattelemasta, hän suuttui itselleen, mutta vielä enemmän muille, noille ihmisille ympärillään ja koko yhteiskunnalle.

Se oli kurjaa, se oli alhaista ajatustapaa! huusi koko hänen parempi ja jalompi itseytensä.

Missään tapauksessa hän ei tulisi sen mukaisesti menettelemään. Päinvastoin tulisi hän vielä näyttämään näille kaikille ja koko tuolle kurjalle, ennakkoluuloiselle yhteiskunnalle, että ainakin hänelle, Väinämöiselle, merkitsi ihmisyyys sinänsä jotakin ja että hän ei missään tapauksessa tulisi joidenkin itselleen vieraiden, ulkopuolisten syiden vuoksi tinkimään mitään omista sisäisistä, siveellisistä vaatimuksistaan.

Mutta olivatko ne hänelle itselleen vennon vieraita sitten?

Eipä suinkaan, sillä eiväthän ne muuten olisi häneen mitään vaikuttaneet eikä olisi ollut hänen sisällään mitään ristiriitaa.

Ja mikä vielä häpeällisempää, hänen täytyi itselleenkin tunnustaa, että tuo ristiriita olisi kadottanut kaiken kärkensä, jos tuo tyttö olisi ollut talon — ja mieluummin vankan valtatalon — tytär, suuri suvultaan, laaja lajiltaan. Hän ei silloin olisi epäillyt hetkeäkään viedä hänet kihlattuna morsiamenaan Kalevalaan.

Olenko minä siis niin heikko? kysyi hän kylmästi ja ylenkatseellisesti itseltään. Ja joka kerta vastasi kaiku hänen sydämensä syvyydestä:

»Olen. Minä pelkään ihmisten arvostelua, joista pidän, ja yhteiskunnan tuomiota, joka tähän saakka on ollut yksinomaan suosiollinen minulle.»

Näin tuli hän ensi kerran elämässään tuntemaan oman henkisen rajoituksensa.

Näin oppi hän myöskin ensi kerran todenteolla vihaamaan itsessään niitä huonoja, heikkoja ja viheliäisiä ominaisuuksia, joita kohtalo kaiken hyvän ja voimakkaan ohella oli syntymässä kylvänyt hänen sydämeensä. Ja niistä vaarallisin oli ehkä ympäristön ihailun ja toisten ihmisten rakkauden ja myötätunnon tarve, joka saattoi käydä suorastaan tuhoisaksi hänen siveelliselle olemukselleen, milloin uskollisuus itseään kohtaan olisi vaatinut häntä kuulemaan enemmän Jumalaa kuin ihmisiä.

Nyt hän oli vielä liian kokematon, liian karkaisematon niitä vastaan menestyksellä taistellakseen. Eikä hän tiennyt vielä, että siihen taisteluun oli kuluva koko hänen elämänsä.

Hän sortui. Hän teki synnin Pyhää Henkeä vastaan, sillä hän menetteli toisin kuin hän itse myönsi oikeaksi sisimmässä sydämessään. Mutta itse hän ei suinkaan vielä ollut täysin tietoinen siitä, yhtä vähän kuin niiden voimien vaarallisuudesta, jotka tällä kertaa aiheuttivat hänen tappionsa.

Eikä hän vielä edes tunnustanut tuota tappiota itselleen.

Päinvastoin sai hän itsensä monilla taitavilla asianajotempuilla vakuutetuksi siitä, että hän parhaiten täytti velvollisuutensa sekä omaa korkeampaa itseään että myöskin tuota toista asianosaista kohtaan katkaisemalla jyrkästi kaiken suhteensa häneen ja tempaisemalla itsensä irti väkivaltaisesti tuon toisen elämästä.

Mitä nopeammin, sen kivuttomammin heille kummallekin. Ja sen parempi, jos tuo toinen ehkä häntä siitä tuomitsisi, vihaisi taikka ylenkatsoisi, sillä sitä helpompi olisi tuolle toisellekin silloin pyyhkiä hänet kokonaan pois elämästään ja — unohtaa.

Epäilemättä se olisi paras ja ennen kaikkeaärkevin ratkaisu asialle.

Ja Väinämöinen tunsikin oikein siveellistä tyydytystä ajatellessaan, miten väärin, miten epäoikeutettujen syytösten alaiseksi hän tuon toisen sydämessä täten vapaaehtoisesti antautuisi, syytösten, joihin hän ei vastaisi mitään ja joihin hän oli vain jalolla ylemmyydellä ja ymmärtäväisellä anteeksi-annolla suhtautuva.

Sen uhrin hän oli velkapää heidän lemmelleen. Aina-kin sai hän itsensä siitä syvästi vakuutetuksi.

Ja heti tuohon vakaumukseen tultuaan hän ilmoitti ystävälliselle isäntäväelle, että tärkeät asiat vaativat juuri nyt hänen läsnäoloaan Kalevalassa ja hänen sitä-varten oli aamulla varhain välttämättömästi matkaan lähdettävä.

Hänen äkillinen lähtönsä herätti oudoksumista ja osaksi suruakin, sillä nuo hyväntahtoiset ihmiset olivat toivoneet saada pitää hänet koko kesän mieluisena ja kunnioitettuna vieraanaan. Mutta ne taipuivat alakuloisella alistumisella tämän tahtoon, joka näytti olevan järkkymätön.

Suurista, heille tuntemattomista oloista oli Väinämöinen tullut, noussut outona onnenprinssinä heidän vähäi-

selle niemelleen. Suuret, heille käsittämättömät asiat kiidättivät hänet taas takaisin sinne, mistä hän oli tullutkin, taakse etäisten, siintävien taivaanrantojen, maailmoihin, joita he vain aavistivat, ja myrskyihin, joiden kaukaisen, kammottavan huminan he kuulivat vain joskus oman sydämensä sykkimättömäksi seisahtaessa . . .

Kuulivat ja painautuivat pelokkaina kokoon niinkuin ukkosen ja rankan rajuilman talonkattojen yli kulkiessa . . .

Vene luvattiin hänelle seuraavaksi aamuksi. Koko talonväki tarjoutui hänelle soutajiksi.

Piika pikkaraiselle ei Väinämöinen sensijaan ollut rojhennut sanoa mitään, vaan oli päättänyt tyynesti odottaa, mitä tuleman piti ja miten tämä hänen äkilliseen lähtöönsä suhtautuisi.

Neien surma.

Väinämöinen heittelehti sinä yönä kauan unettomana vuoteellaan.

Ulkona tuuli ja satoi. Raskaat pisarat ropisivat vasten seiniä ja kattolautoja, huoneessa oli melkein pimeä, ja kun ulos kurkisti, oli kuin syksyn huokaus olisi kulkenut yli maan ja luomakunnan.

Jo illalla oli taivas synkkään pilveen vetäytynyt. Talo ja lahti talon alla olivat äkkiä käyneet niin toivottoman harmaiksi ja yksitoikkoisiksi. Ihmiset kulkeneet allapäin ja hartiat kumarassa askareillaan tuvasta aittaan, kairvolta talliin ja lehmiläävään, ja ensimmäiset keltaiset leh-

det jo tuimien tuulenpuuskien keralla yli pihan lennelleet . . .

Onko tämä kuolema? Väinämöinen kysellyt itseltään. Näinkö kaikki kaunis katoaa? Tuleeko Tuonen tuima isäntä aina täten kesän kukkasat korjaamaan?

Se oli tullut myöhemmällä, saapunut myrskyssä ja ukkosessa.

Pitkien poutien jälkeen oli sen voima ollut tärisyttävä. Vankuen ja vonkuen olivat taivaankannet kahtia haljenneet, maat ja metsät liekkimerinä läikkyneet, veet vihisten vyöryneet, pellot pöllynneet. Sitten oli kaikki rajuksi rankkasateeksi purkautunut.

Nyt oli pahin ohitse. Mutta ukkonen jumahteli vieläkin, vaikka loitompana, tuuli tohisi ja joku yksinäinen salama valkaisu silloin tällöin pimeyden äärettömyyttä . . .

— Väinämöinen! Minä rakastan sinua?

Väinämöinen kohotti päätään ja kuunteli. Eikö joku kutsunut häntä? Eikö se ollut sama ääni, joka niin usein oli noita kolmea suurta taikasanaa hänen korvaansa sopertanut?

Mutta nyt soinnahti tuo ääni niin kummallisen heikolta ja särkyneeltä . . . Niinkuin kanteleen kieli, joka katkeaa, niinkuin sävel, joka hukkuu nyyhkytykseen . . .

Ei! Eihän täällä ollut ketään.

Yön ääniä ne olivat, jotka täten pilkkasivat häntä, taikka nousivat ne sitten hänen oman paatisen povensa syvyydestä . . .

Noinko tulisi hän niitä täst'edes aina kuulemaan? Noinko tulisivat ne hänelle halki elämän unissa ja valveilla huutamaan, noinko häntä huoneesta ja lämpimän vaipan alta taivas-alle yöhön ja myrskyyn maanittelemaan . . . ?

— Väinämöinen! Nukutko jo? Minua niin pelottaa ja minua palelee.

Väinämöinen hypähti nopeasti vuoteeltaan.

Oli, oli siellä sittenkin joku! Eihän hän voinut erehtyä, olihan tuo ääni piian pikkaraisen.

Mutta mistä se soi? Missä hän oli? Ainakaan täällä pirtissä ei näkynyt ketään.

— Väinämöinen! Minä pelkään putoavani.

Nyt vasta oivalsi Väinämöinen, että ääni tuli avoimen akkunan takaa. Hän riensi sinne ja sai hädintuskin kiinni tytön ojennetusta käsivarresta.

— Sinäkö se olet?

— Niin. Kuulin, että sinä matkustat . . .

Ja vielä kerran tunsu Väinämöinen noiden nuorten, kiinteiden käsivarsien kiertyvän hänen kaulansa ympäri viimeiseen, epätoivoiseen puristukseen. Ja vielä kerran näki hän noiden kahden suuren, tummansinisen Kalevan tulen silmissään leimahtavan:

— Minä rakastan sinua.

Mäki oli viettävä ja pirtin peräseinä sentähden tuettu tältä kohden parilla suurella paasijärkäleellä. Ikkunaan oli maasta noin puolitoista miehenpituutta. Tämän matkan oli piika pikkarainen kiivennyt maasta sileätä sei-

nää pitkin käyttäen apunaan hirsien rakoja, kynsiään ja varpaitaan. Nyt riippui hän taivaan ja maan välillä kuin pieni oravanpoika, tuntuen tässä turvattomassa tilassaan kahta heikommalta ja hauraammalta.

— Tuletko sisälle?

— En. Tahdoin vain jättää hyvästit sinulle.

Tuntui tuokion Väinämöisestä kuin olisi ainoa järkevä, luonnollinen ja siveellinen teko hänen puoleltaan temmata tuo käsivarrellaan vavahteleva olento sisälle huoneeseen, saada hänet suudelmilla ja hyväilyillä jälleen hymyilemään ja selittää hänelle, että kaikki nuo matka-aikeet olivat olleet pelkkää huonoa pilaa hänen puoleltaan.

Mutta sitten muistui hänen mieleensä, että se, mitä hän aikoi tehdä, tapahtui vain heidän yhteiseksi hyväkseen.

Hänhän teki vain velvollisuutensa. Ja sellaisessahan ei saanut olla heikko, ei horjua, vaikka kyyneleet pyrkivät väkisinkin silmiin kihoamaan ja povi oli tuskasta pakahtumaisillaan . . .

— Hyvästi. Hyvää yötä.

— Minä tulen takaisin . . .

— Ei. Et sinä tule ikinä. Hyvästi.

Ja ketteränä kuin kärppä irroitti tyttö itsensä hänestä, pudottautui maahan ja hävisi hämyyn ja sateeseen. Eikä Väinämöinen olisi edes ehtinyt huutaa häntä takaisin, jos olisi tahtonutkin.

Mutta hän jäi vain sanattomana siihen seisomaan. Ja jälleen tuntui hänestä kuin ei hänen paikkansa olisi täällä,

vaan tuolla ulkona yössä ja pimeydessä, sateessa ja myrskyssä, jonkun märän huokaavan kuusen alla, käsi-varsi tuon hennon, kukkivan vartalon suojaksi kiertyneenä . . .

Mihin olivat jääneet nyt kaikki hänen kauniit, tätä hetkeä varten kauan sorvatut ja viimeistellyt lausepar-tensa, hänen tyyntävät, uhrautuvaiset äänenpainonsa, hänen vakuuttavaiset syynsä ja vastasyynsä?

Mikään niistä ei ollut ehtinyt hänen kielelleen. Kaikki ne olivat äskeisessä ratkaisevassa tilanteessa tuntuneet tuiki tyhjiltä, typeriltä ja mahdottomilta.

Ja missä oli se täytetyn, raskaan velvollisuuden tuot-tama rauha, jonka hän oli luullut seuraavan tätä tekoaan?

Sitä ei kuulunut eikä näkynyt. Päinvastoin tuntui hä-nestä kuin hän olisi tehnyt murhan ja odottaisi nyt itse avuttomana ahdistunein, kirvelevin sydämin omaa ansait-tua kuolemanrangaistustaan. Sillä hän oli kuullut tuon toisen äänenpainosta, että se oli kuolema ja että he eivät enää milloinkaan tulisi toisiansa tässä elämässä tapaa-maan.

Eivät milloinkaan. Se tuntui niin autiolta, tyhjältä ja kammottavalta . . .

Harmaa aamu alkoi hiljaa sarastaa. Hänestä tuntui kuin ei hän kestäisi sen valkeaa armottomuutta, hän veti vitkaan kiinni ikkunaluukun ja vaipui vuoteensa reunalle äänettömään, hartioita pudistelevaan itkunnyh-kytykseen.

Vastahankaan.

Aamulla vyöryivät vedet korkealla. Sade oli tosin lakannut, mutta tuuli kiihtynyt yhä tuimemmaksi ja puhalsi nyt täydellä voimallaan aavan, rannattoman ulapan periltä, juuri vastaan sitä matkasuuntaa, jota Väinämöisen oli seurattava kotimaille koituakseen.

Epäsi emäntäväki, varoitti isäntäväki lakkapäisten lainneiden valtaan työntymästä. Mutta mikään ei auttanut. Väinämöinen piti järkähtämättömänä kiinni alkuperäisestä aikeestaan.

— Minun täytyy, hän virkahti vain huulet yhteen puserrettuina. Ellen minä ole juuri määröpäivänä ja määrähetkellä Kalevalassa, tapahtuu maalle ja kansalle suuri onnettomuus.

Mikä tuo onnettomuus olisi, sitä hän ei tiennyt itsekkään. Hänestä tuntui vain, että hänen täytyi päästä täältä pois hinnalla millä hyvänsä ja että hän ennemmin maksaisi vaikka alla aaltojen syvien kuin jäisi enää hetkeksikään tuohon kauhun tupaan, joka oli ollut viime yönä hänen selvän järkensä sekoittaa. Pois, pois ennemmin vaikka Manalan alantehille . . .

Miesväki suostui vihdoin hänelle soutajiksi rupeamaan. He lähtivät vaimoväen seisoessa rannalla kyynelsilmin ja sanattomien siunausten purtta saatellessa halki jyrkkien, jymisevien rantakuuhujen, jotka näyttivät paiskaaavan sen rikki jo ensimmäisiin, aallonpohjilta paljastuviin salakareihin.

Piikaa pikkaraista ei näkynyt. Joko nyyhki hän huo-

maamattomana sopessaan tai tuijotti lähtevien jälkeen jostakin loitompaa niemenkärjestä tai pellonpientareelta.

Vaikea oli ollut saada venettä vesille, vielä vaikeampi oli hallita sitä keskellä hyökyjen huimaavaa karkeloa.

Väinämöinen istui perässä kalpeana, mutta pelottomana. Hän oli niin vahvasti vakuutettu, että tämä oli heidän viimeinen retkensä, mutta hän oli päättänyt myöskin ponnistaa kaikkensa ennen lopullista päänmenoa. Eikä hän ollut ensi kertaa melan vaskisen varassa. Hyvin tunsu hän suvannon suuret vedet, tiesi, minkä vuorten välitse tuuli kulloinkin oli tiukimmin puhaltava ja mistä aaltoja halkaisevan saaren tai luodon suojaa etsittävä.

Silmiä sokaisevana savuna ja vaahtosumuna pöllysivät hyrskyt hänen ympärillään. Mutta terävänä kuin kotkan tähtäsi hänen katseensa, vikkelästi vältteli hän pahimmat harjat, manaten samalla vetehisiä mahtavilla loihduilla ja luottehilla.

Puolenpäivän rinnassa oli vaara ohitse. Mutta vasta illalla myöhään saapuivat he likomärkinä ja nihkiväsyneinä Kalevalaan.

Seuraavana päivänä, miesten paluumatkalle hankiutuessa, Väinämöinen saattoi heitä venevalkamaan ja virkahti tuulen väsähtymätöntä voimaa osoittaen:

— Purjetuuli Tuonen tuuli. Mahdatte tuon muistaa, miehet, ja varoilla varppehia.

Miehet vain hymähtäneet ja lähteneet lehtipurjeessa höllöttämään. Mutta vene kaatunut juuri ennen kotiran-

taan saapumista ja kaikki hukkuneet, paitsi talon iloista isäntää, joka oli hyvä uija ja jonka kuohut olivat verisäpäin rantapaasille paiskanneet.

Eikä tuokaan turmansanoma ollut Väinämöisen mieltä syvemmin liikahuttanut. Hänestä tuntui vain kuin hänen sydämensä olisi ollut kuollut ja koko maailma ollut tuomittu menemään perikatoon.

Raivottaret.

Väkeä oli tullut läheltä ja kaukaa. Olivat heimon suuret uhrijuhlat.

Mutta kukaan ei tiennyt, miksi Väinämöinen kesken juhlien riistäytyi äkkiä irti juhlarahvaasta, käski satuloida orhinsa upeimman ja syöksähti kuin ukonnuoli metsätielle, joka talon takaa lähti etäisiä ilmanrantoja ja suuria salokyliä kohti järven päitse poimuttelemaan.

Hän oli muistanut äkkiä, että sielläkin vietettiin uhrijuhlia ja että erällä noista juhlista häntä odotti outo, orpo mieron tyttö tanhujuoksuun taluttajaksi.

Hei, miten taival katkesi hänen heponsa kavioiden alla! Havut harjasivat hänen tukkaansa, puiden oksat pieksivät kasvoihin häntä. Mutta yhä hurjemmin kannusti Väinämöinen hevostaan ja yhä nopeammin jalkosi jalo, vaahtinen varsa hänen allaan yli vuorten ja laaksojen, kautta kaahlamojen ja ryteikköjen.

Purot olivat pitkistä sateista paisuneet, polku liejui-

nen ja livettävä. Mutta täyttä laukkaa laski Väinämöinen, ei ehtinyt hän hevosta juottamaan, ei itsekään tienvarren taloissa ja kylissä polttavaa janoansa ja nälkänsä sammuttamaan.

— Hei, heponi hulmuharja! Nyt on henki kysymyksessä.

Ja tosiaankin hänestä tuntui niin. Tuntui, että ellei hän ennen päivänlaskua päätyisi tuolle kaukaiselle, mielessään kangastelevalle helkanurmelle eikä tuntisi sen nuorimman heinän kosketusta kädessään, hän olisi kuollut mies, valmis vainajien tuville ratsastamaan.

Ja kuolemanratsastusta tämä olikin. Eräässä mäenrinteessä kaatui hänen hevosensa, henkäsi syvään eikä noussut enää.

— Kiitos kyydistä! virkahti Väinämöinen. Noin minäkin kaadun kerran. Mutta nyt eteenpäin!

Hän vihelsi viidasta toisen varsan ja jatkoi entistä vinhemmällä vauhdilla retkeään.

Hei, miten vesi roiskui, miten kumpu kumahteli hänen orhinsa kavioiden alla! Jos sattui orava polun poikki juoksemaan, ei se ehtinyt kuin kuuseen kurah-tamaan, jos koira talosta tielle syöksymään, ei se ehtinyt kuin kerran älähtämään, kun jo kaukana salon sisästä kuului meno hurjan häiritsijän.

Mutta ne harvat ihmiset, jotka sen näkivät, pudistivat päätään ja virkahtivat kauhistuneina:

— Mielen myrsky ajaa Väinämöistä. Luoja laupias häntä armahtakoon!

Väinämöinen ajoi kilpaa painuvan päivän kanssa. Mutta kolmas hevonen kaatui hänen altaan kuoliaana maahan, kun hän vihdoin iltaruskon kimmeltävässä haar-niskassa seisoi sen kylän helkanurmen laiteella, missä hän tiesi olevansa odotettu.

Hän oli voittanut! Hän ei ollut pettänyt lupaustaan, sillä aurinko ei ollut mennyt mailleen vielä, joskin sen kultainen kehrä hipoi taivaanrantaa.

Mutta helkanurmi oli tyhjä.

Varsinaiset uhrijuhlat olivat jo ammuin loppuneet. Kaukovieraat lähteneet jälleen vesien ja sankkojen salojen poikki kohti kotiaan retkeilemään, oman kylän asukkaat siirtyneet läheiseen taloon karkeloimaan.

Soiton sävel oli Väinämöisen sinne johdattanut. Ja siellä hän oli saanut kuulla, että myöskin sen talon väki, jonka joukossa hän tiesi mielitiettynsä olevan, oli jo päivän kuusenlatvoja kohti laskeutuessa venheensä vesille lykännyt.

Oli kuin olisi jousi lauennut silloin Väinämöisen sydämessä. Hänen huulensa olivat kamalaan, mielipuoliseen hymyyn kiertyneet.

— Se on sallittu! hän oli itsekseen hymähtänyt. Me emme tapaa toisiamme enää, emme elämässä emmekä kuolemassa.

Talossa oli tunnettu hänet ja riemumielin tervetulleeksi toivotettu. Saatettu hänen eteensä sarkka vaahtoavaa olutta, ohjattu kunniasijalle hänet ja kannel hänen polvilleen asetettu.

— Laula ja soita meille! pyydetty yksimielisesti.

— Mitä laulaisin teille?

— Laula meille uusi uhrilaulu! Laula meille maan hedelmästä ja täyttyvästä tähkäpäästä, joka leikataan ja talteen korjataan!

— Ei! Tahdon laulaa tähkistä, jotka eivät täyty koskaan, ja omenankukista, jotka eivät hedelmiksi ehtineet.

Ei ollut kylän kansa oikein ymmärtänyt sinä yönä Väinämöisen soittoa eikä laulantaa.

Hän oli vastoin tapaansa juonut paljon olutta ja käyttäytynyt muutenkin kovin kummallisesti. Soittanut ja laulanut hän kyllä oli, laulanut aina aamunkoittoon, mutta hänen säveleensä olivat olleet ristiriitaiset ja hurjat, hänen sanansa katkonaiset ja sopusoinnuttomat. Välistä olivat hänen kasvonsa itkuun vääristyneet, välistä oli hän taas aivan sopimattomaan ja käsittämättömään nauruun remahtanut.

Toiset katsoneet säikähtynein silmin häneen, toiset siirtyneet hänen luotaan loitommaksi. Mutta ollut niitäkin, jotka olivat väittäneet, ettei hän koskaan vielä ollut laulanut niin inhimillisesti eikä tulkinnut paremmin ihmisrinnan pohjatonta tuskaa ja kaukomieltä.

— Soitto on suruista tehty, nuoret keskenään kuisquineet. Väinämöinen on nyt ihminen ihmisten seassa, hän ymmärtää nyt myöskin meitä eikä enää vain jumalia.

Mutta vanhempi kansa oli pudistanut päätään ja katsanut vilpittömällä, säälivällä osan-otolla häneen:

— Jumalan myrsky raivoaa hänen rinnassaan. Luoja laupias häntä armahtakoon!

Runo raikunut ja helissyt, kiihtynyt ja vaikeroinut. Ollut välistä kuin olisi oudot onnenkukat kaukaa tuoksuneet, taas toisin vuoroin kuin olisivat kaikki kukat ja lehdet rajutuudessa lentäneet ja soittaja itse seisonut alastomana paljaan taivaan alla, silmä korkeuteen kohotettuna, syiden sydäntä kiertäessä . . .

Iltahämärä.

Sinä syksynä tuli Väinämöisestä vanha mies.

Sinä syksynä hänen otsansa uurtui, hänen hapsensa harmenivat, ja kun saapui seuraava kevät, se tapasi hänet pellowpientareitaan vaeltelevana vanhuksena, joka vain näytti itsekin ihmettelevän, että hän eli eikä ollut kuollut vielä.

Vasta vähitellen ja pitkien vuosien perästä palasi rauha hänen sydämeensä. Mutta aamu ei sinne ikinä koittanut enää, lankesi vain lempeä, hiljainen iltahämärä, joka kiersi hänet kuin huntuun ja päästi hälisevän elämän äänet vain etäisinä kaikuina hänen korvaansa kuulumaan.

Suuri ja perinjuurinen muutos oli hänessä tapahtunut. Itse rikottuaan ei hän enää ketään rikollista tuominnut, itse kärsittyään riitti häneltä rakkauden ja lohdutuksen sana jokaiselle kärsivälle.

Ja itse oman olemuksensa rajat tunnettuaan hän lakasi vaatimasta rajattomia myöskin muilta ihmisiltä.

— Me ihmiset olemme vain onnettomuustovereita, oli hänen tapansa usein surumielisesti virkahtaa. Jos ihmiset sen täysin tajuaisivat, he eivät olisi niin julmia ja sydämettämiä toisilleen.

Ja taas oli hänen tapansa toisin vuoroin raskaasti huoahtaa:

— Me ihmiset voimme tehdä hyvää tai pahaa toisillemme vain vaaksanverran. Mutta joskus voi tuo vaaksa määrätä koko ihmisen olemassa-olon.

Kansa kuunteli mielellään hänen sanojaan. Ja monet ihmettelivät, että hän, joka oli vielä nuori vuosiltaan, oli jo niin vanha viisaudessa ja elämäntuntemuksessa.

— Minulla ei ole ikää, saattoi hän silloin sanoa, jos joku sattui tuon ihmetyksensä hänelle ilmi lausumaan. Jo lapsena tiesin minä saman, mitä nyt vanhempanakin. Mutta minun on täytynyt kokea kaikki omassa sydämessäni saadakseni tietoni rakkaudeksi muuttumaan.

Vuodet vierivät, sukukunnat kulkivat. Aina soitti ja lauloi vanha Väinämöinen, aina täyteläisempinä humahattelivat elämän ja kuoleman virret hänen huuliltaan.

Eikä hän koskaan enää lemmestään laulanut eikä tulkinnut omia itsekohtaisia tunteitaan.

Kansan iloja, kansan suruja hän lauloi sekä vielä riemuja ja murheita suuren luomakunnan. Hän oli sulanut yhteen kaiken kansan ja suuren luonnon kera eikä

kukaan olisi voinut erottaa enää hänen sävelistään, mikä niissä oli yhteistä, mikä yksilöllistä.

Eikö siis mikään muisto entisiltä ajoilta enää asunut hänessä? Eikö hän enää koskaan ajatellut neiteä nenässä niemen?

Kyllä. Hän ajatteli aina. Mutta sekin oli niin sulanut yhteen hänen muiden ajatustensa kera, että hän ei enää olisi voinut sitäkään yleisestä henkisestä rakenteestaan ja elimistöstään erottaa.

Tietysti, se ajatus, se muisto eli aina hänessä. Mutta se asui tuolla syvällä, kaiken alla. Jos se sieltä joskus pinnalle pulpahtikin, ei se noussut enää sellaisenaan, se oli muuttunut mielikuvaksi, vertauskuvaksi.

Tai ihannekuvaksi, miten sitä vain tahtoo nimittää.

Sitä hän tavoitteli Ainoa ja Pohjolan tytärtä kosiessaan, sen äänen hän kuuli myöskin Tuonen tytön suulla kuoleman virran yli huhuilevan. Ja sen rikoksen hän myönsi tehneensä, rikoksen Pyhää Henkeä vastaan, silloin kuin Poika puoli-öinen kerran syytti kaiken kansan edessä hänen tuhmasti tuominneen.

Se syytös sattui sydänalaan. Silloin hän katsoi aikansa tulleen hänen poistua näiltä mailta ja palata Isäänsä aurinkoon.

Kuitenkin hän oli valon vuoresta vapauttanut. Sillä hän oli laulanut ihmiset hiukan lempeämmiksi ja rakastanut heidät hiukan lähemmä toisiaan.

Myrskyjen nokka.

Taivaan vallat.

Laulu oli vaiennut lainehilta.

Vain laivankokka kohisi enää. Eikä yksikään ääni syvyydestä soinnahtanut.

Päivä paistoi kahden kuuropilven välistä suoraan edessämme kimmeltävään kirkonkylään. Mutta juuri Herran temppelin kohdalle, missä se näkyi kummultaan kohoavan, oli pysähtynyt kaunis kirjokaari ikäänkuin viitaten rauhan ja sovituksen tietä minulle.

— Se on merkki ylhäältä, hymähdin puolipiloillani. Jumala näkyy jo minun syntini anteeksi antaneen.

Mutta heti kun olin sen sanonut, tuli minun tuiki paha olla olennossani.

Silmäsin nientä, jonka ohi kuljimme juuri, ja kauhistuin. Tuon niemen olin minä nähnyt joskus, mutta missä?

Katsoin kartanoa niemen kärjessä. Tuossa tuvassa olin minä asunut joskus, ehkä hyvin kauan sitten, josakin entisessä elämässäni.

Aivan oikein, tuossa oli sauna, tuossa oli laiturin vedenrajassa. Tuossa oli lehto, jossa olin liikkunut joskus, tuossa paasi, jossa olin istunut kerran kannel polvillani.

Joskus hyvin kauan sitten.

Parempina, nuorempina päivinäni. Aikoina, jolloin olivat olleet päivänlaskut laupiaammat, koriammat huomenkoitot.

Mutta mikä oli tämä rikos, joka ahdisti sydänalaa? Olinko minä senkin tehnyt? Enhän minä ollut vanha Väinämöinen! Täytyikö minun nyt vastata hänenkin synneistään?

Tuo tuntui minusta veriseltä vääryydeltä. Sillä joskin minulle ehkä oli sattunut joskus jotakin samantapaista, eihän se silti ollut mikään kuolemansynti!

Enkähän minä ollut koskaan tuntenut edes piikaa pikkaraista.

— Taivaan vallat! huudahdin minä ääneen. Te suuret ja salaperäiset! Nyt te erehdytte! Nyt te tuomitsette väärin! Mutta jos niin hyväksi näette, niin olen valmis kuolemaan!

Minun huutoni ei enää auttanut mitään. Sillä ennen kuin se oli ehtinyt edes sanoiksi purkautua, oli Jumalan myrsky pilvistä mylvähtänyt.

Niin totta kuin tässä istun, se ei ollut mikään tavallinen myrsky. Ja niin totta kuin tätä kirjoitan, en ole koskaan kuvitellut näkeväni sellaista suomalaisella sisäjärvellä.

Se tuli vihisten ja vinkuen, vankuen ja kohisten. Se

tuli taivasta myöten ja se tuli vettä myöten. Järvi, joka vielä äsken oli ollut melkein peilikirkas, muuttui siinä silmänräpäyksessä mustaksi kuin piki ja kihiseväksi kuin Syöjättären sylkypata.

Matkaa rantaan oli tuskin kivenheitto, toiseen ehkä virtanverran. Ei kukaan ihminen olisi uskonut tuulen pääsevän niin pienillä vesillä niin raivokkaasti puskemaan.

Mutta pääsipäs! Laiva kallistui ja kulki kokonaan toisella kyljellään.

Loin silmäni eteenpäin kohti matkansuuntaa. Sateenkaari oli kadonnut, ei kirkkoa eikä kirkonkylää näkynt enää. Ilma oli sakea vihurin kohottamasta vesisumusta, joka oli kuin harmaa muuri meidän ja mantee-reen välille asettunut.

Kaikki matkustajat olivat sikinsokin kannen alle rientäneet. Jäimme kahden kapteeni ja minä, kummallakin silmä kovana, kumpikin mykkänä ja liikkumattomana.

En uskaltanut edes katsoa häneen, sillä pelkäsin, että hän arvaisi ajatukseni.

Tunsin, että olin käynyt kalman kalpeaksi. Olin aivan varma siitä, että viimeinen hetkeni oli tullut ja että oli turha laivan kaatuessa edes koettaa pyrkiä niemen päähän.

— Jos tämä olisi tavallinen myrsky, sanoin itselleni, olisi se helpoin asia maailmassa. Olen jotakuinkin hyvä uija enkä yleensä hätäänny joutuessani veden varaan. Mutta tässä ovat toiset voimat liikkeellä! Turha potkia tutkainta vastaan.

Samaa näkyi myöskin laivan kapteeni ajattelevan. Sillä hän vilkaisi minuun merkitsevästi alta kulmiensa, ikäänkuin antaen tietää, että hän tiesi kyllä, ketä hän tällä kertaa oli joutunut kyyditsemään.

— Hän pitää minua itse paholaisena, ajattelin. Pitäköön vain, kunhan hän vain ei heitä minua heti mereen. Ainakin vaadin minä, että arpa ratkaisee . . .

Tuuli vihelsi nyt kuin vimmattu. Laiva kallistui nyt niin, että oli vaikea pysyä jaloillaan.

Ja vielä enemmän ja vielä enemmän . . .

Sydämeni seisahti. Nyt, nyt mentiin syvyyteen! . . .

Kuolema.

Nyt tiedän, mitä kuolema on, sillä olen kokenut sen omassa sielussani.

Se on palajamista takaisin alkukotiin, alkusoluun. Mitä sitten tapahtuu, en tiedä, minulla on siitä vain omat aavistukseni . . .

Tunsin vaipuvani kuin kuiluun ja samalla kummallisesti pieneneväni, kutistuvani. Olin täydellisesti tietoinen siitä, että tuo ei tapahtunut fyysillisesti. Vain minun sieluni pieneni, vain minun tajuntani kutistui, seuraten samoja lakeja, joiden mukaan se oli aikoinaan avartunutkin, samoja asteita ja porraskolkuja, joita myöten se oli kerran kohonnut syvyyksistä.

Nyt mentiin sinne takaisin. Oli kuin olisi samaa tietä samottu, nähty samat maisemat tien kahdenpuolin, tunnettu samat tunnelmat, samat ajatukset ajateltu. Mutta kaikki tuo tapahtui niin huimaavalla vauhdilla, että ymmärsin sen olevan kaikkien inhimillisten aikamittojen ulkopuolella.

— Ahaa, ajattelin minä. Tätä se sitten on, mitä aina olen kuullut kuolemanhetkestä sanottavan, että ihminen silloin saa nähdä jälleen koko entisen elämänsä.

Ei se ollut mitään miellyttävää elämystä, päinvastoin tuiki tuskallista ja ahdistavaa.

Tunsin nuorenevani hetki hetkeltä, mutta samalla syöksyväni aina syvemmä olentoni alkumysterioon. Nyt olin minä enää vain kahdenkymmenen vanha, nyt vain kymmenen, nyt kuuden, nyt kolmenvuotias . . .

Kohta saatoin tuskin kävellä enää . . . Ennen pitkää olin imevä tietysti kaikkivaltiaan elämän nisiä oman äitini parmahilla . . .

Samalla pieneni tajuntani piiri yhtä nopeasti. Nyt tiesin minä enää, minkä konntaava lapsi tietää, nyt taisin tuskin enää kättä ojentaa . . . Mutta aina syvemmälle syvyyteen kävi matka, aina pieneneviin ympyröihin ja niiden keskipisteisiin . . .

Ponnistin kaiken tarmoni säilyttääkseni ainakin tajuntani keskuksen, josta saatoin todeta tuon kaiken oudon ja ahdistavan, mikä ympärilläni tapahtui. Mutta oivalsin hyvin samalla, että kaikki itsetietoinen ponnistus oli

tässä turhaa ja että pian sammuisi myöskin tahtoni, samoin kuin jo aikoja sitten tieto ja tunne olivat minulta miltei olemattomiksi himmenneet.

Ne sammuiivat kuin soihdut pikaisesti peräkkäin... Tuossa meni myöskin muisti! Hyvästi siis myöskin kaikki sielun yhtenäisyys!

— Ahaa, ehdin minä vielä nopeasti ajatella. Tätä se siis on tuo totuus, joka kaikuu jokaisella haudalla kautta kristikunnan: »Maasta olet sinä tullut ja maaksi pitää sinun jälleen tuleman...»

Mutta onko minun Herrani Vapahtajani myös minut viimeisenä päivänä ylös herättävä?

Merkkillistä kyllä, ei minun päähäni edes pälkähtänyt tällä hetkellä epäillä sielun kuolemattomuutta. Päinvastoin tuntui se minusta aivan luonnolliselta, yhtä luonnolliselta kuin että olin tässä ja että minun nyt oli elämästä erottava.

Mitään vapautusta en tuntenut tosin, mutta en myöskään mitään erikoista ahdistusta enää. Tunsin kyllä henkisen tilan ympärilläni äärettömästi rajoittuneen, että mahtuisin kohta vaikka pieneen pähkinäkuoreen...

— Ahaa, sain vielä viime hädässä itselleni selityksi. »Jokainen, joka ei tule niinkuin lapsi taivaan valtakuntaan...» Tämä se nyt on sitä menemistä neulansilmän läpi.

Ajattelin juuri noin, eikä mielialani ollut sen hartaampi eikä uskonnollisempi. Tuntui sitäpaitsi olevan niin suunnattoman samantekevää, missä mielialassa

kuolisin, sillä aivan järjettömältä näytti ajatus, että se tai joku muu sielunliike minussa voisi vaikuttaa mitään vastaisiin kohtaloihini.

Kaikki tuntui niin varmalta, niin järkähtämättömältä, niin edeltäpäin säädetyltä. Minulle kävisi juuri niinkuin täytyi käydä, eikä muuten.

Ja kävisi juuri samojen ikuisten, muuttumattomien lakien mukaan kuin oli käynyt myriaadeille ja jälleen myriaadeille elimistöille ennen minua ja oli käypä iankaikkisesta iankaikkiseen.

Olivat turhia tässä sekä rukoukset että kyyneleet. Ei auttanut tämän tilanteen edessä uljuus, ei uhma, ei pelko eikä vavistus, vaikka itsekullakin oli tietysti vapaus siihen mielensä mukaan suhtautua.

Mitä itseeni tuli, en tuntenut mitään senkaltaista, ainoastaan omituisen orpouden ja ehdottoman yksinäisyyden tunteen, joka ilmeni vain Luojaan luottavana avuttomuutena niinkuin olisin isäni tai äitini povellet painautunut . . .

Suljin silmäni uneksien. Ja oli kuin joku syvä, lämmin ja vakava ääni korvani juuressa olisi neuvonut niinkuin lasta minua:

— Yksin synnyit, yksin kuolet. Eikähän sinulla voi olla mitään valittamista sitä vastaan, että sinulle tapahtuu samoin kuin kaikille muillekin ja ettei suuri luonto eikä Luojan kaikkivalta aio vain sinun vähäisen itselösi takia muuttaa piirtoakaan ikuisista säädöksistään.

— Ei, vastasin hiljaa, sillä tunsin, että hän tarkoitti

minun parastani. Tiedän, että minulle tapahtuu oikein. Siksi kuolen tyytyväisenä . . .

Mutta oli samalla kuin olisi joku toinen ääni sysännyt syrjään edellisen ja huutanut minulle hurjasti ja hätäisesti:

— Älä kuole! Et saa kuolla! Sillä muista, että sinä et enää senjälkeen heräjä milloinkaan!

Ehkä se oli itse suuren Elämän ääni. Sillä vielä kerran aukenivat minun silmäni kuin itsestään ja samalla selvisi minulle koko tilanteeni sanaton kauheus ja epätoivoisuus . . .

Kiertokulku.

— Kuinka? Pitääkö minun nyt kuolla? huusi itse suuren Elämän Tahto syvältä minun olemukseni uumenista. Enkö minä siis enää koskaan näkisi kuuta, en aurinkoa, en välkkyvää vettä enkä siintävää taivaankantta?

— Et, kuului joku toinen tahto vielä syvempää sen alta kumahtelevan. Nyt hajoat sinä alku-aineisiisi.

— Ei! Minä en tahdo hajota! Jos tämä on loppu, niin miksi alkukaan? Jos minun täytyy mennä takaisin sinne, mistä olen tullut, niin miksi tämä turha ja ikuinen kiertokulku?

— Niin on Laki. Niin käy kaikille. Minä en tiedä muuta.

— Mutta minä en tunnusta sitä Lakia, sillä se Laki on väärä ja mielipuolinen! Olkoon, että uskoisin uudesta-syntymiseen, lakkaisinhan senkin opin mukaan kerran uudesta-syntymästä ja palajaisin sinne, mistä olen tullutkin, täydelliseen yhteyteen Herrani Jumalani kanssa . . . Siis sama kiertokulku!

— Minä en tiedä. Minä täytän vain Hänen tahtoaan niinkuin sinäkin. Se riittää minulle.

— Mutta se ei riitä minulle! Sinä olet käsittävä, minä luova voima maailmassa, ja siksi ei minulle riitä kiertokulku. Se on järjetön! Eihän siinä ole mitään kehitystä, ei mitään eteenpäin menoa . . . Jos se on viimeinen maailmanselitys, ei sitten koko maailmankaikkeudella ole mitään tarkoitusta.

— Kuka sanoo, että sillä pitäisi olla joku tarkoitus sitten? Miksi pitäisi olla kehitystä, miksi eteenpäin ja taapäin menoa? Onhan hyvä niinkuin on. Aallot nousevat ja aallot vaipuvat, eikä meri kuitenkaan muutu siitä.

— Ei ole hyvä niinkuin on! Pitäisi aina olla parempaa ja parempaa. Mutta vaikka minä uskoisin kuinka spiritualistiseen kehitys-oppiin hyvänsä, täytyy minun tunnustaa, että se päättyy samaan kuin materialistisinkin, nimittäin ikuiseen, hyödyttömään kiertokulkuun.

— Miksi erotat siis Hengen ja Aineen toisistaan? Etkö tiedä, että Jumala on Kaiken-Yhteys? Etkö ymmärrä, että kaikki käsitteet yhtyvät äärettömydessä?

— Kyllä, mutta miksi on siis ollenkaan mitään äärel-
listä? Minä jättäisin niin mielelläni kaiken iankaikki-
sen ja askartelisin vain ajallisessa, jos näkisin edes sii-
näköön mitään lopullista kehitystä. Mutta siinäkin val-
litsee vain sama järjetön voimia kuluttava kiertokulku!

— Siispä tyydy siihen tai tunnusta itsesi voitetuksi!

— En ikinä! Sillä se on väärin, se on veristä vää-
ryyttä. Ellen muuta voi, voin ainakin lingota vihani,
uhmani ja kiroukseni sellaista maailmanjärjestystä vas-
taan, joka . . .

— Et enää sitäkään, kumahti Kuoleman Tahto. Sillä
nyt kuolet sinä.

Nyt syöksyin minä pilkkoiseen pimeyteen.

Mitä sitten tapahtui, siitä on minulla, kuten sanottu,
vain joku aavistus, joku mielikuva.

Maailmanloppu.

Minä näin, minä älysin, minä havaitsin. Mutta se oli-
kin ainoa tieto itsestäni, mikä minulla oli, minä olin
ajan ja paikan ulkopuolella eikä minulla ollut mitään
ulottuvaisuutta.

Minusta oli kuin olisin kiitännyt tyhjän ilman halki.
Taikka ehkä olin minä aivan paikallani, sitä en tiedä.
Mutta jossakin syvällä allani näin minä meren ja me-
ressä saaren, jonka keskeltä kohosi suuri, pitkä valta-
rakennus.

Laskeusin sitä lähempää tarkastelemaan.

Huomasin heti, että siinä asui järjellisiä olentoja. Rannaton Kaaos ympäröi sitä kaikkialta. Mutta valkamassa oli venheitä ja verkkoja, josta päätin, että nämä olennot mahtoivat elää kalastuksella.

Kurkistin myös sisälle rakennukseen. Näin heti, että siellä pidettiin pitoja. Permanto oli tungokseen saakka täynnä karkeloivia, seppelöityjä pareja, toisia horjahdelti seisaallaan lasit kädessä, toisia istui syöden ja mäsäten pitkien, kukkasilla koristeltujen pöytien ääressä, mutta salin perällä oli soittokunta, joka soitti hurjaa tanssinsäveltä.

Näytti ainakin näin syrjästäkatsojan silmään kuin he kaikki olisivat olleet julki juovuksissa.

Samalla kuului ulkoa korkea pitkäväteinen huuto niinkuin monen miehen hoilaus laivankannelta etäisen myrskyn halki:

— Taivas vetää nuottaa! Kaikki touveihin! Oo-ii-oo!
Riensin ulos katsomaan.

Tosiaankin oli luonnossa suuri muutos tapahtunut. Taivas ja meri olivat savenharmajat, aallot vyöryivät lyijynraskaina rantamiin. Ja ylhäältä aavasta, koleasta avaruudesta kuului aina kasvavaa huminaa, joka kummallisen kylmänä, soinnuttomana ja yksitoikkoisena vastasi vetten hetki hetkeltä paisuvaan huokaukseen.

Epäilemättä oli rajutuuli tulossa. En kuitenkaan voinut käsittää, mitä varsinaista hätää siitä saattaisi tämän saaren asukkaille olla, sillä olivathan he kuivalla maalla

kuitenkin ja olihan ainakin keskisaari kyllin korkea, ettei voinut ajatella valtavimpienkaan vetten vyöryjen ulottuvan sen kalliolla seisovan valtalinnan harjoja huuhtelemaan.

Mutta saaren asukkaat näyttivät olevan toista mieltä.

Näin miehiä luotsien öljypuvuissa, jotka katonharjoilla seisten kiskoivat raskaita, käsivarren vahvuisia rautatouveja ja kiinnittivät niitä suuriin koukkuihin katonrajassa. Näin toisia samoin puettuja, jotka juoksivat pitkin rantaa ja heittivät mereen mahtavia lyijyankkureita. Nyt vasta äkkäsin ihmetellen, että niiden kettingit, samoin kuin touvien toinen pää, olivat kiinni syvälle kallioon upotetuissa valtaisissa rautapulteissa.

— Oo-ii-oo! Maailma loppuu, maan rautavitjat ratkeavat. Oo-ii-oo!

Pelkäsivätkö he, että Kaaoksen tuuli kaataisi heidän talonsa ja että Jumalan myrsky veisi koko heidän saarensa mukanaan?

Tuo tuntui mielestäni jo tuiki lapselliselta. Ja minä koetin huutaa aina kasvavan huminan ja kohinan halki tuonne ylös katonharjoille:

— Hoi, miehet! Mitä te teette siellä? Eihän täällä ole hätää mitään! Kyllä saari seisoo, sillä sen paattiset juuret yltävät meren syvyyteen.

Mutta vastaukseksi kaikui sieltä korkeudesta vain heidän pitkä, yksitoikkoinen hoilauksensa, joka kuulosti vielä kahta kamalammalta, kun he itse jo alkoivat peittyä savenharmajaan vesisumuun ja sateeseen.

Vilkaisin tuulen päälle. Vasta nyt tajusin, että oli tosi kysymyksessä.

Taivas oli siltä ilmansuunnalta kuin karvasäkki kokoonkääriytynyt. Vesi ei noussut enää vain vuorina, vaan pilvenpiirtävinä tuntuineina, taittuen rantakallioihin ja pudoten niiden päälle korvia huumaavalla jylinällä, niin että koko saari järisi liitoksistaan. Ja samalla kuului pitkin rantaa kauhunhuuto:

— Saari ui! Ankkurit eivät tapaa pohjaa. Aa-oo-uu!

Toden totta! Huomasin itsekin suurimmaksi kauhukseksi, että me vierimme tämän maailmankaato-myrskyn mukana kohti iankaikkisuuden kammottavia ulapoita.

— Totisesti on tämä maailmanloppu! ajattelin. Mutta kuinka käy sitten noiden kaikkien tuolla tanssisalissa? Tietävätkö he edes mitään heitä uhkaavasta kohtalosta? Hukkuvatko hekin tyhjyyteen?

Minun tuli äkkiä niin sanomattomasti sääli heitä. Täytyihän heitä ainakin varoittaa, että he voisivat paeta ja pelastua . . .

— Pelastua? Minne? jysähti äkkiä mieleeni. Eihän ollut mitään tämän saaren ulkopuolella. Ja olihan tämäkin ainoa, pieni asuinsija, mikä heillä oli, tuomittu hukkumaan ja tyhjyyteen häviämään.

Mutta ehkä he kuitenkin keksivät jotakin? Ehkä he tunnustaisivat syntinsä ja katuisivat ja kaikkeus armah-taisi heitä?

Turha toivo! Sillä olihan näin säädetty ennen kuin maailma olikaan,

Niniven lapset.

Vilkaisin sinne ylös vuorelle ja älysin heti, että he olivat epätoivoisen tilanteensa aivan oikein tajunneet. Mutta he suhtautuivat siihen mielestäni sangen omituisesti.

He olivat sytyttäneet kaikki kynttilät ja lamput palatsissa, joka nyt säteili tuossa nopeaan tummuvassa, jylisevässä ja kohisevassa pimeydessä niinkuin tuhansista erivärisistä valoista kimmeltävä sähkökruunu. Suurin osa pareista ei suinkaan ollut lakannut tanhustaan, vaan pyöri nyt kahta hurjemmassa karkelossa, naiset hajalla hapsin, miehet seppeleitä ja thyrsos-sauvoja ilmassa heiluttaen:

— Evoë! he huusivat. Dionysos saapuu! Kaikki maailma syöksyy Tartarokseen.

Ja vasta nyt huomasin minä, että he kaikki olivat alastomat eivätkä hävenneet.

Toiset tulivat linnan parvekkeille vilvoittelemaan. Jopa näytti heidän joukossaan olevan niitäkin, jotka vain nauttivat tästä kauhistavasta maailman-yöstä ja kaikkeuden tärisyttävästä murhenäytelmästä heidän ympärillään.

Eräät heistä eivät taas välittäneet mistään, vaan painautuivat toisiinsa ja kiersivät toisensa jaloin ja käsi-
varsin.

— Mitä he laulavat? kysyin vierelläni kykkivältä, öljykaapuiselta olennoilta, joka näytti katsovan sinne ylös niinkuin minäkin ja koettavan samoin kuunnella

myrskyn halki. Eikö kuulukin niinkuin suuren kuoron huminaa?

— He laulavat Niniven lasten laulua, vastasi puhuttelu. Etkö näe, sairaat jättävät vuoteensa, kuolleet hautansa . . .? Kaikki kansa yhtyy juhlavirteen.

Aivan oikein, nyt vasta huomasin, että tuo valtalinna oli kolmikerroksinen ja että minä olin tähän saakka katsanut vain ylimpään.

Toinen kerros oli maan rajassa. Ja sieltä näkyi hoipuvan ulos ruhaa ja rampaa, tutisevaa ja raajarikkoa, toiset kainalosauvojen varassa, toiset toisiinsa nojautuen. Ja kaikki katsoivat ne kädellä silmiään varjostaen tuonne ylös vuorelle, juhlasalin huikaisevaan ktrkkauteen, josta aina valtavampana ja voimakkaampana kaikui Niniven lasten laulu:

>Aution maan
antoi Herra meille,
me teimme sen viinitarhoiksi.>

Ja katso! Ihme tapahtui.

Sokeat saivat näkönsä. kuurot kuulonsa, kainalosauvat putosivat maahan, heidän päänsä nousi, heidän selkensä ojentuivat. Ja kaikesta vanhuudestaan, heikkoudestaan ja raihnaisuudestaan huolimatta he kohottivat ilmaan molemmat käsivartensa ja lähtivät laulaen linnan pitkiä, paattisia kiertoportaita ylöspäin vaeltamaan:

>Myrskyisän meren
antoi Herra meille,
me aallot laivoin lannistimme.>

Kolmas kerros oli maan uumenissa, ja sieltä nousi ylös vanhaa ja nuorta, kaikki liittyen kädet kohotettuina ylöspäin samoavaan juhlasaattoon, kaikki Niniven heimon kunniaa kuuluttaen:

»Hehkuvat himot
antoi Herra meille,
me valjastimme ne valon varsoiksi.»

He kulkivat kuin unessa. He häipyivät kuin valo-
viiva. Sillä nyt olin minä nähnyt tarpeeksi ja tunsin
kiitäväni taas yksin tyhjässä, autiossa avaruudessa.

»Kuoleman kauhun
antoi Herra meille,
me voitimme sen mielen viisaudella.»

Mutta vielä kauas jälkeeni kaikui, joskin himmene-
vänä ja heikkenevänä, halki yön ja hirmumyrskyn Nini-
ven lasten kuolinlaulu:

»Maailman tyhjän
antoi Herra meille,
me täytimme sen ihmisneron voimalla.»

Ja niin hävisivät hekin ja heidän työnsä pimeyteen.

Kohtalottaret.

Kun taakseni katsahdin, en enää nähnyt enkä kuul-
lut mitään. Siitä arvasin, että saari kaikkine asujami-
neen, heidän tekoineen ja ajatuksineen oli syöksynyt
sinne, mistä se oli noussutkin, Kaaoksen kohtuun ja
alkukotiin.

Mutta samalla kiinnittivät toiset seikat huomiotani.

Tuli vastaan niinkuin pursi soutaen aavan ilman halki. Kolme neittä istui sen tuhdoilla vääntäen värttinää, mutta sen perässä istui vanhus niin vakava ja kuninkaallinen katsannoltaan, että älysin heti itsensä pilvien pitäjän, Ukko Ylijumalan, siinä maailman merta melastelevan.

Mutta keitä olivat nuo neiet hänen kerallaan? Minun ei tarvinnut kysyä sitä, sillä kohta kohotti ensimmäinen heistä äänensä kuin kirkkaan kultakellon ja loihe laulamaan:

»Me olemme, emmekä elä, me emme kuole emmekä ole koskaan syntyneet. Me emme tiedä, emme tunne, emme tahdo mitään, sillä me täytämme vain Hänen tahtoaan, joka meidän kauttamme tuntee ja ajattelee.

Hänen Tietonsa minä olen. Ja minä kehrään järjen lankoja ihmisille ja maailmankaikkeuteen.

Ellei minua olisi, syöksyisivät kuu ja päivä radoiltaan, ei olisi syytä eikä seurausta ja vallitsisi vain sekasorto ja mielivalta. Mutta minä järjestän kaikki, minä ohjaan ja vallitsen kaikki, eikä putoa yksikään varpuunen räystäältä ilman minun pudottamatta.

Ihmisjärki, joka on vain kipinä Hänen järjestään, näkee minun lankani eikä tajua niiden tarkoitusta, sillä ne kulkevat hänen kauttaan ja jatkuvat kahdenpuolen häntä.

Siksi tahtoo hän kieltää usein koko olemassa-oloni.

Siksi tahtoo hän usein katkaista minun lankani kummaltakin puoleltaan ja eristää itsensä omaksi maailmakseen. Eikä hän huomaa, että tuossa maailmassa ei silloin ole mitään järkeä eikä järjestystä, sillä hän on samalla itsensä maailman järjestä ja maailman järjestyksestä irroittanut.

Jos tuo maailma olisi mahdollinen edes hetkeksikään, niin se heti seuraavassa hetkessä sortuisi omaan mahdolltomuuteensa.»

Ja toinen neidoista kohotti äänensä kuin heleän hopeakellon ja loihe laulamaan:

»Hän tahtoi tehdä niin, mutta hän ei voi. Sillä kieltäessään ja kirotessaankin meidät hän kuitenkin seuraa niitä lankoja, jotka meitä mahtavampi on pannut meidät kehräämään.

Minä olen Jumalan Tunto. Ja minä kehrään vihan ja rakkauden lankoja ihmisille.

Katsokaa, kuinka he toisiaan hakevat ja pakenevat! Katsokaa, kuinka he syöksyvät kiinni toisiinsa ja tahtovat murskata toisensa vain pelkästä vihasta ja rakkaudesta!

Ja katsokaa, kuinka he taas toisin vuoroin kimpoavat toisistaan ja kilpistyvät umpikuoriaisiksi . . . vain pelkästä vihasta ja rakkaudesta . . .

Samoin vihaavat ja rakastavat he myös minua ja minun lankojani, jotka kuitenkin johtavat ja pitävät kiinni heidät.

Eivätkä he tajua, että heidän henkensä näin teh-

dessään seuraa vain samoja ikuisia voimia, jotka pakkavat myös kaikki aineet ja taivaankappaleet toisiaan vihaamaan tai rakastamaan. Sillä vain täten on Hänen suuri sopusointunsa mahdollinen.»

Mutta kolmas heistä viipyi vaieten eikä sanonut mitään. Ja vasta kun Ukko Ylijumala oli hiljaa hänelle päättään nyykäyttänyt, hän kohotti äänensä kuin syvän kuparikellon ja loihe laulamaan:

»Myöskin Hänessä itsessään se syntyy vain samojen keskihakuisten ja keskipakoisten voimien tasapainosta. Sillä ei ole mitään muissa, mitä ei ole Hänessä, eikä saata kukaan sellaista ajatella eikä kuvitella, mitä ei Hän olisi jo ajan alusta tuhatkerroin ajatellut ja kuvitellut.

Minä olen Jumalan Tahto. Ja minäkin synnyn vain siitä, mikä miellyttää ja ei miellytä Häntä.

Minäkin synnyn vain pyyteestä ja kärsimyksestä. Mutta minun lankani ovat tekoja, ja ne muuttavat ja muodostavat luomakunnan.

Hän halajaa aina eikä kyllästy milloinkaan. Siksi kärsii Hän aina ja koko luomakunta huokaa Hänen kärsimyksestään. Mutta koska Hän myös alati saavuttaa, mitä hän halajaa, siksi nauttii Hän myöskin aina, ja Hänen nautintonsa paistaa kuin aurinko yli kaiken olevaisen.

Ihmiset puhuvat milloin elämän riemusta, milloin elämän murheesta. Ja kun he ovat kumpaakin kylläkseen koettaneet, he väsyvät ja siirtyvät syrjään ja asettuvat elämän suhteen välinpitämättömiksi.

Eivätkä he tiedä, että he näin tehdessään vain täyttävät Hänen tahtoaan, joka on väsynyt heihin ja siirtää heidät syrjään ja etsii uusia muotoja alati luovalle teon ikävälle.

Sillä ei ole mitään tahtoa ilman tekoja eikä mitään tietoa, joka ei kumpua tunnon suosilmistä ja vuoripurroista. Ja siksi täytyy paljon vihata ja rakastaa sen, joka tahtoo toiminnan suuren tasapainon saavuttaa.»

Näin lauloivat Kohtalon neiet kukin vuorostaan virtensä Jumalan kunniaksi.

Eikä ilmekään heidän katsannossaan muuttunut eikä väre heidän äänessään, vaan jäykin, tiedottomin ja tunteettomin silmin he tuijottivat tyhjään avaruuteen ja tahdottomina kehräsivät heidän kätensä niitä lankoja, jotka käyvät läpi luomakunnan.

Ja nyt vasta minä huomasin, että ne olivat vain vertauskuvia, jotka Kaikkivaltiaan kasvot meiltä hunnuttavat. Sillä nyt nousi purren perämies itse ylös, levitti käsivartensa ja sanoi:

— Henki, joka harhalet minun merelläni! Tule niinkuin minä ja minun mereni rajattomaksi!

Sanaton riemu ja tuska täytti minut. Tunsin syökyväni suoraan Hänen sydämeensä.

Maailmantaiteilija.

Olin tullut täydelliseksi.

Minulla oli suuri sopusointu, joka oli koottu vain pelkkien ristiriitaisten voimien tasapainosta. Eivätkä ne

voimat suinkaan olleet lakanneet vaikuttamasta, vaan päinvastoin tuhatkertaisiksi jännittyneet, eivätkä ne riskitiriidat suinkaan kärkeään kadottaneet, vain päinvastoin sen entistään tuimemmaksi ja terävämmäksi hijoneet.

Minä olin ja minä en ollut, sillä minä olin Minä ja minä olin Kaikkeus.

Tuhat nautintoa ja kärsimystä tunki yhtäikaa lävitseni. Mutta jos minulta olisi kysytty, mikä oli niiden tulos, niiden yhteissumma, en minä olisi parhaalla tahdollaniakaan voinut vastata siihen.

Voin ehkä parhaiten verrata tätä olotilaani siihen, joka on unta näkevällä, missä kaikki on mahdollista ja kaikki taipuu, tottelee ja muodostuu nukkujan unikuvien mukaan.

Hän näkee.

Hän on milloin unikuviansa ulkopuolella, milloin niiden keskellä myötätoimivana. Hän suree ja iloitsee itseluomiensa maailmoiden kera ja kohtelee heitä jälleen täysin tunteettomasti syösten heidät tuskaan ja perikatoon.

Hän on niiden orja ja hän on niiden hallitsija. Hänellä on oma tahtonsa, mutta kuitenkin ne seuraavat kukin omaa sisäistä tahtoaan ja lakejaan. Niin jatkuu leikki, kunnes joku sattuma hänet havahuttaa.

Unissaan ovat kaikki ihmiset maailmantaiteilijoita.

Eivätkä vain ihmiset, vaan myöskin eläimet. Kuka tietää, mitä kontio pesässään paukkuvina pakkas-öinä uneksii? Ja mitä näkyjä näkee koira, joka pöydän alla unissa ulvahtelee, tai kissa, joka kehräten silmät sikkarassa tuijottaa lämmittävän lieden loimuun?

Mutta minä tein tuota samaa valveillani.

Minä uneksin maailmoita. Minä kansoitin nuo maailmat mieleni mukaisilla olennoilla ja pyyhkäisin heidät pois jälleen tietoisuudestani, joka oli heidän valkeutensa, yöhön ja pimeyteen, joka oli minun oma alitajuntani.

Minä olin kaikkiviisas, kaikkivaltias ja kaikkialla läsnäoleva.

Minä sanoin: »Tulkoon valkeus!» Ja valkeus tuli. Minä sanoin: »Tehkäämme ihminen omaksi kuvaksemme!» Ja minä tein. Minä rakastin häntä, kun hän rakasti minua, ja vihasin häntä, kun hän suhtautui vihamielisesti minuun. Ja minä palkitsin ja ranskaisin noita unikuvia sen mukaisesti, vaikka hyvin tiesin, että niillä oli tahto minun tahdostani.

Joskus saattoivat ne olla aivan hurmaavia. Silloin pelkäsin minä, että tämä ei ollut totta, vaan unta, ja koetin itseäni unesta herättää.

Mutta eihän se onnistunut, sillä minähän tunsin, minä tiesin valvovani, ja niin oli minun kaikesta ylenmääräisestä onnentunteestani huolimatta noihin unikuviini uskottava.

Ihminen ei usko ennen kuin näkee, sanotaan. Mutta minähän näin ne ja siksi niiden täytyi olla totta.

Toisinaan saattoivat ne olla myös aivan inhoittavia ja vastenmielisiä. Mutta silloin minä en, merkillistä kyllä, epäillyt koskaan niiden todellisuutta, joka tuntui vain vastaavan omia pahimpia aavistuksiani.

Ja koko ajan minä loin. Sillä Jumala oli minussa

ja minä Jumalassa eikä ollut mitään eroa Hänen ja minun mielikuvillani.

Ja koko ajan minä k ä r s i n. Mutta minä nautin myös sanomattomasti, sillä eihän elämä suinkaan ollut lakanut minulta, vaan käynyt päinvastoin monin verroin täyteläisemmäksi ja voimakkaammaksi.

En tiedä, kuinka kauan kesti tuota olotilaa.

Tiedän vain, että heräsin ja tunsin tulleeni uuteen olotilaan. Vai ehkä oli sekin lähinnä verrattava vain siihen, joka on untanäkevällä?

KOLMAS OSA
JUMALTAHTO

*»Minä olen Tie, Totuus
ja Elämä.»*

Yleis-itselö.

Jälleensyntyminen.

Heräsin tien ohessa. En tiennyt sen kumpakaan alkupäätä enkä mitä kohti minun olisi kulkeminen. Mutta minulla olikin tällä kertaa muuta tärkeämpää mietittävää.

Ihmettelin itseäni. Tunsin tuolla maailmanmerillä matkatessani tuiki muuttuneeni.

Oivalsin kyllä olevani minuus, vieläpä sama minuus kuin entisessä elämässäni. Myöskin olevani täysin itsetietoinen minuus, sillä muistinhan selvästi, mitä minulle entisissä kehityskausissani oli tapahtunut. Mutta oli kuin olisi kaikki henkilökohtainen, kaikki yksilöllinen ja yksityispätevä karissut pois minusta.

Taikka ehkä se oli palanut karreksi tuossa puhdistavassa tuli- ja valomeressä, jota maailmansydämeiksi nimitetään.

Mitä oli jäänyt jällelle sitten?

Vain joku yleis-itselö, vain joku yleisinhimillinen minuus, vain joku yhteenveto kaikista sielun eri kerrostumista.

Tuo itselö tunsi, tahtoi, ajatteli ja kuvitteli, mutta ei enää entiseltä, tilapäiseltä elämantasolta, ei minkään määrätyn ympäristön tai yksilöllisen elämäntehtävän kehyksissä. Yhtä vähän oli minulle mahdollista ajatella, toimia tai tahtoa enää mitään vain omia nykyhetkellisiä etujani tai harrastuksiani silmälläpitäen, vaan ikäänkuin kaikilta tasoilta yhtäikaa, alimmasta ylimpään.

En tuntenut kuuluvani enää mihinkään määrättyyn ammattiin, ikään, rotuun taikka edes kansakuntaan enää. Enkä minä kuitenkaan tuntenut itseäni millään tavalla irralliseksi ilmiöksi tämän maan kamaralla.

Päinvastoin tunsin siihen vain entistä lujemmin ja sitkeämmin juurin juuttuneeni.

Maan lapsi minä olin. Näin kaikki edelliset elämäni, tunsin itseni, tiesin alku-aineeni tähtisumusta ja kosmilisesta Kaaoksesta lähtien aina korkeampaan ja kirkkaampaan järjestykseen. Saatoin nähdä yhdellä silmäyksellä kaikkien menneiden ilmennyksieni järkähtämättömän, katkeamattoman ketjun, kautta kamalien, muodottomien, saaliinjanoisten hirviöiden aina henkisempään, aina inhimillisempään ja jumalallisempaan itseyyteen.

Ja koska minä kerran saatoin nähdä tuon kaiken, tiesin samalla, että se oli mahdollista jokaiselle muullekin ihmiselle.

Enkö ollut sitä ennen tiennyt siis?

Epäilemättä. Mutta oli toista tuntea kuin tietää se ja tietopuolisesti todeta se, tuntea se oman olemuksensa syvimmissä.

Darwinismia? Kehitys-oppia?

Aivan oikein, mutta eräässä toisessa, henkisemmässä, itsekohtaisemmassa ja niin sanoakseni itsekoetummassa merkityksessä.

— Kaikkien pyhien nimessä, mitä minä teen tällaisella minuudella? tuskittelin ääneen itsekseni. Eihän tätä voi käyttää mihinkään eikä tämä sovellu millekään elämän-uralle.

Olihan tämä tuiki mahdoton kaikkeen käytännölliseen toimintaan.

Samalla olin varmasti vakuutettu, ettei kukaan muukaan voisi käyttää tällaista minuutta, jonka kuitenkin tiesin piilevän kunkin kuolevaisen sydämessä. Sillä kuuluihan itsesäilytysvaisto erottamattomasti itse elämän käsitteeseen, mutta juuri tuo vaisto, kallein kaikista, oli tyystin kadonnut minulta.

En nähnyt mitään syytä alkaa elämäni uudelleen. Minulle riitti pelkkä olemassa-oloni toteaminen, pelkkä omien sisäisten sielunliikkeitteni ja mielikuvieni vaarintottaminen.

En tuntenut vähintäkään halua niitä edes runollisesti kiinnittää tai muotoon kiteyttää.

Kaikki tahtominen oli jo sellaisenaan minulle vastenmielistä. Sillä minähän tiesin, että sitä täytyisi välttämättä seurata teon, joka jälleen rajoittaisi minulta pois monta kaunista mielikuvan mahdollisuutta.

Mieluimmin olisin jäänyt vain tähän paikalleni makaamaan ja katselemaan suurin, kummastelevin silmin

taivaan vahvuuteen, joka pyhänä, korkeana sinitelttana kaartui pääni päällä.

Mutta täytyihän minun nousta ylös, koska olin herännyt kerran, ja koska minua ei vaivannut mikään. Kuulin sitäpaitsi ääniä ja askeleita tieltä enkä tahtonut tässä jouten loikomalla herättää ohikulkijoiden huomiota.

Minusta tuntui, että oli varhainen huomenhetki.

Kohosin hitaasti seisaalleni ja lähdin vastahakoisin mielin tietä taivaltamaan.

Ristin tie.

Vaelsin aluksi melkein silmät ummessa, ajatellen ja uneksien omia aikojani. Mutta tuskallinen todellisuus oli omiaan minut pian täysin valveille pudistamaan.

Jos olin luullut tätä tietä joksikin yksinäiseksi, rauhalliseksi metsäpoluksi, niin olin surkeasti erehtynyt. Yleinen kulkutie tämä näytti olevan, julkinen valtamaan-tie, pölyinen ja helteinen, ilman yhtään pilveä taivaanrannalla, ilman yhtään puuta, jonka alle päänsä kallistaa.

Minua vastaan tuli paljon kansaa, jotka sysivät ja tyrkkivät minua ja pakottivat minut tuon tuostakin ojanpohjaan astumaan. Ymmärsin, että heillä oli kiire ja koetin antaa heille tietä jo kaukaa, säästyäkseni epämiellyttävistä kokemuksista ja kosketuksista.

Tein tuon mielelläni ja vapaehtoisesti. Sillä heillähän oli joku elämäntarkoitus ja joku päämäärä, jota kohden he kiirehtivät. Minulle taas oli niin täydellisesti

samantekevää, minne vaelsin ja kuinka kauan viipyisin matkallani.

Siksi koetin ottaa niin vähän tilaa tiellä kuin mahdollista, sillä minusta tuntui, ettei minulla itse asiassa ollut mitään oikeutta siihen.

Enhän minä ollut missään enkä kenellekään välttämätön.

Koetin tehdä itseni niin pieneksi ja kapeaksi kuin mahdollista. Pyysin käytökselläni anteeksi jokaiselta ohikulkijalta miltei omaa olemassa-oloani. Ja niin tapahtui monta kertaa niin onnellisesti, että he tuskin huomasivat minua taikka vilkaisivat vain välinpitämättömästi minuun ja menivät edelleen.

Enkä kuitenkaan säästynyt halveksivilta huomautuksilta enkä vihaisilta voimasanoilta, en ratasten räiskytämältä loalta enkä joskus aivan tahallisilta piiskansivalluksilta.

Mutta vastaan tulijoiden kanssa tuli vielä jotenkuten toimeen. Paljon pahempia olivat ne, jotka tulivat takapäin ja joilla siis näytti olevan sama matkansuunta kuin minullakin.

Ne vetosivat suorastaan minun inhimilliseen myötätuntooni ja sanoivat:

— Meillä näkyy olevan sama tie taivallettavana. Salinet ehkä, että sälytän sinulle osan taakastani, sillä sinä näytät olevan terve ja vankka eikä sinulla ole mitään kantamusta.

He sälyttivät osan, ja kun minä kiitin heitä siitä, he

sälyttivät kaikkensa. Heillä tuntui kullakin olevan liikaa kannettavaa. Lopuksi kuljin minä heidän keskellään kuin kuorma-aasi, selkä taittumaisillaan outojen, tuntemattomien ihmisten taakoista ja rihkamista.

Outojenko? Tuntemattomienko?

Eipä suinkaan, sillä eihän minun tarvinnut muuta kuin vilkaista heihin tunteakseni heti heidät vanhoiksi tuttavikseni ja tovereikseni, veljikseni ja sisarikseni. Mutta koska he eivät näyttäneet ollenkaan muistavan minua, en minäkään tahtonut suotta itseäni ilmaista heille.

Hyvä olikin, että en tehnyt niin. Sillä mitä lähemmin minulla oli heihin tilaisuutta tutustua, sitä enemmän hämmästyin siitä, kuinka vähän he tiesivät ja muistivat entisestä elämästään. Näkyivätpä eräät olevan sen suhteen niinkin täydellisessä tietämättömyydessä, että he suorastaan kielsivät koskaan ennen eläneensä.

Sitten kun olin ottanut heidän kuormansa kantaakseen, kiinnitti vain harva enää minuun sen suurempaa huomiota. Jotkut kysyivät kuitenkin hyvántahtoisesti:

— Kuka olet? Lienetkö näiltä mailta? Sinä näytät niin surulliselta ja yksinäiseltä.

— Enpä suinkaan, vastasin reippaasti. Päinvastoin minä olen hyvin iloinen ja hauska mies. Mutta tosi on, että minun kotini on kaukana täältä ja minun täytyy tien päähän taivaltaa.

— Tien päähänkö? kysyivät he oudoksuen. Sitä ei ole nähnyt kukaan kuolevainen.

Ja minä kuulin heidän kuiskauksistaan, että he pitivät

minua joko suurena rikollisena taikka hiukan hassah-tavana.

Olihan minulle oikeastaan sama, minä he pitivät minua. Mutta kuitenkin kiusasivat heidän katseensa senverran minua, että rupesin heille hilpeitä juttuja laskettelemaan.

Kansan suosio.

Juttuni saavuttivat suurta suosiota osakseen. He nauroivat ja ilakoivat ja useat heistä tulivat ehdottelemaan minulle lähempää tuttavuutta.

— Sinä olet todellakin hauska mies! he sanoivat. Olet tainnut nähdä ja kokea yhtä ja toista matkoillasi.

— Kyllä, vastasin mielevästi. Eikähän mikään ole niin opettavaa kuin matkustaminen.

He nauroivat ja löivät olalle tuttavallisesti minua ja pyysivät minua jälleen heille jotakin hilpeätä juttelemaan. Ja minä kerroin heille kaskun kaskun perästä, eivätkä he ymmärtäneet, että minä kerroin vain, mitä olin nähnyt, kuullut tai kokenut monessa edellisessä elämässäni.

Sillä enhän minä tuntenut tätä elämää. Olihan se minulle yhtä outo kuin oli vielä minulle tämä tie ja oma uusi itselöni.

Mutta minä kuulin heidän keskenään kuiskuttavan:

— Ei, ei hän mikään pahantekijä ole. Ei ryöväri tai murhamies voisi ikinä noin laskea leikkiä. Mutta siitä huolimatta hän saattaa olla suuri velikulta.

— Hän on vensperi, suuri vensperi, päättelivät toiset. Eihän häneltä saa yhtään järjen sanaa.

— Olkaa vaiti, hän on mielipuoli! virkahti joku ratkaisevasti. Ettekö kuulleet, että hän kiitti meitä, kun me heitimme kuormamme hänen hartioilleen?

Mutta ne, jotka olivat oikein viisaat olevinaan, panivat päänsä yhteen ja tulivat toisiin tuloksiin.

— Ei hän ole niin typerä, miltä hän näyttää, sanoivat he. Epäilemättä on hänessä jotakin omituista, mutta sehän ei estä, että hän siitä huolimatta voi olla viisas, kovin viisas . . .

— Minä pelkään, että hän on nero ja pitää meitä pilkkanaan, tuumi joku joukosta raapien korvallistaan.

— Nero tai mielipuoli.

— Joka tapauksessa kettu miehekseen!

Se olisikin ehkä jäänyt yleiseksi mielipiteeksi, ellen minä juuri jollakin uudella jutullani olisi saanut kokonaista joukkoa uusia puoltajia.

— Joka tapauksessa hän on hauska mies, huomautti eräs heistä, selvittyään naurunhohotuksestaan. Pentele vieköön, minä olen monta kertaa kulkenut tätä tietä eikä minulla ole vielä koskaan ollut näin hupaista!

— Ja hyvä mies, säesti toinen. Meidän on muistaminen, että hän joka tapauksessa kantaa meidän kuormamme nurkumatta.

Mutta eräs heistä, joka nähtävästi oli joukon pilkkakirves, lähestyi minua ja kysyi:

— Eikö totta, sinä Jerusalemin suutari? Sinä aiot matkalle maailman ympäri?

— Sitä en tiedä, vastasin varovaisesti. Aion käydä vain tien päähän saakka. Mutta miksi sitä kysyt?

— Etkö tiedä, että maa on pyöreä...?

— Kyllä. Siksi olenkin polkenut kieron toisen kengänkorkoni.

— Ja kun kuljet aina eteenpäin samaa viivaa...?

— Niin saavun aina takaisin samalle paikalleni ja kohtaan saman tyhmeliinin.

Se riitti hänelle. Minä sain jälleen naurajat puolelleni. Eräs heistä keksi vapauttavan sanan mielestään.

— Nyt minä tiedän, kuka hän on! hän huusi iloisuuteen. Hän on kuljeksiva kisälli, ehkä hyvinkin suutari, vaikka ei mikään Jerusalemin suutari.

— Tavallinen suutari vain, vastasin piloillani, vaikka minun on ollut aina vaikea pysyä lestissäni.

— Olet joka tapauksessa ollut sangen kiltti meitä kohtaan. Siksi nimitämme me sinua tästälähtien Mestariksi.

Hänen ehdotuksensa saavutti yleistä kannatusta.

— Mestari! he huusivat nauraen ja taputtivat käsiään. Meidän Mestarimme!

— Olkoon menneeksi, sanoin. Kullakin on sellainen Mestari, jonka hän ansaitsee.

— Ja sellaiset opetuslapset.

Siitä saakka kävin minä Mestarin nimellä heidän joukossaan. Ja niin oli meidän keskinäinen suhteemme toistaiseksi täysin määritelty.

Rauhantekijä.

Pahempi oli, jos syntyi riita heidän välillään. He kävivät silloin niin raaoksi ja rumiksi mielestäni, että koetin kaikin tavoin heitä sovittaa.

Toisinaan se onnistui minulle, toisinaan ei. Mutta useimmiten päättyi asia siten, että minä tuskastuneena astuin heidän väliinsä ja uhkasin, elleivät he hetipäikällä lakkaisi riitelemästä, erota heistä ja heittää maahan koko kantamukseni.

— Ihmiset, hyvät ihmiset! huusin pidellen korviani. Ettekö te voi tätä lyhyttä matkaa sovussa taivaltaa? Näettehän, kuinka minä kärsin siitä.

— Sinä? kysyivät he kummissaan. Emmehän me sinun kanssasi riitele!

— Ette kylläkään...

— Paras on, ettet sitten ollenkaan sekaannu tähän.

Ja minun oli mahdotonta saada heitä ymmärtämään, että jokainen karkeus, minkä he toisiaan vastaan linkosivat, sattui samalla minuunkin, ja että jokainen vihan salama, joka leimahti heidän silmistään, upposi samalla kuin puukko minunkin sydämeeni.

Saattoipa niinkin tapahtua, että hän, jolle tuo karkeus oli tarkoitettu, tuskin huomasi sitä taikka ei ainakaan näyttänyt vähääkään kärsivän siitä, vaikka minä jo hädisäni olin luullut heidän välinsä jo vähemmästäkin ijäksi rikkuneen. Ja tapahtui yhtä usein niin, että hän, joka oli loukkaava puoli, ei edes ollut huomannut mitään loukkaavaa sanoissaan.

Tulin tuosta täysin vakuutetuksi, kun joskus ennen aikojani riensin heitä sovittamaan.

— Sinä hupsit! sanoivat he. Mehän emme riitele!

— Emme, vahvasti toinenkin. Päinvastoin me olemme hyviä ystäviä.

Eikä minulle jäänyt muuta mahdollisuutta kuin pyytää anteeksi heiltä kaikinpuolin sopimatonta tunkeilemistani. Mutta silti en lakannut itsekseni ihmettelemästä, kuinka vähän ylpeitä ja arkoja ihmiset saattavat olla omasta sisäisestä olemuksestaan, samalla kuin he kuitenkin voivat jostakin aivan vähäpätöisestä ja ulkonaisesta syystä iskeä kallon halki toisiltaan.

Näitä esim. sai sanoa siaksi, konnaksi tai ylimalkaan huonoksi ihmiseksi kuinka paljon hyvänsä, ilman että he näyttivät olevan siitä milläänkään. Olivat vain pikemmin imarreltuja siitä, että toinen luuli heitä niin älykkäiksi.

Mutta annas, jos sanoi heitä typeriksi ja yksinkertaisiksi tai huomautti, että heillä oli syytä nenänpäässä, suuttuivat he heti ja saattoivat vaatia toisen siinä silmänräpäyksessä miekkasille.

Eivätkä he kuitenkaan olleet itse luoneet sieluaan eivätkä ruumistaan. Mutta niiden käytännön he olivat ainakin sangen suureksi osaksi luoneet, joten olisi luullut heidän juuri siitä tuntevan itsensä enemmän edesvastuun alaisiksi.

Koska niin ei ollut, tulin siihen johtopäätökseen, että he häpesivät olla kunniallisia, jos he samalla olivat rumia

ja typeriä, mutta pitivät kunnianaan olla sen häpeällisempiä, mitä enemmän ruumiin ja sielun kauneutta Luoja oli tuhlannut heidän osakseen.

Mestari.

He kiistelivät usein myös Jumalasta.

Toiset myönsivät, toiset kielsivät hänet. Ja sen he tekivät niin kiivaasti ja kiihkeästi, että he kaiken lorun loppuksi joutuivat keskenään tukkanuottasille.

Koetin silloinkin joskus rientää heidän väliinsä heitä sovittamaan.

— Te olette molemmat oikeassa, selitin heille. Jumala on olemassa sille, joka uskoo Häneen, mutta ei sille, joka ei usko Häneen. Onhan se niin tavattoman yksinkertaista ja oikeudenmukaista.

Mutta he katsoivat vain minuun ja virkahtivat:

— Älä viisastele! Minä tahdon, että hän uskoo niin kuin minä uskon. Sillä minä tiedän ja tunnen sielussani, että minun uskoni on tosi ja että se on ainoa oikea usko maailmassa.

— Mutta hän uskoo toisin . . .

— Juuri siksi on hänen uskonsa väärä ja minä olen oikeutettu lyömään häneltä hampaat kitalakeen.

— Ja hän sinulta?

— Koettakoon! Mutta vaikka se hänelle onnistuisikin, minun uskoni ei siitä muutu.

Ja sitten rupesivat he jälleen tarmokkaasti toisiansa loukuttamaan.

Päätin siitalähtien olla sekaantumatta uskonriitoihin. Oman uskoni olin kyllä valmis vaadittaessa tunnustamaan.

Sattui sellaistaakin.

— Mestari! saattoivat he äkkiä kääntyä minun puoleeni. Sano meille: onko Jumalaa?

— Riippuu siitä, mitä käsitätte Jumalalla, vastasin. Määritelkää Hänet!

— Voiko Jumalaa määritellä?

— Ei. Siksi on meidän turha myöskin väitellä Hänestä. Sillä kaikki väittely edellyttää todistelua ja kaikki todistelu on mahdoton ilman täsmällisesti määriteltyjä käsitteitä.

— Emmekö siis voi ollenkaan puhua Hänestä?

— Kyllä. Mutta ainoastaan niillä on lupa puhua Hänestä, jotka ovat Hänestä jotakin omassa henkisessä elämässään kokeneet.

— Oletko sinä kokenut jotakin Hänestä?

— Kyllä. Omasta mielestäni aivan ihmeellisiä asioita.

— Etkö tahtoisi kertoa niitä meille?

— Mielelläni, jos vain lupaatte olla sen aikaa riitelemättä.

— Lupaamme.

— Ja myöskin, ett'ette lyö kuoliaaksi minua?

— Lasket leikkiä!

— Sellaista on ennenkin tapahtunut.

Kerroin heille, mitä tiesin Jumalasta. He kokoontuivat ympärilleni ja kuuntelivat hetkisen sangen tarkkaavaisesti. Mutta sitten rupesivat toiset heistä keskenään hälisemään ja väittämään, että minä olin väärä profeetta ja opetin harhaoppia heille.

— Mutta hyvät ystävät, sanoin, tähän itse pyysitte minun kertomaan.

— Kerro vain eteenpäin! huusivat toiset. Kyllä me kuuntelemme.

— Mutta me emme salli sitä teidän sielunne autuuden vuoksi! huusivat toiset.

— Pitäkää te vain huoli itsestänne! Mestari, me pyydämme, puhu!

— Mestari! Me kiellämme sinun puhumasta.

Näin olin minä jälleen kahden tulen välissä. Ja minä vannoin vast'edes olla synnyttämättä ainakaan omalla uskollani enempää riitaa ja vainoa maailmaan.

Mutta eräät heistä tulivat minun luokseni ja sanoivat: Mestari, sinä olet oikeassa, me uskomme sinuun.

— Se ilahduttaa suuresti minua, vastasin todenmukaisesti. Mutta vielä enemmän ilahduttaisi minua, jos te olisitte minut täysin ymmärtäneet.

— Sitä en tiedä, vastasi joku miettivästi. Mutta joka tapauksessa minä uskon sinuun ja sinun Jumalaasi.

— Etkö mieluummin omaasi?

— Hän on omani, koska kerran olen Hänet täysin omistanut.

Oli turha selittää hänelle, että oli tosin hyvä uskoa

Jumalaan, mutta vielä paljon parempi ymmärtää ihmisiä ja koettaa suvaita heitä.

— Minä puolestani uskon sokeasti sinuun! huusi joku toinen joukosta. Tahdon seurata vaikka maailman ääriin saakka sinua.

— Niinpä ota tämä taakka harteiltani!

— Kuinka? Tämänkö palkan annat minulle uskostani?

— Siispä et sinä usko näkevästi.

Eikä hänkään ymmärtänyt sanojani. Mutta hän mutisi yhä itsekseen ja oli vihainen minulle.

— Taakka? sanoi hän. Minäkö yksin? Miksi eivät kaikki muut? Pankaamme se tasan, niin minä kyllä kannan oman osani.

Mutta toiset nauroivat hänelle ja sanoivat, että hän oli saanut aivan oikein nenälleen. Silloin suuttui hän niin, että hän tempasi äkeänä kantamuksensa, jonka hän äsken oli harteilleni sälyttänyt, ja hävisi joukostamme.

Hän oli ensimmäinen, joka jätti minut.

Vapaus.

Olisi luullut, kun he kerran olivat niin kiivaita Jumalastaan kiistelemään, että he rakastivat Häntä ylitse kaikkea ja pitivät kaikkea muuta Hänen rinnallaan vähäarvoisena.

Mutta pian huomasin hämmästykseni, että he saattoivat aivan samalla kiihkolla käydä toistensa kimppuun

niinkin vähäpätöisistä asioista kuin leipäpalasta, vesitilkasta tai muusta. Eikä ylimalkaan tarvittu kuin joku pieni, tuskin näkymätön oman edun, nautinnon tai itse säilytysvietin nostama kysymys, niin he heti olivat valmiit sähähtämään tuleen kuin katajapehkokot.

Kaikki eivät suinkaan tehneet sitä itsetietoisesti.

Mutta heillä oli hyvät tuntosarvet. He aavistivat jo kaukaa, mistä saattoi vaania joku vaara heidän henkistä tai aineellista hyvinvointiaan, ja nousivat heti kahdelle jalalle. Ja koska heidän taisto-asenteensa johtui niin käytännöllisen välttämättömyyden vaatimuksista kuin heidän oman olemassaolonsa, jonka oikeutta he eivät näyttäneet epäilevän silmänräpäystäkkään, he katsoivat olevansa aina oikeassa ja taistelivat kuin leijonat kaiken sen puolesta, mikä jollakin tavoin oli turvaksi, avuksi tai eduksi heidän vaellukselleen.

Se kaikki oli heidän mielestään pyhää, totta, kaunista ja oikeaa.

Mutta koska heidän etunsa niin usein sattuivat ristiriitaan toistensa kanssa, he eivät koskaan voineet oikein lopullisesti päästä yksimielisyyteen kaikista noista yleisistä käsitteistä, joiden puolesta he väittivät taistelevansa. Siksi ei riita eikä tora loppunut heidän keskeltään.

Jos joku silloin olisi sanonut, että he muka yleishyviä ja yleispäteviä asioita ajaessaan ajoivatkin vain omaa yksityishyvänsä ja omia siitä kumpuavia yksityispäteviä mielipiteitään, he epäilemättä olisivat suuresti häm-

mästyneet, loukkautuneet ja vaatineet hänet heti miekkasille.

He luulivat kaikki olevansa vapaita, muodostavansa vapaasti mielipiteensä ja taistelevansa niiden puolesta vapaehtoisesti. Eivätkä he huomanneet, että pelkkä fyysillisen elämän vaisto taisteli heidän kauttaan ja että heidän ajatuksensa olivat lukemattomilla säikeillä heidän olemassa-olonsa pakkoon kiinnitetyt.

Vain harva heistä saattoi ajatella vapaasti ja epäitsekkäästi.

Toisia sitoi viha, toisia rakkaus. Toiset olivat niin kiintyneitä perheeseensä, että he sen elatukseksi olivat valmiit riistämään leipäpalan jonkun toisen perheen suusta, toiset taas niin kahlehdittuja omaan kansakuntaansa, että he katsoivat melkein pyhimmäksi velvollisuudekseen käydä sen puolesta jonkun toisen maan kansalaisia teurastamaan. Mutta enimmäen orjia olivat ne, jotka vihasivat ja rakastivat vain jotakin yksityistä henkilöä.

Jos tuo henkilö vielä sattui olemaan toista sukupuolta, kävivät he aivan mahdottomiksi.

Silloin samentui koko heidän järjenjuoksunsa. Silloin he olivat valmiit toisissaan vain pelkkiä vikoja tai ansioita näkemään. Mutta sensijaan että he olisivat auttaneet toisiaan toistensa taakkoja kantamaan, he voivat kiusata toisensa kuoliaaksi — milloin vihasta, milloin rakkaudesta.

Myöskin ystävyys saattoi heitä jonkun verran vangita,

mutta ei niin paljon. Mielestäni se läheni heillä enemmän sitä tunnetta, jota itse tunsin heitä kohtaan.

Hekin näyttivät tuntevan minua kohtaan jotakin samantapaista. Se saattoi ilmetä esim. täten:

— Kanna itse oma kuormasi! voivat he huutaa jollekin uudelle tulokkaalle, jolla heidän mielestään ei ollut mitään oikeutta minuun. Etkö näe, että Mestari on väsynyt ja sinä rasitat Mestaria?

— Entä itse? Mitä sinä sitten teet?

— Oh, meidän kesken on toista! Me olemme vanhoja ystäviä.

Olinko sitten heitä onnellisempi ollessani kaikesta tuosta yksityisestä vapautunut?

Tuumin tuota kauan itsekseni ja tulin lopulta siihen tulokseen, että koska minulla oli nyt kyky kärsiä rajattomasti, minulla myöskin täytyi olla yhtä suuret ilon ja nautinnon mahdollisuudet.

Siis oli minulla se onni, johon olin pyrkinytkin.

Itse-uhri.

Mutta taivalta tehtiin koko ajan ja leikin luistaessa he tuskin huomasivat, milloin oli saavutettu jo heidän määränpänsä.

He poikkesivat omille poluilleen kuka mistäkin tienhaarasta. Kiittivät hyvästä seurasta ja ottivat kantamuksensa.

— Tuossa minä asun, sanoivat jotkut. Ja tervetuloa taloon, jos joskus ohitse kuljet.

Mutta toiset sanoivat:

— Terve! Minä pistäydyn tässä vain pienellä asialla. Sinä kaiketi odotat sen aikaa, niin voimme palata yhdessä saman matkan.

Kättelin ja kiitin heitä sydämellisesti heidän hyvästä tahdostaan. Mutta minun oli mahdotonta heille luvata mitään, sillä joku sisäinen aavistus sanoi minulle, että me emme tulisi tapaamaan toisiamme enää milloinkaan.

Toisille, jotka minusta näyttivät järkevimmiltä, minä sanoinkin suoraan julki tuon aavistukseni.

He näyttivät silloin tuiki hämmästyneiltä.

— Kuinka tarkoitat? sanoivat he. Mehän kuljemme usein tätä tietä. Et suinkaan sinäkään tätä ensi kertaa kävele?

— En, mutta viimeistä, vastasin minä sisäisen vaikaumukseni mukaisesti. Minusta tuntuu todellakin kuin olisin minä joskus ennen nähnyt tämän tien ja astunut nämä askeleet.

— Et meidän kanssamme, vastasivat he varmoina asiastaan. Muuten me kyllä muistaisimme sinut.

— Meitä oli niin monta, vastasin välttelevästi. Minä hävisin joukkoon. Nyt te muistatte minut senvuoksi, että olen voinut olla joksikin avuksi teille.

Näin sanoen minä ojensin heille käteni hymyillen jäähyväisiksi.

Toiset näyttivät hiukan häpeävän tarttua siihen. Mutta toiset kysyivät uteliaina:

— Kuinka? Me luulimme, että olit syntynyt kuor-
mankantajaksi.

Heidän naivisuutensa olisi ehkä saattanut minut jälle-
leen hymyilemään, ellen olisi samalla muistanut, että
olin itse kerran ollut yhtä naivi. Olihan meidän seu-
rassamme silloinkin ollut mies, jolle kaikki muut olivat
kantamuksensa säilyttäneet.

Mutta tuo mies en ollut silloin ollut minä.

Minä olin tehnyt vain kaikkien muiden lailla. Ja luo-
nut silmäni alas hiukan häpeillen, kun joku mielestäni
silloin hyvinkin tärkeä seikka oli vaatinut minun syr-
jäpolulle poikkeamaan ja hän samoin hymyillen ojen-
tanut minulle takaisin kantamukseni.

Nyt vasta minä tajusin tuon hymyn todellisen tar-
koituksen.

Hän oli kiittänyt minua sillä, samoin kuin minä
nyt hymylläni kiitin matkatovereitani siitä, että he oli-
vat antaneet minulle tilaisuuden tulla tarpeelliseksi ja
iloita heidän ilostaan.

Missähän tuo mies mahtoi nyt olla?

Hän oli jättänyt kiitollisuudenvelkaan minut, ja jos
hänellä nyt olisi ollut jotakin kannettavaa, olisin mie-
lelläni tahtonut suorittaa hänelle ainakin osan velastani.

Mutta heti noin ajateltuani minä huomasin tuon aja-
tuksen turhuuden, sillä mitä minä muuta olin tehnyt
noiden toistenkaan taakkojen kantamisella?

Keventänyt vain omaa velkataakkaani. Niin se oli. Ja nyt ymmärsin minä jälleen uuden asteen elämän salatusta, kaikkiviisaasta, iki-ihmeellisestä tarkoituksesta.

Se oli itse-uhri.

Sama itse-uhri, jota itse olin ivannut joskus, kun en ollut vapaa muiden taakkoja kantamaan, vaan itse orja oman ikeeni alla. Ja minä oivalsin, että jokainen, joka tekee työtä muiden hyväksi, samalla auttaa itseään ja muita Tiellä eteenpäin.

Itseään vapautumalla velkataakastaan. Muita saattamalla heidät omalle korkeammalle minuudelleen velallisiksi.

Jumalan yrttitarha.

Polun päässä.

Olin yksin. Viimeinenkin matkatoverini oli eronnut minusta.

Huomasin tullessi suurelle, loivasti ylenevälle lakeudelle. Päivä meni juuri mailleen, lakeus itse oli jo hii-pivän hämärän peitossa, mutta minusta näytti kuin olisi sen äärillä kohonnut kaupunki, jonka kultaiset tornit kimmelsivät iltaruskossa taivaanrantaa vasten.

— Siis sitä kohden, ajattelin itsekseni. Minun on tiensuuntaa seurattava.

Mutta samassa haihtui tie kokonaan.

Vaikka kuinka katselin ympärilläni, en voinut enää askelten jälkiä erottaa. Ja kun käännysin taakseni katsomaan, huomasin vain omien kantapäitteni sijat.

— Aivan oikein, ajattelin. Täällä ei ole kukaan ihminen käynyt. Ja mikäli muistan, en ole nähnytkaan viimeisestä tienhaarasta lähtien enää mitään askelten jälkiä edelläni.

Tienhaarasta? Eihän se ollut siis mikään tienhaara

ollutkaan. Tie oli mennyt sinne, minne viimeinen ystäväni, ja minä tänne. Kuinka oli minusta tuntunut niin luonnolliselta sanoa siinä hänelle jäähyväiseni?

Pysähdyin epätietoisena sauvani varaan miettimään.

Hämärä lankesi nopeasti. Syttyi ensimmäinen tähti taivaalle, himmeni kimallus, hävisi kaupunki torni-kaunis.

Ehkä se oli ollutkin vain kangastus, joka niin usein houkuttelee yksin-kulkijaa?

Siinä tapauksessa olin käynyt harhaan. Eikä minulla näyttänyt olevan edessä muuta kuin valmistautua viettämään yöni taivas-alla.

Kumma kyllä ei tuo mahdollisuus, joka missä muussa tilanteessa hyvänsä olisi epäilemättä minulle vähemmän viehättävänä esiintynyt, tuntunut tällä kertaa minua ollenkaan huolettavan. Mietin vain, mitä minä sitten tekisin, sillä tie päättyi tähän ja minähän olin lähtenyt ilman mitään varsinaista päämäärää matkalleni.

Kuitenkin oli tuon etäisen kaupungin näky oudosti sydäntäni ailahduttanut. Ja aivan huomaamattani hiipi tämä ajatus sydämeeni:

— Siellä on paikka, jonne olen pyrkinyt. Siellä on lepo lempeä vaeltajalle.

Mutta sitten juolahti minun mieleeni, että jos tuo kaupunki ehkä olikin olemassa ja jos minä yön pimeydestä huolimatta ehkä löytäisinkin sinne, ei ollut sanottu, että he aukaisisivat porttejaan ja päästäisivät sisälle minua. Sillä minä olin outo ja muukalainen, minun käteni ja kasvoni olivat likaiset ja minun pukuni pölyttynyt.

Mitä sitten tehdä? Täytyisikö minun palata takaisin entisiä askeliani?

Ja päivä koittaisi jälleen ja minä tapaisin jälleen paljon ihmisiä ja minun täytyisi ruveta toisten taakkoja kantamaan?

Ei, se ei voinut olla elämän tarkoitus! ajattelin. Mutta mikä?

Minä mietin ja mietin, enkä saanut selville sitä. Mutta minä olin varma siitä, että elämä, joka ei ikinä toistanut itseään, oli kyllä päästävä minut tästäkin pälkähästä.

Siksi tunsin minä itseni koko ajan täysin turvallisiksi. Ja siksi päätin minä ainakin aamun koitteessa jatkaa matkaani sinnepäin, mistä olin nähnyt noiden kaukotornien kultaisen kimmellyksen.

Näkymätön saattaja.

Kuulin samassa ystävällisen äänen viereltäni:

— Noh, miksi pysähdyit? Miksi et astu eteenpäin?

Käännyin hämmästyneenä katsomaan, kuka puhutteli minua, sillä minähän olin luullut olevani ypö yksin aavikolla. Mutta minä en nähnyt ketään.

— Kuka olet? kysyin. En näe sinua. Mutta syy, miksi pysähdyin, on se, että tie päättyi tähän ja yö yllätti minut.

— Näit kuitenkin pyhän kaupungin tornien taivaanrannalta leimuavan?

— Kyllä, ja tunnustan suoraan, että olin sitä kohden kulkemassa. Mutta en tiennyt, osaisinko sinne, enkä myöskään, miten minut siellä vastaan otettaisiin.

— Olen juuri tuon saman kaupungin asukkaita. Me olemme aamusta saakka sen muureilta seuranneet sinun kulkuasi ja sinua sydämissämme tervetulleeksi toivotaneet. Siksi saavun heidän airuenaan.

— Ja sinä tahdot minut sinne sisälle johdattaa?

— Tahdon käydä kappaleen matkaa kanssasi. Pian olet sinä löytävä sinne omin silminesikin.

— Minua väsyttää ja minun silmäni hämärtävät. Vasta nyt tunnen pitkän taipaleen kulkeneeni. Entä jos sitenkin erehdyn suunnasta?

— Älä pelkää! Sinulla ei ole enää mitään mahdollisuutta erehtyä, vaikka tahtoisitkin.

Samalla näin minä vienon valohämyn leviävän ympärilläni. Ja siitä arvasin, että hän kulki vierelläni, vaikka hän jostakin syystä ei tahtonut taikka voinut minulle näyttäytyä.

Päätin sitä häneltä itseltään tiedustaa.

— Mistä johtuu, kysyin, että en näe sinua? Kuitenkin tahtoisin niin mielelläni tulla sinut tuntemaan.

— Sinä tunnet minut, vastasi ääni. Ennen kuin maa ja taivas olivat, kuljin minä jo sinun vierelläsi.

— Siis olet sinä minun omatuntoni?

— Olen Isän ääni sinussa. Viittaatan tietä sinulle Totuuden kaupunkiin.

— Sinä uskot siis, että pääsen sisälle sinne?

— Niin totta kuin olet hyvän kilvoituksen kilvoitellut.

Sanomaton riemu täytti minut. Ja sen valossa näin minä nyt selvästi että hän ei suinkaan ollut outo minulle, vaan vanha tuttava, jonka olin tavannut monessa ilmennyksessä.

— Kuinka? kysyin. Etkö sinä ole se sama mies, joka kannoit kuormaani, kun viimeksi kuljin tuota pölyistä tietä pitkin?

— Kyllä, vastasi hän. Siksi olikin sinun mielesi silloin niin raskautettu.

— Teit silloin hyvän työn minulle. Saitko siitä jotakin palkkiota Totuuden kaupungissa?

— Sen että pääsin ensimmäisenä sinua tervetulleeksi sinne toivottamaan.

— Ja minä? Saanko minä saman palkkion siitä, että kannoin heidän kuormansa?

— Kyllä. Kun he pääsevät perille, saat olla heidän hyvänä, riemuitsevana omanatuntonaan.

— Sinä uskot siis, että he pääsevät vielä kerran sisälle sinne?

— Epäilemättä. Mutta sitä ennen on heidän yhteisestä valtatiestä erottava.

— Minne se vie sitten?

— Se vain kiertää Totuuden kaupunkia.

— Aina yhtä pitkän matkan päässä siitä?

— Niin. Siksi ei sen seuraaja ikinä pääse, vaan hänen on omalle polulleen poikettava.

— Mutta he kaikki kuitenkin näkevät Totuuden?

— Kyllä, mutta vain eri puolia siitä, niin kauan kuin he eivät ole sitä kokeneet omassa sydämessään.

— Siellä he siis näkevät koko Totuuden?

— Niin totta kuin Totuus on maailman keskipiste!

Hänen selityksensä tyydytti täydellisesti minua. Ja minä ymmärsin, miksi heidän kunkin oli omalle polulleen poikettava tavatakseen toisensa niinkuin saman ympyrän säteet Hengessä ja Totuudessa.

Uni-elämä.

Lakeus valkeni vähitellen. Ja minä näin, että se kasvoi täynnä ihmeellisiä, erivärisiä kukkasia, jotka kimaltelivat kastehelmissä ja huojuivat kuin leudon kesäisen huomentuulen henkäyksessä.

— Mitä kukkasia nuo ovat? kysyin yhäti kirkastuvalla saattajaltani. Minusta on kuin ne minulle ääneti päätään nyykäyttäisivät.

— Tämä on Jumalan yrttitarha, vastasi hän. Ja ne toivottavat sinut tervetulleeksi tänne.

— Mutta miksi ne itkevät? Vai itkevätkö ne ilosta?

— Voithan tiedustaa sitä heiltä itseltään.

Tunnustan, että hämmästyin hiukan. Sillä vaikka olinkin nähnyt jo paljon outoa matkoillani, en ollut vielä aivan tottunut iankaikkisuuden ihmeisiin.

— Kuinka? kysyin naivisti. He taitavat puhua siis?

— He ovat vainajien sieluja, joiden on vielä kerran

palattava elämään. Ja Jumalan äiti hoitaa heidät kaikki ja kitkee kaikki rikkaruohot heidän juuriltaan.

— Olenko minäkin siis huojunut kukkana tässä huomentuudessa?

— Kyllä, ennen kuin heräsit tien ohessa. Mutta sinä et muista siitä mitään, sillä sinä uneksit silloin, kuten hekin nyt tuossa Totuuden kaupungista uneksivat.

— Kestääkö kauan tuota uni-elämää?

— Toiselle enemmän, toiselle vähemmän aikaa, riipuen paljon myös heidän omasta tahdostaan.

— Ja kauanko kesti sitä minulle?

Minusta oli kuin olisi hän hymyillyt minulle.

— Sinä olit kaikkein pitkä-unisimpia, sanoi hän. Sinä et tahtonut herätä ollenkaan. Joko olit sinä sitten niin rakastunut omiin unikuviisi, että pidit niitä Totuuden päivääkin parempina . . .

— Taikka? Voit sanoa aivan suoraan heikkouteni, niin voimme yhdessä hymyillä sille.

— Taikka olit sinä katsonut liian syvälle niihin silmiin, jotka joka aamu kohtasivat katsettasi . . .

— Kenen? Neitsyt-Äidin?

— Niin, sillä sinä uneksit vain hänestä ja puhuit hänestä ääneen itseksesi. Kaikki taivaat hymyilivät sille.

Tunsin punastuvani, vaikka olin tehnytkin tuon vain kukka-elämässäni.

— Ja hän? kysyin hiljaa. Eikö hän suuttunut siitä minulle.

— Ei. Hän suuteli vain silmät kiinni sinulta ja hy-

myili niin herttaisesti, että ruusunpunainen hohde levisi laaksoihin ja kukkuloille.

Hengitin vapaammin. Hän ei ollut pitänyt sitä pahana siis! Ja samalla muistin minä aivan selvään, millaisena hän oli unissa minulle silloin ilmestynyt.

Kuinka kaunis hän oli ollut! Hänen silmänsä olivat sulaa hyvyttä säteilleet, hänen äänensä helissyt pelkkää hempeyttä ja anteeksi-antamusta. Mutta kun hän oli suudellut minua, oli minun sydämeni seisahtanut ja autuas väristys oli käynyt läpi olentoni.

Uskalsin vielä kysyä tuskin kuuluvasti:

— Saanko täällä jälleen nähdä hänet?

— Kyllä. Etkö muista, että hän sen lupasi sinulle, silloin kun heräsit hänen suudelmaansa.

Siihen olin minä herännyt siis!

Suljin silmäni kuin silloin ja jälleen kävi autuas väristys läpi olentoni.

Enkä minä nyt ollenkaan ihmetellyt enää, että olin ollut niin hidas heräämään, yhtä vähän kuin sitäkään, että olin herättyäni tuntenut tuiki muuttuneeni.

Sillä se, joka Jumalan Äitiä rakastaa, kuinka hän voisi enää mihinkään muuhun elämässä tai kuolemassa mieltänsä kiinnittää? Ja kuinka saattaisivat ne silmät, joiden luomilla hehkuu hänen suudelmaansa, nähdä enää mitään muuta kaunista tai arvokasta maailmassa?

Ei! Ne ovat tuomitut hänet ijäti näkemään ja ihainta uneksimaan . . .

Myrsky-ihmiset.

Joudutin askeleitani, sillä sielussani oli todellakin sytynyt palava halu nähdä ja kohdata hänet.

Kuitenkaan en voinut olla eräältä suurelta, punaiselta kukalta tien ohessa kysymättä :

— Kuka olet? Miksi kimallat kuin aamukaste? Miksi hohdat kuin hurmelampi? Oletko eläessäsi paljon verta vuodattanut ja kiiltävätkö kylvämäsi kyyneleet nyt omissa silmäripsissäsi?

Mutta heti sen sanottuani minä kaduin, että olin häntä niin kovasti ja armottomasti puhutellut, sillä hän nyykäytti päätänsä vain hiljaa minulle ja katsoi kuin jonnekin kauas entisen elämänsä kangastukseen.

Mutta hänen äänensä soi kuin laulu, kun hän vastasi minulle:

»Tunnen teidät, te myrsky-ihmiset! Myöskin minä olen ollut teidän kaltaisenne.

Te käytte kuin miekka läpi maailman. Ei mikään saata teitä pidättää. Ei mikään kahle kestä teitä eikä mikään rautaportti ole kyllin luja teitä lukitsemaan.

Neron salama asuu teissä. Jumalan myrsky kulkee teidän kantapäillänne. Jos joku nousee teitä vastaan, te kohotatte tapparanne ja lyötte hänet kuoliaaksi ja vaellatte edelleen yhtä hyvällä omallatunnolla kuin susi syö veljensä tai tuuli, joka kaataa hongan lakkalatvan ja menee pois ja humisee edelleen.

Te olette maailman valtiaat. Te laaditte sen lait ja

asetukset. Te säädätte, mikä on kaunista ja rumaa ihmisten lasten kesken, mikä oikeata ja väärää, mikä totta ja epätotta.

On turha teitä vastustaa. Te voitatte aina, sillä aikakauden henki puhuu teidän suunne kautta.

Ette te ole mitään yksityisiä miehiä. Miljoonien aivoilla te ajattelette. Miljoonien ja jälleen miljoonien käsivarret työskentelevät teidän eduksenne.

Pyhän Hengen ritareita te olette. Jumala toteuttaa teidän kauttanne tahtonsa maailmassa. Te saatte rikkoa mitä hyvänsä ja ketä vastaan hyvänsä, sillä teissä asuu korkeampi tarkoitusperä. Mutta ette te pääse Totuuden kaupunkiin.

Totuuden orjia te olette. Teidän on sitä toteltava, teidän on aina oltava sille uskollisia. Se vaatii teidät joka hetki toimimaan juuri niin eikä toisella tavalla.

Siksi on teidän uudestaan synnyttävä, että Rakkaus saisi teidän kahleenne kirvoittaa.»

Hiivin pois hiljaa hänen läheisyydestään, sillä pelkäsin, että hän heräisi minun katseestani. Kaikesta päättäen ei hänellä ollut enää monta tuokiota uudesta-syntymiseen.

Elämän muukalaiset.

Puhuttelin vielä monia muita ja paljon vaatimattomamman näköisiä kukkasia. Eräs heistä, joka oli valkea kuin ranskanlilja, hyräili hiljaa tämän tarinan minulle:

»Tunnen teidät, te elämän muukalaiset. Sillä myöskin minä olen ollut teidän kaltaisenne.

Kun te olitte nuoret, te toivotitte pitkää elämän-ikää itsellenne.

Ja lapsina te kyselitte usein vanhemmiltanne, kuinka pitkä ihmisen elin-aika on. Ja saatuanne tietää, että se oli vain seitsemänkymmentä tai kahdeksankymmentä vuotta, teistä tuntui niin turhanpäiväiseltä ollenkaan jäädä elämään ja ruveta niin lyhyttä ja tilapäistä tuokiota sen vakavammin käyttämään ja käsittämään.

Siksi sanottiin, että teillä ei ollut elämänvakavuutta. Ja kun te kasvoitte, kyseltiin huolestuen teiltä ja teidän ystäviltänne, milloin te aioitte jättää kevytmielisen kat-santokantanne ja ruveta todenteolla vakavustumaan.

Elämän vakaalla vaelluksella ymmärrettiin teidän ympäristössänne lähinnä sitä, että hankkisitte ensin itsellenne koko joukon tietoja ja taitoja, jotka tosin olivat hyviä ja hauskoja sellaisinaan, mutta jotka juuri tuohon toiseen ja syvempään elämänvaatimukseen nähden, mikä sykki teidän sydämissänne, tuntuivat teistä turhaakin turhemmilta.

Teitte sen kuitenkin, koska olitte lapsia ja koska näitte muidenkin lasten tekevän niin. Mutta enin teitte sen siksi, että olitte vanhempienne vallan alaisia, ettekä tah-toneet tuottaa surua heille.

Eikä kukaan olisi kuitenkaan ymmärtänyt teidän silloisia yksinäisiä mielihauteitanne.

Sitten tuli aika, jolloin vaadittiin, että te valitsisitte

jonkun ammatin tai elinkeinon itsellenne. Sekin tuntui teistä turhaakin turhemmalta.

Näitte ihmisten ympärillänne hankkivan maata ja mammonaa, kokoovan valtaa ja kunniaa, menevän naimisiin ja siittävän lapsia maailmaan, vieläpä iloitsevan tuosta kaikesta aivan naivisti ja yksinkertaisesti niinkuin ei kuolemaa olisi ollutkaan, niinkuin he itse olisivat olleet ikuisia ja heidän kotinsa ja kontunsa säilynyt iankaikkisesti.

Tiesittehän te paremmin. Tiesittehän te, kuinka asia oli.

Teidän sielunne kävi surulliseksi heitä ajatellessaan. Teidän teki mielenne kuiskata heidän korvaansa: Te houkat! Ettekö te oivalla, ettei kannata tyhjän vuoksi niin paljon rehkiä ja ponnistella?

Mutta jos jollekulle heistä huomautitte jotakin sinnepäin, he vastasivat heti tekevänsä niin suvun jatkamiseksi, isänmaan ja ihmiskunnan menestykseksi tai Jumalan kunniaksi.

Te säikähditte, että olitte ollenkaan uskaltaneet niin suuria asioita koskettaa, menitte pois ja painuitte takaisin omiin alakuloisiin mietteisiinne.

Sitäkö oli elämä siis? Senvuoksiko me siis olimme syntyneet? Kannattiko senvuoksi elää? Ja miksi meillä ylimalkaan oli sukua, isänmaata ja ihmiskuntaa?

Ja miksi meillä oli Jumala?

Te kysyitte, eikä kukaan vastannut teille. Te tunsitte itsenne aina orvommiksi ja yksinäisemmiksi siinä tyhjyyden kammossa, joka aina rautaisempana pusertui teidän pienen, värähtelevän sydänparkanne ympärille.

Jos kuolema ja perikato oli maailmanjärjestyksen viimeinen sana, — te ajattelite, — jos tämän kaiken takana oli vain tyhjiys ja kaiken häviö, niin mikä oli tämä ihmeellinen väliverho siis, tämä outo, kirjava ja kangasteleva harhanäky, jota he sanoivat elämäksi ja jossa kaikki olivat toinen toisiinsa niin kiinteästi takertuneet?

Olihan tuo kaikki kuitenkin kerran jätettävä. Olihan kätkevä kerran hautaan kalleimpansa.

Ja te toivoitte usein tuota murhetta kuvitellessanne, että olisitte kuolleet kuusi-öisnä taikka ettei teillä olisi ollutkaan isää eikä äitiä, ei armasta eikä ystävää. Olihan turha omata edes tuokion mitään kallista, kun tiesi sen kuitenkin seuraavassa tuokiossa kadottavansa.

Näin te toivoitte ja vuodatitte katkeria kyyneliä.

Te katselite ympärillenne lapsensilmillänne ja päätitte pysyä irti elämästä. Ja niin kuljitte te sen läpi kuin mieronkiertolaiset.

Koska siihen nyt kerran sattumalta on syntynyt — te ajattelite — ja koska elämä siis joka tapauksessa näyttää olevan elettävä, te päätitte sen elää ainakin niin, ett'ette koskaan mitään rakasta omistaisi eikä kukaan kallis jäisi hautakummullenne teitä kaipaamaan.

Uskon, että te siinä onnistuitte niinkuin minäkin. Emmekä me kuitenkaan tulleet sisälle Totuuden kaupunkiin.

Sillä Totuus on elettävä eikä vain tutkittava, eikä astu kukaan sisälle ikuisen rauhan portista, joka ei sinne ole halki myrskyn ja suuren levottomuuden vaeltanut.»

Hiivin pois hänenkin luotaan. Sillä hänkin tuntui olevan hyvin lähellä heräämistään.

Kuolemattomuuden toivo.

Mutta heti kun hän oli lopettanut, viritti eräs pieni, vihreä kukka virtensä hänen kupeellaan:

»Minäkin tunsin elämän turhuuden. Mutta kuolemattomuuden toivo ei silti kadonnut minusta.

Minäkin näin ihmisten ympärilläni häärivän ja pyörivän, istuttavan puita ja lisäävän ihmiskuntaa. Ja minä ymmärsin, että he tahtoivat täten jättää edes jonkun muiston jälkeensä ja elää sen keralla kauemmin kuin heidän elin-aikansa oli.

Minäkin näin ihmisten työskentelevän isänmaansa ja ihmiskunnan parhaaksi sekä kasaavan niiden vuoksi paljon kauniita aatteita ja ihanteita itselleen. Ja minä tajusin, että he sen kautta pitensivät päiviensä lyhyyttä ja saivat siten ainakin ajallisen kuolemattomuuden.

Koska he eivät saaneet kaikkea, he ottivat osan. Koska he eivät saaneet ijäistä, he ottivat ajallisen. Tuonkin tajusin minä täydellisesti ja päätin tehdä niinkuin näin kaikkien muidenkin tekevän.

Vain joku himmeä vaisto sydämässäni sanoi, että olisi ollut ehkä kuolemattomampaa elää vain omalle sisimmälle totuudelleen ja senmukaiselle kehitykselleen eikä millekään itseään ulkopuolella olevalle tarkoitusperälle. Mutta se jäi vain vaistoksi, ja minä tyydyin siihen, mihin näin muidenkin tyytyvän.

Totuin ajattelemaan, ettei yksilön elämää kannattanut ottaa kovin vakavalta kannalta ja ettei yksilö ollut muuta kuin pisara maailmankaikkeudessa.

Eikö ollut jotakuinkin samantekevää, kuinka sen kävi? Eikö ollut paljon tärkeämpää, että rotu pysyi, että kansakunta säilyi ja ihmiskunta kehittyi aina korkeammalle kohti aurinkoa?

Taltuin tietoisuuteen, ettei pitänyt vaatia mitään ehdottomasta itseltään eikä muilta, kaikkein vähimmän maailmankaikkeudelta.

Oli sopeuduttava elämään sellaisena kuin se oli, joskin sitä varten oli pakko paljon tinkiä ja alistua. Olihan olemassa silloin ainakin se lohdutus, että asettamalla päämääränsä kyllin korkealle voi saada osakseen sangen suuren osan kuolemattomuutta.

Taikka ainakin niin suuren kuin oli yleensä tapa saada ihmislapsen.

Heikko unelma! Hauras lohdutus!

Mutta minä tein niinkuin näin muidenkin tekevän.»

Pieni vihreä kukkaparka! Hän näytti siinä niin syyttömältä ja liikuttavalta hyvässä, lapsellisessa ijäisyydenikävässään.

Hän oli nähtävästi asettanut päämääränsä sangen korkealle, koska hän oli päässyt Jumalan yrttitarhaan, mutta ei kyllin korkealle, koska kaupungin portit vielä tällä kertaa olivat hänen edessään sulkeutuneet.

Heitin hänet viattoman unta uinumaan.

Oikeudenmukaiset.

Enkä voinut taaskaan ottaa monta askelta, ennen kuin eräs suuri, tummansininen kukka kiinnitti huomiotani sävelin, jotka olin kuullut joskus, ja unikuvin, jotka eivät olleet aivan outoja minulle.

Varmaan oli jotakin samantapaista joskus kauan sitten, jossakin entisessä elämässäni, heijastunut myöskin oman henkeni kuvastimessa.

Pysähdyin viehättyneenä kuuntelemaan. Se laului:

»Tunnen teidät, te oikeudenmukaiset! Sillä minäkin olen ollut niinkuin yksi teistä.

Otin tehtäväni, valitsin elämänurani ja päätin olla sille uskollinen saakka kuolemaan.

Olin kuullut tai lukenut kirjoista, että se oli samaa kuin olla uskollinen omalle itselleen. Ja sitähan kukin tahtoi olla. Kuka kunnan mies olisi tahtonut olla mukana tinkimässä pois mitään itsestään, jos kerran oli mitään mahdollisuutta säilyttää se eheänä ja koskettamattomana.

Mutta oliko mahdollisuutta? Senpä juuri oli elämänkokemus osoittava.

Nyt oli minun tehtäväkseni joutunut juuri oman itseni tinkimätön tutkiminen, oman aikani, sen olojen, sen ihmisten ja siinä liikkuvien henkisten virtausten mahdollisimman vilpittömän ja vääjäämättömän toteaminen.

Koetin täyttää sen niin hyvin kuin osasin. Mutta huomasin sen pianikin sangen epämukavaksi elämän-ohjeeksi.

Sillä kaikista toteamisen — ja yksinomaisen toteamisen — teorioista huolimatta se merkitsi sittenkin samaa kuin asettua muiden ja oman itsensä tuomariksi.

Outo voisi luulla ehkä, että sen ainakin itsensä suhteen pitäisi olla jotakuinkin mukavaa. Voin kuitenkin vakuuttaa omasta kokemuksestani, että se on paljon mukavampaa muiden suhteen.

Miksi?

Siksi että kaikki tuomitseminen edellyttää tutkimista ja että ihminen kaikkien tutkittavien asioiden ja henkilöiden joukosta oppii vasta viimeksi itseään tuntemaan.

No niin, minä tutkin, minä tuomitsin siis. Mutta ei kulunut pitkiäkään aikoja, kun minä huomasin sekä väärin tutkivani että tuomitsevani, puhumattakaan siitä, että huomasin esittäväni usein asiat väärässä valossa ja siis pitäväni väärää pöytäkirjaa.

Välistä teki hyvä pääni, välistä hyvä sydämeni koltokset minulle. Mutta enimmänsä teki sitä minulle elämäntehtäväni.

Ihailin hyvän pään leikkiä ja otin mielelläni osaa siihen. Tulin tehneeksi siten paljon vääryyttä sekä muille että itselleni.

Itselleni siten, että painoin senvuoksi alas monta syvempää ja tärkeämpää elämän-arvoa, vaikka tiesin ja tunsin niiden asuvan olemukseni onkaloissa. Ja muille siten, että saatoin pelkän älyllisen ilotulituksen vuoksi loukata usein heidän arintaan ja herkintään.

Oivalsin, että sitä oli siis pidettävä edes joissakin

aisoissa, ellei ollut mieli joutua joka suuntaan väärin-tekijäksi.

Olihan tuomarin ensimmäinen tehtävä tuomita oikein. Koetin siis, mikäli voin, hillitä hyvän pääni iloa.

En tiedä, kuinka lienen siinä aina onnistunut. Mutta tunsin, että se oli jo ensimmäinen epäjohdonmukaisuus sillä tiellä, jota olin lähtenyt taivaltamaan.

Eikö vaatinut elämäntehtäväni juuri oman itseyteni ehdotonta ja tinkimätöntä säilyttämistä?

Epäilemättä. Mutta silloinhan täytyi minun kelvata siihen juuri sellaisena kuin olin, niinkuin Luoja oli luonut minut, kaikkine ominaisuuksineni, jotka saattoivat olla vikoja tai ansioita, mutta olivat joka tapauksessa välttämättömiä, jos minun mieli elämäntehtäväni edes jotakuinkin kunnollisesti suorittaa.

Miksi siis hillitä mitään? Miksi siis painaa alas mitään? Eikö se ollut synty Pyhää Henkeä vastaan?

Ei, vastasi joku ääni sydämeistäni. Ei voi olla mitään synty painaa alas jokin puoli itsessään, jolla tuntee itselleen ja muille väärin tekevänsä.

Mutta kuinka saatoin joutua myös hyvää sydäntä vastaan sotajalalle?

Näin niin paljon hyviä ja kaikin puolin herttaisia ihmisiä ympärilläni, mutta vain harvoja oikeudenmukaisia. Sillä oikeudenmukaisuus vaatii voimaa, jota ei vaadi lempeys ja anteeksi-anto.

Minulla oli tuo voima. Siksi päätin surmata myös

hyvän sydämeni ja tuoda senkin uhriksi elämäntehtäväni alttarille.

En tiedä, kuinka lienen siinä onnistunut. Mutta minun tarkoitukseni oli olla oikeudenmukainen.

Nyt vasta huomaan, että minun olisi ollut uhrattava Totuuden alttarille myös oma ajallinen elämäntehtäväni.»

Näin lauloi se suuri, sininen kukka minun sielulleni. Enkä minä voinut muuta kuin ristiä käteni ja toivottaa onnea hänelle, että se onnistuisi hänelle ainakin hänen uuteen elämään herättyään.

Yli-ihminen.

Enkä päässyt montakaan askelta eteenpäin, kun jo eräs uusi kukka, raskas ja keltainen kuin keisarikruunu, loihe laulamaan:

»Tunnen teidät, te yli-ihmiset! Sillä minäkin olen tahtonut olla teidän kaltaisenne.

En tiedä, kuinka lienen siinä onnistunut. Mutta tunnen monta, jotka ovat tulleet sitä tietä epäihmisiksi.

Maailmanjärjestys oli väärä mielestäni. Siksi päätin, etten sitä milloinkaan enkä missään tapauksessa hyväksyisi, vaan linkoaisin vastalauseeni ja taistelisin sitä vastaan niin kauan kuin voisin, vaikka selvä järkeni sanoi, että kerran pakostakin joutuisin tappiolle tuossa taistelossa.

Parempi sekin kuin ilmeistä vääryyttä hyväksyä. Ja

saattoihan löytyä tilanteita, joissa ei ollut muuta pelastettavissa kuin kunniansa.

Se oli pelastettava siis.

Ihmisen oli oltava kauniimpi ja ylhäisempi kuin se maailmanjärjestys, jonka alaiseksi hänet, kokonaan hänen omaa tahtoaan kysymättä ja tiedustamatta, oli syntymässä asetettu. Mutta miten oli elämä siis tältä kannalta otettava?

Oli toteutettava tuo ihmishengen aavistama kauniimpi ja jalompi maailmanjärjestys omassa yksilöllisessä tahdossaan.

Niin se oli. Ihmisen oli oltava jumalia laupiaampi, ritarillisempi ja suurimielisempi.

Epäilemättä olivat nuo vallat häntä väkevämmät. Mutta eihän ollut silti tarvis tunnustaa niitä itseään korkeammiksi eikä kaartuvammiksi, vaan saattoi päinvastoin sanoa niitä matalammiksi, julmemmiksi ja alhaisemmiksi olemukseltaan.

Eikö ihminen ollut herra luomakunnan?

Eikö juuri hänen ollut näytettävä esimerkki siitä, miten kuninkaallinen mieli kohtelee salakavalialla, epäyleviä vihollisiaan, olkoot ne sitten vaikka häntä väkevempiä ja ikuisempia?

Ei suinkaan heidän ikeeseensä nöyrästi alistumalla, vaan pikemmin heitä pilkkaamalla, uhmaamalla ja halveksimalla.

Taikka oliko sekään kyllin arvokasta? Ehkä olikin

paras ja musertavin menettelytapa heihin nähden vain ylhäinen, koskematon välinpitämättömyys?

Maailmanjärjestys oli huono myötä juuriaan. Maailmankaikkeus näytti vain pelkkiä raakoja, turmiota-tuottavia voimia kihisevän. Eikö ollutkin siis itsensä siitä eristettävä niin paljon kuin mahdollista, joskin oli ker-
ran oleva pakko palata kaikkien yhteiseen, kurjaan alkukotiin?

Mitä mahtoi sille, että oli halpasyntyinen, kun kuitenkin oli saanut jalosukuisen mielen syntymässä?

Ei muuta kuin ainakin koettaa olla parempi maailmanjärjestystä. Ei muuta kuin asettaa sen tilalle oma siitä parannettu ja jalostettu järjestyksensä sekä ainakin koettaa toteuttaa omassa itsessään ja ihmisten keskuudessa toisia ylevämpiä ja lempeämpiä lakeja kuin niitä, jotka näyttivät hänen ympärillään vallitsevan.

Niin tein. En tiedä, tuliko minusta yli-ihminen, mutta ainakin tuli minusta ylempi jumalia.»

Neitsyt-Aiti.

Näin hän lauloi, ylpeänä kuin kuningas, raskaana ja keltaisena kuin keisarikruunu.

Ja minä seisoin juuri hänen yllitsensä kumartuneena kuunnellen hänen tässä ympäristössä niin outoja säveliään, kun huomasin yrttitarhan äkkiä ruusunpunaisesta hohteesta valkenevan ja tunsin lähenevän minua ylhäisemmän.

Kohotin katseeni ja näin Neitsyt-Äidin kulkevan yli kukkien minua kohti.

Ja niin herkkä oli hänen hellyytensä, ettei korsi taitunut hänen käydessään, ja niin keveät olivat hänen askeleensa, ettei kastehelmi maahan läikähtänyt.

Ei hän tullut minun tyköni taivaallisessa loistossaan eikä astunut minun eteeni elämäni aurinkona. Hän tuli hienona ja heleänä kuin alkava aamurusko, nuoruuden ja viattomuuden rauha kukki hänen kulmillaan, mutta hänen silmänsä olivat kauniit ja lempeät kuin kaksi suurta orvonkukkaa, ja niistä säteili minua vastaan sanomaton hyvyys, jonka vertaista minä en ollut nähnyt milloinkaan enkä kuvitellut edes mahdolliseksi maassa tai taivahissa.

Eikä hän huikaissut minua vaatteittensa valkeudella, eikä korkeutensa kunnialla minua maahan pakottanut. Mutta hän pysähtyi minun eteeni pyhänä ja hiljaisena ja ojensi kätensä minulle ja esti siten minut hänen eteensä polvilleni lankeamasta:

— Sinä olet hyvä, hän sanoi, yhtä hyvä kuin minäkin. Minä uskon sinuun.

Miten saatoin minä vastata niin yliluonnolliseen, niin ylitaivaalliseen hyvyyteen?

En muuten kuin tulemalla sellaiseksi kuin hän minun olevan kuvitteli.

Hän uskoi minuun, Hän, Yli-aistillinen.

Hän piti minua vertaisenaan, Hän, Neitsyt-Äiti, johon minä olin lapsuudestani saakka katsonut ylös kuin aamu-

tähteen, jota minä olin rakastanut siitä saakka kuin opin omintani rakastamaan ja jonka tunnustusta minä olin tavoitellut kaikessa, mikä oli minusta näyttänyt etsimisen ja pyrkimisen arvoiselta!

Samassa tunsin, että tapahtui suuri muutos minussa.

Minä kirkastuin. Minä tulin hänen kaltaisekseen. Putosi pois viimeinenkin tomunverho meidän väliltämme, ja minä seisoin hänen edessään ikinuorena ja säteilevänä kuin se Jumalan kuva, joksi olin luotu ajan alusta ja jota hän oli säilyttänyt alla sydämensä aikakaudesta aikakauteen.

Niin yhdyin minä hänen kerallaan Hengessä ja Totuudessa. Ja niin olin minä valmis astumaan hänen kanssaan sisälle unelmieni kaupunkiin.

EPILOGI

Nyt on minun hyvä olla. Minä olen kotona.

Olen hyvässä turvassa. Minun ei ole tarvis enää milloinkaan tuntea itseäni orvoksi eikä yksinäiseksi. Kaikki murheet ovat minun hartioiltani haihtuneet ja kaikki huolet huomisesta.

Tunnen olevani rakastettu. Ja se riittää minulle.

Tunnen kelpaavani täällä sellaisena kuin olen. Ei kukaan tahdo karsia minusta pois mitään eikä minua toisenlaiseksi pakottaa. Itse rakkauskin on täällä vain hyvää ja hellää ymmärtämystä, eroten siis siinä suhteessa kokonaan ihmisten välisestä rakkaudesta, jonka ainoana päämääränä niin usein on vain omistaa ja orjuuttaa.

Seisommeko me paikallamme siis? Eikö kaikki kehitys ole lakannut meiltä?

Eipä suinkaan, sillä meidän rakkautemme on rajaton, ja meidän ilomme on etsiä toisistamme aina uusia ja uusia ihailun ja rakastamisen mahdollisuuksia. Ja koska me myöskin itse olemme rajattomia, ei lopu kesken meiltä ottaminen eikä antaminen, jotka molemmat ovat täällä yhtä suloisia.

Täällä ei ole mitään ylempiä eikä alempia, ainoas-

taan vertaisia. Siksi on täällä sallittu kaikki eikä kukaan tunne toisensa läsnäolon itseään kahlehtivan.

Koska me olemme tulleet kukin eri teitä Totuuteen, on meillä myös paljon kertoilemista toisillemme. Eikä kukaan kuuntele toisen kohtaloita muuten kuin samalla myötä eläen niitä, eikä kukaan voi kertoa mitään selaista, mikä ei yhtä hyvin olisi saattanut tapahtua meille jokaiselle.

Kukin meistä on osa maailmansielusta ja kuitenkin kokonaisuus. Kukin meistä on ääretön ja me olemme kaikki siinä niinkuin muissakin suhteissa Jumalan kaltaisia. Me olemme Jumalan ylin ilmestysmuoto, mutta silti ei mikään inhimillinen ole vierasta meille.

Täällä ei ole mitään katkeria hyvästijättöjä, vaan pelkiä iloisia jälleennäkemisiä.

Tänne saapuu joka päivä uusia tulokkaita, mutta heidät otetaan vastaan vanhoina ystävinä. Eikä meidän kokonaisuuksemme summa kasva siitä, että toisia tulee, yhtä vähän kuin se siitä vähenee, että toisia menee, kuka ketäkin ahdingossa olevaa, rakastettua olentoa auttamaan, joka ei vielä ole päässyt polun päähän.

Välistä autamme me kokonaisia aikakausia. Ihmiset sanovat näkevänsä silloin Jumalan sormen maailmanhistoriassa. Välistä annamme me kaiken kehittyä omien luonnollisten lakiensa mukaisesti, mutta tulemme sitten ja ratkaisemme asian ylikuonnollisesti.

Ihmiset sanovat silloin näkevänsä Kaitsemuksen ihmeellisen johdatuksen.

Me ohjaamme maailman menon. Me sidomme ja päästämme, me palkitsemme ja rankaisemme. Me teemme aina oikeutta, mutta sen lisäksi me teemme laupeutta ja anteeksi-antamusta.

Meidän tuomiomme eivät ole niinkuin ihmisten tuomiot, sillä me katsomme sydämeen.

Meidän yhtäläisyytemme ei suinkaan ole käsittänyt meidän yksilöllisiä ominaisuuksiamme, vaan saanut päinvastoin ne korkeimpaan kukkaansa puhkeamaan. Vain kaikki epäoleellinen ja epätodellinen, kaikki satunnainen ja tilapäinen on kadonnut meistä. On jäänyt jällelle vain se, mikä pysyy iankaikkisesti.

Meidän on helppo olla ja keveä hengittää. Kaikki käy meidän mieleemme mukaan, sillä meille ei ole ole-massa mitään vastakohtia. Ei synny mitään erimieli-syyksiä välillämme, sillä vaikka meidän tahtomme on täysin vapaa, on sen suurin autuus toimia aina meitä yhdistävän yleistahdon mukaisesti.

Kaikki meidän ajatuksemme, sanamme ja tekomme ovat yhtämittaista Jumalan palvelua. Mutta ritarillisen rakkautemme ja kunnioituksemme me omistamme Neitsyt-Äidille, joka on meidän herkimpien ja hienoimpien vaistojemme yksinomainen valtiatar.

Täällä on toteutettu Pyhäin ihmisten yhteys ja Hengen tasavalta.

Täällä virtailee suuren yhteenkuuluvaisuuden tunne halki taivaiden ja tähtitarhojen, maasta maahan, kansasta kansaan, sydäimestä sydämeen, kautta kaikkien

luomakunnan kerrostumien, jotka muuten olisivat erillään kuin liuskat eivätkä ollenkaan aavistaisi yhteistä alkuperäänsä.

Siksi pitää tämän valtakunnan nimessä kaikki kansat maan päällä siunatuiksi tuleman.

Me emme näe täältä mitään uskontojen erilaisuuksia. Me näemme vain hartauden, vain halun hukkoa johonkin itseään suurempaan. Sillä totisesti: jokainen, joka ei tahdo itseään kadottaa, ei hän myöskään löydä mitään itseänsä suurempaa, ja jokainen, jonka pään ja sydämen halki eivät elämän äärettömyydet ole koskaan taivaankaarina kuvastuneet, hän jää pieneksi, ahtaaksi ja pimeäksi ja hänen sielunsa on vielä monta kertaa jälleensynnyttävä.

Me emme näe myöskään mitään rotujen, kansojen, kansanluokkien tai edes sukupuolten eroavaisuuksia. Me näemme vain ihmisen eri kehitys-asteissaan ja tiedämme, että hänen on ne kaikki omalla tavallaan suoritettava.

Kukaan meistä ei tahtoisi olla toisensa kaltainen. Sillä Hän, joka on yksi, tahtoo ilmetä mitä monimuotoisimmin. Mutta Häneen vaipumalla omissa yksinäisimmissä ajatuksissamme, me voimme olla yhtä Hänen kanssaan ja sulaa sanomattomaan autuuteen.

Siksi ei suotta kaiu meidän keskellämme niin usein Eleusiin mysterioiden vanha kuorolaulu:

>Syöksykää, myriaadit, alas!

Luonto, Luojaasi tunnetko?>

Myöskin monia muita lauluja me hyräilemme. Mutta kaikista rakkain on meille se laulu näkyväisestä näky-mättömän vertauskuvana ja se runo aistillisesta yli-aistillisen hunnutettuna armautena, minkä Jumalan Kaik-kivalta jo ajan alusta on maailman sydämeen kirjoittanut.

Eino Leino

on ennen julkaissut:

1. Alkuperäisiä teoksia.

<i>Maaliskuun lauluja</i>	—: 50
<i>Tarina suuresta tammesta</i> y. m. runoja	1: 50
<i>Yökehrääjä.</i> Runoja	2: 50
<i>Sata ja yksi laulua</i>	2: 50
<i>Tuonelan joutsen.</i> Näytelmäruno	1: 25
<i>Ajan aalloilta.</i> Runoja	1: 75
<i>Hiihtäjän virsiä</i>	—: 75
<i>Johan Wilhelm,</i> 3-näyt. näytelmä	2: 50
<i>Sota valosta,</i> 5-näyt. näytelmä	3: 50
<i>Pyhä kevät.</i> Runoja	2: 50
<i>Kivesjärveläiset.</i> Kertomaruno	2: 50
<i>Kangastuksia.</i> Runoja	2: 50
<i>Päiväperhoja.</i> Pieniä tarinoita	2: —
<i>Helkavirsiä I.</i>	2: 50
> <i>II.</i>	4: —
<i>Kaunosielu.</i> Kuvas	1: 75
<i>Simo Hurtta.</i> Runoja Ison vihan ajoilta	1: 50
<i>Talvi-yö.</i> Runoja	1: 75
<i>Naamioita, I.</i> Näytelmiä. (Väinämöisen kosinta. — Hiiden miekka. — Pentti Pääkkönen. — Lydian kuningas. — Meiram.)	3: 25
<i>Naamioita, II.</i> Näytelmiä. (Melankolia. — Lalli. — Niiniven lapset.)	3: —
<i>Naamioita, III.</i> Näytelmiä. (Maunu Tavast. — Simo Hurtta. — Ritari Klaus.)	4: —

<i>Naamioita</i> , IV. Näytelmiä. (Carinus. — Alkibiades.) . . .	4: —
<i>Naamioita</i> , V. Näytelmiä. (Tuomas piispa. — Tarquinius Superbus. — Shakkipeli.)	3: 25
<i>Naamioita</i> , VI. Näytelmiä. (Kirkon vihollinen. — Maan parhaat. — Ilotulitus) ¹	3: 50
<i>Päivä Helsingissä</i> . Pilakuva	1: 85
<i>Runokirja</i> . Valikoima laulurunoutta	3: 50
> > > koruk.	4: 75
<i>Tuomas Vitikka</i> }	3: —
<i>Jaana Rönty</i> } Romaaneja routavuosilta	3: —
<i>Olli Suurpää</i> }	3: —
<i>Halla</i> . Runoja	2: 25
<i>Nuori nainen</i> . Neljä kertomusta	2: 50
<i>Työn orja</i> . Romaani	3: 25
<i>Rahan orja</i> . >	3: —
<i>Naisen orja</i> . >	3: 25
<i>Onnen orja</i> . >	3: 25
<i>Tähtitarha</i> . Runoja	3: 25
<i>Seikkailijatar</i> . Novelli	2: —
<i>Painuva päivä</i> . Runoja	2: 50
<i>Pankkiherroja</i> . Kuvaus nykyaikaisesta suomalaisesta liikelämästä	3: 25
<i>Mesikämmen</i> . Joulutarina vanhoille ja nuorille	2: 50
<i>Musti</i> . Eläintarina	2: 50
<i>Elämän koreus</i> . Runoja	3: 25
<i>Paavo Kontio, Lakit. tohtori</i> . Romaani	3: —
<i>Leirivalkeat</i> . Runoja	5: —
<i>Kalevala näyttämöllä</i> . (Alkukuvaelma. — Maailman luominen. — Aino. — Sammon taonta. — Kyllikki. — Lemmin-käinen Tuonelassa. — Pohjolan häät. — Kullervo. — Sammon ryöstö. — Väinämöisen lähtö.) ²	4: 50

¹ Kukin näistä näytelmistä on saatavissa myös erikseen Kustannusosakeyhtiö Kirjan Näytelmäkirjaston numeroina 68, 69 ja 70 à 1: 50.

² Teos saatavissa myös kolmena eri niteenä, joissa kussakin kolme kuvaelmaa, Kustannusosakeyhtiö Kirjan Näytelmäkirjaston numeroina 78, 79 ja 80 à 1: 75.

II. Suomennoksia

Topelius: Regina von Emmeritz.

» Kypron prinsessa.

Runeberg: Kuningas Fjalar.

» Nadeschda.

Racine: Phaidra.

Corneille: Cid.

Schiller: Wilhelm Tell.

Goethe: Iphigeneia Tauriissa.

Maailman kannel. Valikoima laulurunoutta.

Dante: Jumalainen näytelmä I—III (Helvetti. — Kiirastuli. — Paratiisi).

Anatole France: Kuningatar Hanhenjalan ravintola.

Tagore: Puutarhuri.

» Uhrilauluja.

III. Arvostelevia teoksia.

<i>Suomalainen näyttämötaide</i> 19 ⁹ /402	2:—
<i>Suomalaisia kirjailijoita</i> . Pikakuvia	4:25
» » koruk.	5:75
<i>Suomalaisen kirjallisuuden historia</i>	1:75

**HINTA
5: 50**